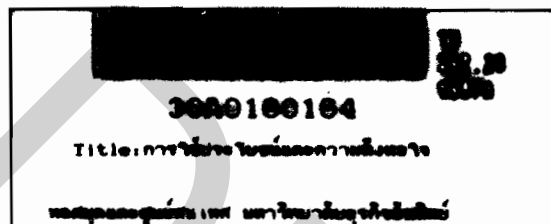

การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจที่ได้รับของผู้ชมโฆษณา

ว่าที่ ร.ต. เจตนิพัทธ์ สาสิงห์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาวิทยาศาสตรธุรกิจ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2546

ISBN 974-9554-32-9

USES AND GRATIFICATION OF “KHONE” AUDIENCE

Jetniput Sasing

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

For the Degree of Master of Arts

Department of Business Communication Arts

Graduate School, Dhurakijpundit University

2003

เลขทะเบียน.....	0160164
วันลงทะเบียน.....	23 ก.ย. 2546
เลขวิชา.....	36040
	111111
	111111
	111111

ISBN 974-9554-32-9

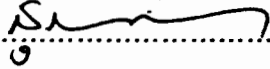
ใบรับรองวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

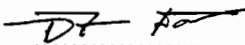
ปริญญา นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต

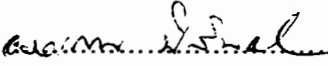
ชื่อวิทยานิพนธ์   การใช้ประโยชน์ความพึงพอใจที่ได้รับของผู้ชมโฆษณา

เสนอโดย   ว่าที่ ร.ต. เจตนิพัทธ์   สาสิงห์
สาขาวิชา   นิเทศศาสตรธุรกิจ
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์   ผศ.สุวัฒน์   วงษ์กะพันธ์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
ได้พิจารณาเห็นชอบโดยคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์แล้ว

.....ประธานกรรมการ
(ศ.สุกัญญา   สุตบรรทัด)

.....กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(ผศ.สุวัฒน์   วงษ์กะพันธ์)

.....กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
(ดร.อัศวิน   เนตรโพธิ์แก้ว)

.....กรรมการผู้แทนทบวงมหาวิทยาลัย
(รศ.ดร.อรรรณ   ปิรันธน์โอวาท)

บัณฑิตวิทยาลัยรับรองแล้ว

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รศ.ดร.สมพงษ์   อรพินท์)

วันที่ 3/ เดือน   ๓   พ.ศ. 2546

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ด้วยความกรุณาจากบุคคลหลายฝ่าย ขอกราบ
ขอบพระคุณท่านประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ศาสตราจารย์ สุภิญญา สุดบรรทัด, กรรมการ
รองศาสตราจารย์ ดร. อรวรรณ ปิรันธน์โอวาท และ กรรมการ ดร.อัศวิน เนตรโพธิ์แก้ว

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณท่าน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุวิธนา วงษ์กะพันธ์ เป็นอย่างสูงที่
รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และได้กรุณาให้คำปรึกษาเพื่อชี้แนะแนวทางในการทำวิทยานิพนธ์

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ประสาทความรู้ให้ในระหว่างการศึกษา
ขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่โครงการปริญญาโท คณะบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ทุก
ท่านที่ช่วยประสานงานขั้นตอนต่างๆของการจัดทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้

ขอขอบคุณ โรงละครแห่งชาติ กรมศิลปากรและผู้ให้ข้อมูลทุกท่านมา ณ โอกาสนี้

ว่าที่ ร.ต. เจตนิพัทธ์ สาสิงห์

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย..... ๗

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ..... ๗

กิตติกรรมประกาศ..... ๗

สารบัญ..... ๗

สารบัญตาราง..... ๗

บทที่ 1 บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....1

1.2 ประวัติความเป็นมาของโชน.....2

1.3 ปัญหาในการวิจัย.....6

1.4 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....7

1.5 สมมติฐานการวิจัย.....7

1.6 ขอบเขตการวิจัย.....7

1.7 นิยามศัพท์.....8

1.8 ลักษณะการหาคำตอบ.....8

1.9 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....8

บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ทฤษฎีการใช้สื่อเพื่อประโยชน์และความพึงพอใจ

- ลักษณะโดยทั่วไปของทฤษฎีการใช้สื่อเพื่อประโยชน์และความพึงพอใจ.....10
- มุมมองของนักวิชาการที่เน้นการให้ความสำคัญต่อสื่อและผู้รับสาร.....12
- การวิจัยเกี่ยวกับสื่อมวลชนที่อาศัยทฤษฎีนี้.....13
- ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ทฤษฎีการใช้สื่อมวลชนเพื่อประโยชน์และความพึงพอใจในการชมโชน.....16

2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเลือกเปิดรับสื่อมวลชน

- แนวคิดการเปิดรับสื่อและกระบวนการเลือกสรร.....17

2.3 แนวคิดเรื่องโชน.....20

- เนื้อเรื่องย่อ.....22

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

- ประวัติตัวละคร.....	23
- หลักและวิธีการจัดแสดง.....	27
2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีการใช้สื่อเพื่อประโยชน์และความพึงพอใจในประเทศไทย.....	27
บทที่ 3 ระเบียบและวิธีวิจัย	
3.1 ประชากร.....	30
3.2 กลุ่มตัวอย่าง.....	30
3.3 วิธีสุ่มตัวอย่าง	30
3.4 การวัดความเที่ยงตรงของเครื่องมือในการวิจัย	31
3.5 การสุ่มตัวอย่าง	31
3.6 ตัวแปรที่เกี่ยวข้องในการวิจัย.....	31
3.7 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	32
3.8 การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	32
3.9 การวัดค่าตัวแปรและเกณฑ์การให้คะแนน	32
3.10 การวิเคราะห์ข้อมูล	34
บทที่ 4 การนำเสนอข้อมูล	
ส่วนที่ 1 ลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่าง	
- ตอนที่ 1 ลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่าง.....	36
ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการชมโฆษณา	
- ตอนที่ 2 พฤติกรรมการเปิดรับ/การชมโฆษณา.....	39
- ตอนที่ 3 ค่าเฉลี่ยการรับรู้ประโยชน์ของผู้ชมโฆษณา.....	43
- ตอนที่ 4 ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจที่ได้รับจากการชมโฆษณา.....	45
ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางประชากรกับการรับรู้ประโยชน์และความพึงพอใจจากการรับชมโฆษณา.....	46
ส่วนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเปิดรับการรับรู้ประโยชน์และความพึงพอใจที่ได้รับจากการชมโฆษณา.....	49

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่ 5 การสรุปและอภิปรายผล

ตอนที่ 1 ลักษณะทางประชากรของประชาชนที่ชมโฉน ฉ โรงละครแห่งชาติ.....	51
ตอนที่ 2 พฤติกรรมการเปิดรับ และชมโฉน.....	52
ตอนที่ 3 การรับรู้ประโยชน์จากการชมโฉน.....	53
ตอนที่ 4 ความพึงพอใจจากการชมโฉน.....	54
ตอนที่ 5 การทดสอบสมมติฐาน.....	54
อภิปรายผล.....	55
สรุป : การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจที่ได้รับของผู้ชมโฉน.....	60
บรรณานุกรม.....	66
ภาคผนวก ก.	68
ภาคผนวก ข.	75

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 ตารางแสดงเพศของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	34
2 ตารางแสดงช่วงอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	34
3 ตารางแสดงระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	35
4 ตารางแสดงรายได้ต่อเดือนของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	35
5 ตารางแสดงอาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	36
6 ตารางแสดงประสบการณ์การชม โฆษณของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	37
7 ตารางแสดงพื้นฐานด้านนาฏศิลป์ของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	37
8 ตารางแสดงความถี่ในการเปิดรับสื่อของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	38
9 ตารางแสดงแหล่งที่มาของข่าวสารการแสดงของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	38
10 ตารางแสดงความรู้พื้นฐานในเรื่องเนื้อหาของการแสดงของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	39
11 ตารางแสดงระยะเวลาในการชม โฆษณแต่ละครั้งของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	39
12 ตารางแสดงระยะเวลาที่ติดตามการแสดงของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	40
13 ตารางแสดงสาเหตุที่สำคัญที่สุดในการชม โฆษณของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	40
14 ตารางแสดงการรับรู้ประ โยชนที่ได้รับจากการชม โฆษณของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	41
15 ตารางแสดงความพึงพอใจที่ได้รับจากการชม โฆษณของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	43
16 ตารางแสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับการรับรู้ประ โยชนและ ความพึงพอใจจากการชม โฆษณ.....	44
17 ตารางแสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับการรับรู้ประ โยชนและ ความพึงพอใจที่ได้รับจากการชม โฆษณ.....	45
18 ตารางแสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษากับการรับรู้ ประ โยชนและความพึงพอใจที่ได้รับจากการชม โฆษณ.....	46
19 ตารางแสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความถี่ในการรับชม โฆษณและ การรับรู้ประ โยชนและความพึงพอใจที่ได้รับจากการชม โฆษณ.....	47
20 ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาที่ติดตามการชม โฆษณกับการรับรู้ ประ โยชนและความพึงพอใจที่ได้รับชมรายการ.....	48

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจของผู้ชมโชน
ชื่อนักศึกษา	ว่าที่ ร.ต.เจตนิพัทธ์ สาสิงห์
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผศ.สุวัฒนา วงษ์กะพันธ์
สาขาวิชา	นิเทศศาสตร์ธุรกิจ
ปีการศึกษา	2545

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ชมโชนในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 440 คน และทำการวิเคราะห์ข้อมูลการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่า t - Test ค่า F - Test ซึ่งประมวลผลโดยคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC+ โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัย เพื่อศึกษาลักษณะทางประชากร การคาดหวังประโยชน์ ความพึงพอใจ ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะประชากรกับประโยชน์และความพึงพอใจ และความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการชมโชนกับประโยชน์และความพึงพอใจ

ผลการวิจัยพบว่า

1. กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 45 ปีขึ้นไป มีการศึกษาระดับสายอาชีพ มีความถี่ในการรับชมโชนเดือนละ 2-3 ครั้ง มีพฤติกรรมการชมดูจนจบบ้างไม่จบบ้าง มีการติดตามมา 10 ปีขึ้นไป ส่วนใหญ่มีสาเหตุการรับชมโชนเพราะโชนเป็นกิจกรรมนันทนาการที่ดี
2. การรับรู้ประโยชน์และความพึงพอใจต่อการชมโชน อยู่ในระดับค่อนข้างสูง ซึ่งการรับรู้ประโยชน์ต่อการชมส่วนใหญ่คาดหวังว่าโชนเป็นเครื่องแก้เหงาได้และความ พึงพอใจต่อการชมโชน ว่าโชนเป็นกิจกรรมนันทนาการ
3. อายุ และระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ประโยชน์และความพึงพอใจต่อการชมโชน แต่เพศไม่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ประโยชน์และความพึงพอใจต่อการชมโชน
4. ความถี่ในการรับชม มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ประโยชน์และความพึงพอใจต่อการชมโชน และระยะเวลาที่ติดตามรับชมรายการไม่มีความสัมพันธ์กับประโยชน์และความพึงพอใจต่อการชมโชน

Thesis title   Uses And Gratification of “Khone” Audience
Name   Jetniput Sasing
Thesis advisor   Asst. Prof. Suwattana Vonggapan
Department   Business communication arts
Academic Year   2002

ABSTRACT

This is a quantitative research, using questionnaires as tools for collecting data. The sample group consists of a total of 440 Bangkok citizens who are “Khone” audience. The data are analyzed, using frequency, percentage, mean, t - test, f - test and assessed with an application of SPSS/PC+ computer program. The objectives of the study are to examine the demographic characteristics, expectation of uses and gratification, the relationship between the demographic characteristics and the perception of uses and gratification, as well as the relationship between the sample group’s exposure behavior to “Khone” performance and their expectation of uses and gratification.

At the completion of the research, the findings are as follows.

1. The sample group consists of more female than male. The majority of them are over 45 years old. Their educational backgrounds are vocational school level. The frequency of exposure is 2-3 times per month. Their exposure behavior is not consistent: sometimes they attend the entire show and, at other times, they do not. Most of them attend the show for a period of 10 years and over. The reason for exposure is that “Khone” performance is a good recreation activity.

2. The sample group’s perception of uses and gratification towards “Khone” performance is at an upper high level. As regards the perception of uses, most of them expect that the show can rid of loneliness. In view of gratification, the audience regards “Khone” as a recreation activity.

3. Age and educational background relate with the perception of uses and gratification of “Khone” performance. However, it is found that sex does not relate with the perception of uses and gratification of “Khone” performance.

4. The frequency of exposure relates with the perception of uses and gratification of “Khone” performance. However, it is found that the duration of exposure does not relate with the expectation of uses and gratification of “Khone” performance.

D
P
U

บทที่ 1

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

โรงละครแห่งชาติเป็นสถานที่ที่เปิดการแสดงประจำชาติหลากหลายประเภทแก่ประชาชนทั่วไปที่มีความสนใจนาฏศิลป์มานานหลายปี สำหรับโรงละครแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร เป็นส่วนของการที่ได้รับงบประมาณแผ่นดิน โดยมีนโยบายหลักเพื่อเป็นการเผยแพร่การแสดงต่าง ๆ ให้แก่ประชาชนทั่วไป และเยาวชน นักเรียน นักศึกษาที่สนใจ ตลอดจนนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศด้วย โดยอาศัยการโฆษณาประชาสัมพันธ์ผ่านทางสื่อมวลชนต่าง ๆ เป็นระยะ ๆ โดยขึ้นอยู่กับขนาดและความสำคัญของกิจกรรม โดยมีคณะกรรมการสถาบันร่วมกันพิจารณารูปแบบการแสดงและสื่อโฆษณาต่าง ๆ

ปัจจุบันโรงละครแห่งชาติเปิดการแสดงละครรำ ละครร้อง โขนและการแสดงประจำชาติอื่น ๆ ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนอย่างสม่ำเสมอให้แก่ผู้ที่สนใจ เคียงละ 8 รอบโดยจัดแสดงทุกวันเสาร์อาทิตย์ และเพื่อเป็นการตอบสนองต่อผู้ชมที่ติดตามอย่างสม่ำเสมอ โรงละครแห่งชาติยังมีโครงการสมาชิกสัมพันธ์ เพื่อกระจายข่าวสารและอำนวยความสะดวกแก่สมาชิกอีกด้วย

ในบรรดาการแสดง ณ โรงละครแห่งชาติทั้งหมดนั้น “โขน” เป็นสาขาหนึ่งของนาฏศิลป์ซึ่งมีความงดงามทั้งเครื่องแต่งกายและลีลาท่าทางและเป็นการแสดงยอดเยี่ยมชุดหนึ่งของโรงละครแห่งชาติ โดยการแสดงโขน ณ โรงละครแห่งชาตินี้กลุ่มผู้แสดงได้แก่ผู้แสดงจากโรงเรียนนาฏศิลป์และนักแสดงในสังกัดกรมศิลปากรซึ่งจัดการแสดงติดต่อกันมาเป็นเวลายาวนานและมีกลุ่มผู้ชมที่ติดตามการแสดงโขนนี้อย่างจริงจังเป็นจำนวนมาก

ตั้งแต่อดีตกาลมาแล้ว ที่โขนนับเป็นรูปแบบหนึ่งของการสื่อสารระหว่างคนในชุมชน โดยมี การสื่อความหมายต่าง ๆ ทางวัฒนธรรมของชุมชนนั้น ๆ โดยผ่านทางท่าทางที่เฉพาะเจาะจงและเป็นเอกลักษณ์และเป็นที่เข้าใจของคนในชุมชน โขนมีความเป็นมาอย่างไรนั้นจะกล่าวถึงในส่วนต่อไป

1.2 ประวัติความเป็นมาของโจน

คำว่า “โจน” ในพจนานุกรมไทย ได้ให้ความหมายไว้อย่างชัดเจนว่า “โจน” เป็นการละเล่น อย่างหนึ่งคล้ายละครแต่สวมศีรษะหรือหน้ากาก ที่เรียกว่า “หัวโจน”

โจน เป็นนาฏกรรมชั้นสูงที่มีกันมานานตั้งแต่สมัยโบราณ มีหลักฐานกล่าวถึงการเล่นโจน¹ขึ้นแรกไว้ในสมัยสุโขทัย คือ แผ่นศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง มีข้อความว่า “ข่อมเรียงขันหมากขันพลูบูชาพิลม ระบายำร่าเดินเล่นทุกฉัน” คำว่า “เดิน” นี้อาจหมายถึง การแสดงโจน เพราะในการแสดงโจน ส่วนใหญ่จะให้ลักษณะการเดินเป็นกระบวนท่ารำ

การเดิน หมายถึง ศิลปะแห่งการยกเท้าขึ้นลงเป็นจังหวะ เช่น เดินเขน เดินโจน ซึ่งต่อมาในสมัยอยุธยา มีปรากฏการแสดงโจนในหนังสือ ไตรภูมิพระร่วงและในกฎหมายเทียรบาล การแสดงโจนนั้นได้แบบอย่างมาจากการเล่นแบบโบราณของไทย 3 ประเภท คือ

1. การแสดงกระบี่กระบอง
2. การแสดงหนังใหญ่
3. การแสดงชกนาคคีดำบรรพ์

1. โจนได้แบบอย่างมาจากการแสดงกระบี่กระบอง

คนไทยแต่โบราณจำต้องฝึกหัดการใช้อาวุธคู่มือ เพื่อต่อสู้ศัตรูและป้องกันตัว อาวุธที่ใช้ใน การต่อสู้ได้แก่ มีด ดาบ กระบี่ หอก ทวน ง้าว เป็นต้น วิชากระบี่กระบองเป็นวิชาที่ต้องฝึกหัดเพื่อให้เกิดความคล่องแคล่ว ชำนิชำนาญจนเกิดเป็นศิลปะ

นอกจากจะควบคุมฝึกหัดการใช้อาวุธเป็นศิลปะป้องกันตัวแล้ว ยังปรากฏว่าในสมัยโบราณจนกระทั่งปัจจุบันยังนิยมการเล่นกระบี่กระบองเป็นมหรสพกันอยู่เนื่อง ๆ การใช้อาวุธให้คล่องแคล่วว่องไว ต่างก็มีการประกวดประชันฝีมือกัน จึงมีการคิดกระบวนการเล่นลบลอก ทำกรายดาบ เข้าหาคู่ต่อสู้ หรือการสืบเท้าเพื่อลบลอก เป็นต้น

ในการแสดงโจนนั้นจะมีการยกเท้าทำศึกสงคราม มีการตรวจพลและรบกันซึ่งต้องมีอาวุธประกอบดังนั้นจึงมีการนำกระบวนการเล่นของกระบี่กระบองมาเป็นแบบอย่าง

2. โจนได้แบบอย่างมาจากการเล่นหนังใหญ่

การแสดงหนังใหญ่นั้น ประกอบไปด้วยการเชิดหนังและการเดินไปตามจังหวะของดนตรี ปี่พาทย์และยังต้องมีคนพากย์เจรจาด้วย จะเห็นว่าการแสดงโจนก็เช่นเดียวกัน คือ มีการพากย์เจรจา การขับร้อง และการเดินรำทำท่าตามบทพากย์และดนตรีปี่พาทย์

ดังนั้นจะเห็นว่า การแสดงโขน ได้รับการพากย์ เจริญและการเดินมาจากการแสดงหนังใหญ่

3. โขนได้รับแบบอย่างมาจาก “ ชัคนาคคิกค้ำบรพ ”

การเล่นชัคนาคคิกค้ำบรพมีกล่าวไว้ในกฎมณเฑียรบาล สมัยกรุงศรีอยุธยา ตอนพิธีอินทราภิเษก ว่า “ การพิธีอินทราภิเษก ตั้งพระสุเมรสูง เส้น(1กับ)5วา ในกลางสนามนั้น (ตั้งภูเขา) อินสินธร(และ) ยุคลธร สูงเส้นหนึ่ง (ภูเขา)กรวิก สูง 15 วา เขาไกรลาส สูง 20 วา นาคเจ็ดเศียร เกียงพระสุเมรนอกสนาม ค้ำวจเลก (แต่ง) เป็นรูปอสูรร้อย มหาคเล็ก (แต่ง)เป็นรูปเทวดาร้อย (และแต่ง) เป็นพาลี สุครีพ มหาชมพูและบริวารพาน รวร้อยสามสิบ ชัคนาคคิกค้ำบรพ วัน(ที่)6 ตั้งน้ำสุรามฤต 3 ตุ่ม ตั้งช้าง สามเศียรม้าเผือก อสุกราช ฤๅษราช นางดาราน้ำจาน ตั้งเครื่องสรรพพุทธเครื่องช้างและเชือกบาศ หอกไชย ตั้งโตมร ของ้าวชูปน้ำสุรามฤต เทพคาคผู้เล่น คิงค้ำบรพร้อย (หนึ่งและ) รูปพระอิศวร พระนารายณ์ พระอินทร์ พระวิษณุกรรม ถือเครื่องสำรับตามธรรมเนียมเข้ามาถวายพระพร (คำในวงเล็บทั้งหลายเป็นคำเพิ่มเติมเพื่อให้ผู้อ่านมีความเข้าใจยิ่งขึ้น)”

การแสดงเรื่องการกวนน้ำอมฤตนี้เพื่อให้สวัสดิมงคล จะเล่นเรื่องพระผู้เป็นเจ้าของกระบวนกร ทำพิธี ชัคนาคคิกค้ำบรพ พิธีการจะต้องประกอบไปด้วย การแต่งกายเป็นพวกอสูรเทวดาวานร เข้าขบวนแห่ด้วยเหตุนี้โขนจึงได้นำเอารูปแบบการแต่งกายมาจากการเล่นชัคนาคคิกค้ำบรพ

ในฐานะที่โขนเป็นนาฏศิลป์ชนิดหนึ่งและยังคงได้รับความนิยมในระดับที่ดำรงอยู่ได้ผู้วิจัย ขอหยิบยกแนวคิดของ อ.สุรพล วิรุฬกรักษ์ ซึ่งได้กล่าวถึงหน้าที่ของนาฏศิลป์ที่มีต่อชุมชน โดยแบ่งบทบาทของนาฏศิลป์ออกเป็น 12 บทบาท ซึ่งผู้วิจัยมีความคิดว่าโขนสามารถปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวต่อชุมชน หรือต่อประชาชนไทยได้เป็นอย่างดี บทบาททั้ง 12 ประการมีดังต่อไปนี้

1. การสื่อสาร
2. การสังสรรค์
3. การบันเทิงเพื่อคนอื่น
4. พิธีกรรม
5. การออกกำลังกาย
6. การฟ่อนรำในพิธีกรรม
7. การเผยแพร่เอกลักษณ์
8. การรักษาเอกลักษณ์ของชาติหรือชุมชน
9. การสร้างสรรค์นาฏศิลป์

10. การศึกษา
11. เครื่องอุปโภคเฉพาะชนชั้น
12. การบันเทิงเฉพาะตน

สุรพล วิรุฬกรักษ์(2543) ให้คำจำกัดความของคำว่านาฏศิลป์ว่า

นาฏศิลป์ หรือ นาฏยศิลป์ หมายถึง ศิลปะการฟ้อนรำ ทั้งที่เป็นระบำ รำ เต้น และอื่น ๆ รวมทั้ง ละครรำ โขน หนังใหญ่ ฯลฯ เป็นคำที่มีความหมายครอบคลุม ศิลปะแห่งการร้อง การรำ และการบรรเลงดนตรี

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าโขนจึงเป็นส่วนหนึ่งของนาฏศิลป์ โดยเมื่อมองถึงบทบาทและหน้าที่ต่อชุมชนแล้ว ในเบื้องต้น อ.สุรพล ได้พิจารณาว่าโขนนั้นมีบทบาทต่อสังคมไม่น้อยโดยเฉพาะในเรื่องของประเด็นต่าง ๆ ตามที่กล่าวมาแล้ว โดยจะกล่าวถึงรายละเอียด ดังนี้

1. ด้านการสื่อสาร

โขนนั้นเกิดจากการที่มนุษย์พัฒนาและเลือกสรรค์สร้างสรรค์ทำทางต่าง ๆ ให้มีความหมายเฉพาะที่เข้าใจและสื่อสารกันได้ในกลุ่มชน หรือเรียกว่าเป็นการพัฒนาจากรูปลักษณ์ที่ง่ายและเป็นส่วนประกอบของคำพูดไปสู่การสร้างภาษาของตนที่เรียกว่าเป็นภาษาท่ารำ โดยกำหนดกันในกลุ่มผู้ใช้นาฏศิลป์นั้น ๆ ว่าท่าใด มีความหมายอย่างไร โดยท่าทางที่แสดงออกมามีทั้งที่เป็น การกำหนดท่ารำจากปรากฏการณ์ในธรรมชาติ เช่น กริยาท่าทางของมนุษย์หรือสัตว์ หรือจากการสร้างท่าทางเป็นสัญลักษณ์เฉพาะโดยกำหนดจากข้อมูลทางวัฒนธรรม ซึ่งนอกจากนี้ ท่าทางในการรำยังแสดงออกซึ่งอารมณ์ของมนุษย์อีกด้วย เช่น การกระเทิบเท้า ชี้น้ำ แสดงอารมณ์โกรธ

2. การสังสรรค์

การแสดงในโอกาสวาระต่าง ๆ ก่อให้เกิดโอกาสที่ผู้เข้าชมได้เกิดการปฏิสังสรรค์ซึ่งกันและกัน การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นการนำเอาเรื่องราวที่ได้ชมมาเป็นหัวข้อในการพูดคุย ซึ่งการแสดงโขนที่ โรงละครแห่งชาตินี้มีมานานแล้ว และเกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ จึงทำให้เกิดกลุ่มคนที่มีลักษณะเฉพาะ และมีความถนัดในการเข้าชม จำนวนหนึ่ง ซึ่งบุคคลเหล่านี้มีความเหนียวแน่นต่อการชมโขน และเป็นเสมือนกำลังสำคัญในกิจกรรมการแสดงดังกล่าวดำเนินอยู่ได้

3. การบันเทิงเพื่อคนอื่น

การแสดงโขนเป็นการแสดงที่ต้องอาศัยความรู้ความสามารถที่รำเรียนมา และหาดูได้ยากขึ้นทุกขณะ ลักษณะของการแสดงเพื่อเสริมสร้างความบันเทิงให้แก่ผู้ชมนี้มีมานานตั้งแต่

สังคมเริ่มมีโครงสร้างที่ชัดเจน และเริ่มมีกลุ่มชนที่มีความชำนาญเฉพาะทางจนเกิดมีอาชีพนักแสดงนาฏศิลป์ปรากฏในประวัติศาสตร์

4. การเผยแพร่เอกลักษณ์

การแสดงโขนจัดว่าเป็นการแสดงเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของชุมชน เป็นสัญลักษณ์หรือเครื่องหมายให้เห็นชัดว่าชุมชนของตนมีลักษณะเฉพาะที่โดดเด่นและแตกต่างไปจากชุมชนอื่นอย่างไร อีกทั้งในปัจจุบันเมื่อการคมนาคมและการสื่อสารทันสมัย การพ็อนรำเฉพาะถิ่นก็แพร่หลายไปให้คนในท้องถิ่น อื่น ๆ ได้รู้จัก โดยเฉพาะพวกต่างชาติต่างวัฒนธรรมที่เดินทางมาท่องเที่ยวก็จะสนใจดูสิ่งเหล่านี้

5. การรักษาเอกลักษณ์ของชาติหรือชุมชน

นอกเหนือจากเป็นการแสดงที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนแล้ว การแสดงโขนยังเป็นเครื่องแสดงถึงเอกลักษณ์ของชาติให้ชาวต่างชาติได้ตระหนักในคุณค่าของความเป็นไทยอีกด้วย โดยประเทศไทยเองได้ส่งการแสดงโขนไปสู่ทวีปอื่น ๆ ทั่วโลก เพื่อให้ชาวต่างชาติชมเป็นเอกลักษณ์ด้านวัฒนธรรมอย่างหนึ่งด้วย

6. การศึกษา

รูปแบบการเรียนการสอนโขนนับเป็นหนึ่งในศิลปะที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องควบคู่กับการพัฒนาของมนุษยชาติ ทั้งนี้เพราะการแสดงโขนนั้นจำเป็นต้องอาศัยผู้ที่รู้มาด้านนี้โดยเฉพาะและต้องอาศัยเวลาฝึกฝนให้เกิดความชำนาญ ผู้ที่ไม่ได้รู้เรียนมาไม่สามารถแสดงได้ จึงเกิดเป็นสถาบันในสังคมที่มีบุคคลและหน่วยงานที่ทำหน้าที่นี้อย่างจริงจัง นับเป็นการสร้าง และรักษา ศิลปิน ผู้แสดงให้มีความเชี่ยวชาญและสามารถใช้นาฏศิลป์เป็นอาชีพเลี้ยงตนเองได้ ในประเทศไทยที่เด่น ๆ คือ สถาบันนาฏดุริยางคศิลป์ กรมศิลปากร

ดังนั้น โขนจึงเป็นนาฏศิลป์ประเภทหนึ่งที่ทำหน้าที่เสมือนเครื่องบ่งชี้เอกลักษณ์ของวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี อีกทั้งมีลักษณะที่สัมผัสได้ขณะมีการแสดงอยู่เท่านั้น นอกนั้นจะคงอยู่ในความทรงจำของผู้ชมและผู้แสดง ทำให้โขนชุดเดียวกันนี้ในการแสดงแต่ละครั้งจึงมีการเปลี่ยนแปลงขึ้นอยู่เสมอ จึงกล่าวได้ว่า โขนและนาฏศิลป์ดำรงอยู่ได้ด้วยผู้แสดง ผู้ชม และผู้สนับสนุน ซึ่งคนเหล่านี้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและเปลี่ยนรสนิยมไปตามการเปลี่ยนแปลงทั้งหลายที่เกิดขึ้นในสังคมจึงส่งผลกระทบต่อการแสดงโขนในสังคมไทยด้วยอย่างช่วยไม่ได้

ผู้วิจัยมีความเห็นว่าในปัจจุบัน แม้การแสดงต่าง ๆ ยังคงดำเนินอยู่ แต่จำนวนผู้ชมกลับมีไม่มากนัก และยังคงจำกัดอยู่แต่เพียงกลุ่มชนไม่กี่กลุ่ม เช่น กลุ่มผู้สูงอายุ และกลุ่มแม่บ้าน เป็นที่น่าแปลกใจว่า การแสดงที่หาชมยากและแสดงโดยผู้มีฝีมือระดับชาติ เช่น โขน นั้นเหตุใด จึงถูกจำกัดผู้ชมอยู่เพียงเท่านี้ ผู้ชมอื่น ๆ หายไปไหนหมด เหตุใดโขน และการแสดงที่โรงละครแห่งชาติ จึงไม่เป็นที่นิยมเท่าการแสดงแบบอื่น ๆ เช่น ละครเวทีหรือภาพยนตร์ ส่วนหนึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากนโยบายด้านการโฆษณาประชาสัมพันธ์ของหน่วยงาน ซึ่งเป็นของรัฐบาลหรือไม่ หรือเป็นที่ตัวผู้ชมเองไม่ให้ความสนใจเท่าที่ควร ผู้วิจัยต้องการหาคำตอบว่า ผู้ชมต้องการสิ่งใดกันแน่ในการชมการแสดงโขน เพื่อนำมาปรับปรุง พัฒนาให้โรงละครแห่งชาติสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้ชมได้อย่างทันสมัย และทัดเทียมกับโรงละครและหน่วยงานเอกชนอื่น ๆ

ปัจจุบันในแต่ละปี โรงละครแห่งชาติเปิดการแสดงทุกวันหยุดสุดสัปดาห์ มีผู้ชมที่ให้ความสนใจจำนวนหนึ่ง ซึ่งโดยมากแล้วได้แก่กลุ่มเดิม ๆ ที่มีพื้นฐานและมีความรู้ด้านนาฏศิลป์หรือเป็นผู้ปกครองนักแสดง

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยมีความคิดว่าโขนนั้นมีคุณค่ายิ่ง และประชาชนในชาติเองควรให้ความสำคัญต่อการแสดงนี้ ไม่ควรให้เสื่อมถอยความสำคัญไปจนเหลือแค่เพียงการแสดงแบบฉายฉายที่มีไว้รอดชาวต่างชาติ เช่น ตามภัตตาคาร เท่านั้น

การวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาถึงการรับชมโขนของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ณ โรงละครแห่งชาติ เพื่อเป็นการตอบคำถามว่ากลุ่มผู้ชมเปิดรับ และได้รับประโยชน์และความพึงพอใจจากการชมอย่างไร เพื่อนำผลการวิจัยไปวิเคราะห์ปรับปรุงพัฒนาโขนในอนาคตต่อไป

1.3 ปัญหาการวิจัย

1. ประชาชนที่ชมโขน ณ โรงละครแห่งชาติ มีลักษณะทางประชากรและมีพฤติกรรมการเปิดรับสื่ออย่างไร
2. ประชาชนที่ชมโขน ณ โรงละครแห่งชาติได้รับประโยชน์และความพึงพอใจจากการชมโขนอย่างไร
3. ประชาชนที่มีพฤติกรรมการชมโขนและมีความคาดหวังแตกต่างกันจะได้รับประโยชน์และความพึงพอใจต่อการชมโขนแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

1.4 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะทางประชากรและพฤติกรรมการรับชมโชนตลอดจนการคาดหวังเบื้องต้นของผู้ชม
2. เพื่อศึกษาถึงประโยชน์และความพึงพอใจที่ได้รับจากการชมโชน
3. เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะของประชากรกับประโยชน์และความพึงพอใจที่ได้รับของผู้ชม

1.5 สมมติฐานการวิจัย

1. ผู้ชมที่มีลักษณะทางประชากรที่แตกต่างกัน จะได้รับประโยชน์และความพึงพอใจในการชมโชนที่แตกต่างกัน
  - 1.1 ผู้ชมที่มีเพศต่างกัน จะได้รับประโยชน์และความพึงพอใจแตกต่างกัน
  - 1.2 ผู้ชมที่อายุต่างกัน จะได้รับประโยชน์และความพึงพอใจแตกต่างกัน
  - 1.3 ผู้ชมที่มีการศึกษาที่แตกต่างกัน จะได้รับประโยชน์และความพึงพอใจที่แตกต่างกัน
2. ผู้ชมที่มีพฤติกรรมการเปิดรับ/การชมโชนที่แตกต่างกัน จะได้รับประโยชน์และความพึงพอใจจากการชมโชนที่แตกต่างกัน
  - 2.1 ผู้ชมที่มีความถี่ในการชมโชนแตกต่างกันจะได้รับประโยชน์และความพึงพอใจแตกต่างกัน
  - 2.2 ผู้ชมที่มีระยะเวลาที่ติดตามการชมโชนที่แตกต่างกัน จะได้รับประโยชน์และความพึงพอใจที่แตกต่างกัน

1.6 ขอบเขตการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้มุ่งการศึกษาถึงการรับชม การได้รับประโยชน์และความพึงพอใจจากการชมโชนระหว่างช่วงเดือน มีนาคม – เมษายน พ.ศ. 2545
2. กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มผู้ชมโชนโดยเก็บตัวอย่างจากโรงละครแห่งชาติในระหว่างที่มีการแสดงโชน

1.7 นิยามศัพท์

“โจน” หมายถึง การแสดงนาฏศิลป์ในโรงละครแห่งชาติประเภทหนึ่ง มีลักษณะเด่นคือ ผู้แสดงมีการแต่งกายสวยงามและสวมหัวโจน ผู้แสดงแบ่งออกเป็น 3 พวก คือ ชกษ มนุษย์ และลิง แสดงเรื่องราวเกียรติเป็นหลัก ในระหว่างการแสดงมีดนตรีและบทพากย์ประกอบ การแสดงมักเลือกตอนใดตอนหนึ่งของเรื่องราวเกียรติมาแสดง

“การเปิดรับ” หมายถึง ผลที่ได้รับเมื่อบุคคลตัดสินใจรับชมโจนซึ่งตอบสนองต่อความเชื่อความต้องการของบุคคลว่าการชมโจนนั้นมีศักยภาพและให้ประโยชน์แก่ตน

“ความพึงพอใจ” หมายถึง ผลที่บุคคลได้รับภายหลังจากการชมโจนแล้ว ซึ่งจะย้อนกลับไปสนับสนุนเพื่อเปลี่ยนแปลงความเชื่อหรือความคิดเดิม

“ผู้ชม” หมายถึง บุคคลต่าง ๆ ที่เข้ามาชมโจน ณ โรงละครแห่งชาติ จำนวน 440 คน ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลครั้งนี้

1.8 ลักษณะการหาคำตอบ

ในการวิจัยครั้งนี้อาศัยแบบสอบถามในการเก็บข้อมูล โดยมีตัวแปร ดังต่อไปนี้

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่
  - ลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ, อายุ, การศึกษา, รายได้เฉลี่ย
  - ลักษณะทางพฤติกรรมกรเปิดรับ คือ ความถี่ ระยะเวลาในการติดตาม
2. ตัวแปรตาม ได้แก่
  - ประโยชน์และความพึงพอใจที่ได้รับจากการชมโจน

1.9 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงลักษณะทางประชากรและพฤติกรรมกรชมโจนของผู้ชมต่าง ๆ ณ โรงละครแห่งชาติ
2. ทราบถึงลักษณะของโจน ในฐานะที่เป็นสื่อที่ถ่ายทอดลักษณะทางวัฒนธรรมที่เข้าถึงคนจำนวนมาก แต่เป็นสื่อที่มีผู้วิจัยน้อย
3. ทราบถึงประโยชน์และความพึงพอใจที่ได้รับจากการชมโจน ณ โรงละครแห่งชาติ

4. ช่วยให้ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่าง ลักษณะทางประชากรของผู้ชมกับประโยชน์ และความพึงพอใจที่ได้รับจากการรับชม โชน ๓ โรงละครแห่งชาติ

5. ช่วยให้ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่าง พฤติกรรมการรับชม กับประโยชน์และความพึงพอใจที่ได้รับจากการรับชม โชน ๓ โรงละครแห่งชาติของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร

DPU

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องการเปิดรับและการคาดหวังประโยชน์และความพึงพอใจจากการชมโฆษณาของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร เป็นการกล่าวถึงแนวคิด ทฤษฎี รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งนำมาใช้เป็นกรอบความคิดในการวิจัยครั้งนี้ อันประกอบด้วย

1. ทฤษฎีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจที่ได้รับจากสื่อ
2. แนวคิดเรื่องโฆษณา
3. แนวคิดและทฤษฎีเรื่องการเลือกเปิดรับสื่อมวลชน
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ทฤษฎีการใช้สื่อเพื่อประโยชน์และความพึงพอใจ (The Uses and Gratification Theory)

ในส่วนต่อไปนี้จะกล่าวถึงทฤษฎีการใช้สื่อเพื่อประโยชน์และความพึงพอใจในประเด็นดังต่อไปนี้

1. ลักษณะโดยทั่วไปของทฤษฎี
2. มุมมองของนักวิชาการต่าง ๆ ได้แก่
  - แคทซ์และคณะ (1974)
  - แมคเคเวล (1983)
  - บรูเมอร์ และ บราวน์
3. การวิจัยเกี่ยวกับสื่อมวลชนที่อาศัยทฤษฎีนี้
4. ความสัมพันธ์ระหว่างทฤษฎีการใช้สื่อเพื่อประโยชน์และความพึงพอใจกับประชากรที่วิจัยในการชมโฆษณา

ลักษณะโดยทั่วไปของทฤษฎีการใช้สื่อเพื่อประโยชน์และความพึงพอใจ

ทฤษฎีการใช้สื่อเพื่อประโยชน์และความพึงพอใจนี้กล่าวถึงความสำคัญของกลุ่มผู้รับสารในฐานะที่เป็นผู้กระทำการสื่อสาร กล่าวคือ ตัวผู้รับสารเป็นผู้เลือกใช้สื่อประเภทต่าง ๆ และ

เลือกรับเนื้อหาของสารเพื่อสนองความต้องการของตัวเอง ซึ่ง ไสลทิพย์ จารุภูมิ (2534) กล่าวถึงลักษณะพัฒนาจากการวิจัยเรื่องผู้รับสารซึ่งในระยะแรกมักจะมุ่งเน้นการวิจัยและเน้นความสำคัญต่อผู้ส่งสาร หรือตัวสื่อ ต่าง ๆ ว่ามีอิทธิพลต่อผู้รับสารอย่างไร โดยถือว่าการสื่อสารเป็นกิจกรรมที่ผู้ส่งสารเป็นฝ่ายกระทำ เพื่อเป็นการถ่ายทอดและโน้มน้าวใจผู้รับสารให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของผู้ส่งสาร สาเหตุหนึ่งมาจาก บริบททางการสื่อสารในยุคนั้นซึ่งอยู่ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่หนึ่งและสอง (ค.ศ. 1930-1950) อันเป็นช่วงที่มีผู้มีอำนาจทางสังคม เช่น นักการเมือง และผู้ควบคุมสื่อใช้สื่อเป็นเครื่องมือในการโฆษณาชวนเชื่อ โดยเห็นถึงลักษณะและอำนาจของสื่อที่จะสามารถโน้มน้าวใจให้ผู้รับสารเกิดพฤติกรรมตามต้องการได้ ดังข้อเสนอ ทฤษฎีเข็มฉีดยา (Hypodemic Theory) ซึ่งเชื่อว่าเมื่อฉีดสารใดเข้าไปในผู้รับสาร สารนั้นจะออกฤทธิ์ทันทีและได้ผลตามที่ผู้ฉีดต้องการ ซึ่งเป็นการมองว่าผู้รับสารเป็นเพียงผู้ถูกกระทำเท่านั้น

ต่อมา ลาซาร์เฟลด์พบว่า อิทธิพลของสื่อที่เคยมีต่อผู้รับสารน้อยลง จากการวิจัยเรื่อง การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งซึ่งผลปรากฏว่า การหาเสียงไม่ได้ทำให้ผู้ลงคะแนนเสียงเกิดการเปลี่ยนใจในตัวผู้สมัครเลย จากการค้นพบครั้งนี้ทำให้เกิดแนวคิดที่ว่าผู้รับสารนั้นไม่ได้เป็นเพียงผู้รับเอาอิทธิพลจากสื่อเท่านั้น แต่ผู้รับสารกลับมีบทบาทเป็นฝ่ายกระทำมากขึ้น และโยงไปสู่แนวคิดที่ว่าผู้รับสารเลือกใช้สื่อประเภทต่าง ๆ และเลือกรับเนื้อหาของสื่อ เพื่อตอบสนองความต้องการของตนในที่สุด

แกทซ์ และคณะ (1974) ได้เสนอแนวคิดเรื่องนี้ว่า ในการรับสื่อหนึ่ง ๆ ต้องประกอบด้วย อย่างน้อยที่สุด สองขั้นตอนคือ การรับสื่อ และ การใช้สาร โดยที่การรับสื่อที่ขึ้นอยู่กับฐานะทางเศรษฐกิจของผู้รับสารว่าเอื้ออำนวยให้มีศักยภาพในการรับสื่อได้มากน้อยเพียงไร และในการเลือกรับสื่ออย่างไรนั้น ก็ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น การศึกษา อาชีพ ความเชื่อทางการเมือง และรสนิยมส่วนตัวของผู้รับสารแต่ละราย เมื่อมีการเลือกสื่อแล้ว ในขั้นที่สอง ผู้รับสารจะเปลี่ยนสถานะเป็นผู้ใช้สาร นั่นคือผู้รับสารจะมีการตีความถึงสารที่ได้รับมา (อาจจะเห็นด้วย เห็นด้วยบางส่วน ไม่เห็นด้วยบางส่วน หรือไม่เห็นด้วย) แล้วจึงนำไปใช้ตามแต่ความต้องการของตน เช่น ใช้ในหัวข้อสนทนาประจำวัน เพื่อตอบสนองความอยากรู้อยากเห็นในประเด็นต่าง ๆ หรือ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการทางจิตใจและอารมณ์ เป็นต้น

มุมมองของนักวิชาการที่เน้นการให้ความสำคัญต่อสื่อและผู้รับสาร

ในช่วงต้นปี 1970 แคทซ์ และคณะ ยังได้ตั้งสมมติฐานว่า กลุ่มผู้รับสารมีลักษณะเป็นผู้กระทำ มีความกระตือรือร้น และสนใจในสิ่งที่จะรับมากกว่าเป็นเพียงฝ่ายรับ โดยทำการเลือกจะสื่อสาร และสารที่ตนเองต้องการภายใต้เงื่อนไขทางเศรษฐกิจ และบริบททางการเมือง วัฒนธรรมของตน และมีการใช้สารที่ได้รับอย่างมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อ อารมณ์และความคิดของตนเอง หรือมีปฏิสัมพันธ์ต่อผู้รับสารในสวนอื่น ๆ ในกลุ่มของตน ผู้รับสารแต่ละคนก็จะมีวัตถุประสงค์และแรงจูงใจหลายประการในการเลือกรับสื่อแต่ละประเภท การรับสื่อและการเลือกใช้สารจึงเป็นไปเพื่อตอบสนองต่อความต้องการทั้งด้านจิตวิทยา และด้านสังคมและวัฒนธรรมของแต่ละบุคคล รวมทั้งก่อให้เกิดความพึงพอใจด้วย

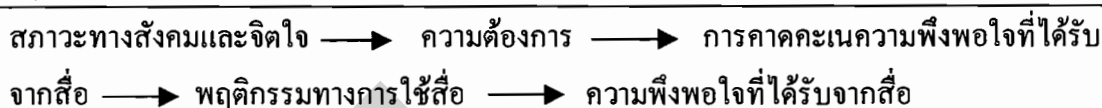
โดยสรุป การวิจัยสารและความพึงพอใจอันเกิดจากการใช้สารของแคทซ์ และคณะนั้นเป็นการวิจัยเกี่ยวกับ

- (1) สภาวะทางสังคม และจิตวิทยาของ
- (2) ความต้องการส่วนบุคคลที่ก่อให้เกิด
- (3) ความคาดหวังใน
- (4) สื่อมวลชนและแหล่งที่มาของสาร ซึ่งนำไปสู่
- (5) รูปแบบการใช้สื่อเพื่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมอื่น ๆ
- (6) การตอบสนองความต้องการและ
- (7) ผลสืบเนื่องอื่น ๆ ที่ไม่ได้คาดคิดไว้

แนวทางการวิจัยการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากสื่อ ก็คือ การวิจัยผู้รับสารเกี่ยวข้องกับสภาวะทางสังคมและจิตใจที่ก่อให้เกิดความต้องการอันจำเป็นของบุคคล และเกิดความคาดหวังจากสื่อมวลชนหรือสื่อต่าง ๆ แล้วนำไปสู่การเปิดรับสื่อมวลชนในรูปแบบต่าง ๆ กัน อันก่อให้เกิดผลคือ การได้รับความพึงพอใจตามที่ต้องการ และเกิดผลอื่น ๆ ที่ตามมา ซึ่งอาจไม่ใช่ผลที่ตั้งเจตนาไว้ก็ได้

กล่าวคือ สภาวะของสังคมและจิตใจที่แตกต่างกัน ทำให้มนุษย์มีความต้องการที่แตกต่างกัน ความต้องการที่แตกต่างกันนี้ทำให้แต่ละคนคาดคะเนว่าสื่อแต่ละประเภทจะสนองความพึงพอใจได้แตกต่างกันด้วย ดังนั้น ลักษณะการใช้สื่อของบุคคลที่มีความต้องการไม่เหมือนกัน จะมีความแตกต่างกันออกไปด้วย

ในการวิจัยเกี่ยวกับผู้รับสาร ของบุคค เบญจรงค์กิจ (2528) ยังได้เสนอแบบจำลองอธิบายการใช้สื่อเพื่อสนองความพึงพอใจ ซึ่งอธิบายได้ว่า สภาวะของสังคมและจิตใจที่แตกต่างกัน ทำให้มนุษย์มีความต้องการแตกต่างกันไป ความต้องการที่แตกต่างกันเหล่านี้ทำให้แต่ละคนคาดหวังว่าสื่อแต่ละประเภทจะสนองความพอใจได้แตกต่างกันด้วย ดังนั้น ลักษณะการใช้สื่อของบุคคลที่มีความต้องการไม่เหมือนกัน ก็จะมีพฤติกรรมแตกต่างกันไปด้วย ผลสุดท้ายก็คือความพอใจที่ได้รับจากการใช้สื่อที่แตกต่างกันไป อันสามารถเขียนเป็นแบบจำลองได้ดังรูปที่ 1

จะเห็นได้ว่า ผู้วิจัยแนวคิดด้านการใช้สารและความพึงพอใจที่ได้รับจากการใช้สารนั้น ได้เปลี่ยนจากแนวการวิจัยและผลกระทบของสื่อมวลชนที่มาจากความตั้งใจของผู้ส่งสาร มาเป็นผลที่เกิดขึ้นจากความตั้งใจของผู้รับสาร ซึ่งเป็นที่ทราบกันดีว่าการใช้สารและความพึงพอใจที่ได้รับนั้น ขึ้นอยู่กับบริบททางสังคม และกระบวนการทางจิตวิทยาของผู้รับสารที่กระตือรือร้น นอกจากนี้ยังเสนออีกว่า การวิจัยแนวนี้เป็นการวิจัยเชิงประจักษ์ ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทฤษฎีหน้าที่ของสื่อมวลชน (The Functional Theory) (Carey and Kreilling, 1986)

เดนนิส แมคควอล (Dennis McQuail, 1983) ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารมวลชนโดยเฉพาะในเรื่องของการวิจัยที่ให้ความสำคัญต่อผู้รับสารอย่างมากเพราะประชาชนและผู้รับสารต้องเป็นผู้ที่จะต้องได้รับผลกระทบมากที่สุด แมคควอลได้ช่วยให้ค้นพบบทบาทหน้าที่ของสื่อที่มาจากเจตจำนงของผู้รับสารอยู่หลายประการ รวมทั้งความต้องการที่เกี่ยวกับการบันเทิง ซึ่งเขาได้กล่าวว่าการบันเทิงเรีงรมย์ ช่วยให้หนีหรือหลีกเลี่ยงจากปัญหาต่าง ๆ ช่วยในเรื่องของการพักผ่อนหย่อนอารมณ์ ฆ่าเวลา

แมคควอล กล่าวว่า พฤติกรรมการเปิดรับสื่อมวลชนนั้น เป็นไปเพื่อตอบสนองความต้องการส่วนบุคคลของแต่ละบุคคล ซึ่งผู้รับสารนั้นสามารถและมีอำนาจในการเลือกเปิดรับและใช้สื่อตามความพึงพอใจของตนเอง จากการวิจัยเรื่องเนื้อหาเพลงไทยยอดนิยม โดย จีรวรรณ กาณจนานันท์ (2540) และการวิจัยในเรื่องการรับรู้ประโยชน์และความพึงพอใจจากเพลงไทยสากลของวัยรุ่นในประเทศไทย ของกรพินธุ์ จารูวร (2542) กล่าวถึงลักษณะตัวแปรความต้องการที่ผู้รับสารต้องการจากสื่อมวลชน โดยมีลักษณะที่สอดคล้องกับแนวคิดของแมคควอล ดังนี้

1. ความต้องการข่าวสาร สารสนเทศ

1.1 เพื่อให้ทราบถึงเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับตนเอง สภาพปัจจุบันรอบตัว และสภาพปัจจุบันของสังคมและโลกภายนอก

1.2 เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาข้อแนะนำในการปฏิบัติหรือความคิดเห็น และการตัดสินใจ

1.3 เพื่อตอบสนองความอยากรู้อยากเห็น และสนองความสนใจในเรื่องต่าง ๆ

1.4 เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ เป็นการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

1.5 เพื่อสร้างความรู้สึกรู้สึกที่มั่นคง โดยใช้ความรู้ที่ได้จากสื่ออื่น ๆ

2. ความต้องการสร้างความเป็นเอกลักษณ์ หรืออัตลักษณ์ให้แก่บุคคล (Personal Identity)

2.1 เพื่อค้นหาความเชื่อมั่นในคุณค่าที่ตนยึดถือให้แรงเสริมแก่ค่านิยมส่วนบุคคล

2.2 เพื่อเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติ

2.3 เพื่อเปรียบเทียบตนเองกับผู้อื่นได้

2.4 เพื่อมองให้ทะลุลึกเข้าไปภายในตนเองได้ชัดเจนขึ้น

3. ความต้องการรวมตัว และปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Integration and Social Interaction)

3.1 เพื่อเข้าใจในความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่น มองทะลุเข้าไปในสภาพแวดล้อมของผู้อื่น

3.2 เพื่อสร้างอัตลักษณ์ร่วม และสำนึกเรื่องการมีส่วนร่วมในสังคม

3.3 เพื่อนำไปใช้ในการสนทนาและปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

3.4 เพื่อตอบสนองความต้องการเพื่อน

3.5 เพื่อช่วยในการดำเนินตามบทบาททางสังคม

3.6 เพื่อสร้างสายสัมพันธ์ในครอบครัว ระหว่างเพื่อนและสังคม

4. ความต้องการด้านความบันเทิง (Entertainment)

4.1 เพื่อหลีกเลี่ยง หรือหลีกเลี่ยงจากปัญหาต่าง ๆ

4.2 เพื่อเป็นการผ่อนคลายความตึงเครียด

4.3 เพื่อความมีคุณค่าทางวัฒนธรรม และได้รับความสนุกสนานทางสุนทรียะ

4.4 เพื่อเป็นการใช้เวลาว่าง

4.5 เพื่อปลดปล่อยอารมณ์

4.6 เพื่อเป็นการกระตุ้นทางเพศ

ผู้วิจัยใช้แนวคิดของทฤษฎีนี้ เป็นประเด็นในการวิจัยเรื่องพฤติกรรมการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจที่ได้รับจากชมโชนในการวิจัยครั้งนี้ โดยอาศัยประเด็นดังกล่าวทั้ง 4 ประเด็น ในการพิจารณาว่ากลุ่มที่ต้องการศึกษามีการชมโชนเพื่อประโยชน์ด้านใดบ้าง

นอกจากแคทซ์และคณะ และแมคเคลว แล้ว ยังมีทฤษฎีสื่อสารมวลชนที่สนับสนุนความสำคัญของผู้รับสารอีกมากมาย เช่น

การวิจัยของบลูเมอร์และบราวน์ (Blumer and Brown , อ้างถึงใน Fiske , 1982 : 138) ทำการวิจัยกลุ่มผู้ชมโทรทัศน์ พบว่ามีความน่าสนใจต่อการวิจัยเรื่องการชมโชนเพื่อประโยชน์และความพึงพอใจในครั้งนี้ไม่น้อย

บลูเมอร์และบราวน์ พบว่า ผู้ดูโทรทัศน์ได้รับความพึงพอใจจากการชมโทรทัศน์ 4 ประการ คือ

1. เบี่ยงเบนความสนใจออกจากสภาพในชีวิตจริง (Diversion)

- เพื่อหลีกเลี่ยงความอึดอัดคับข้องใจ หรือข้อบังคับจากชีวิตประจำวัน และจากการงาน
- เพื่อหลีกเลี่ยงจากภาวะต่าง ๆ ของปัญหา
- เพื่อเป็นการปลดปล่อยทางอารมณ์

ทั้งนี้ ผู้รับสารจะสามารถหลีกเลี่ยงจากปัญหาในชีวิต หรือความจำเจในงานประจำวันไปสู่โลกแห่งจินตนาการในโทรทัศน์หรือภาพยนตร์ เท่ากับเป็นการหายไปจากปัญหาชั่วคราว และเป็น การผ่อนคลายความตึงเครียด

2. การตอบสนองต่อความต้องการเพื่อน หรือการมีความสัมพันธ์กับสมาชิกอื่น ๆ ของสังคม (Personal Relationship)

- เพื่อแสดงความเป็นเพื่อน
- เพื่อการใช้ประโยชน์ทางสังคม

3. การตอบสนองต่อความต้องการด้านการแสวงหาอัตลักษณ์ส่วนบุคคล (Personal Identity)

- เพื่อใช้ในการอ้างอิงตัวบุคคล
- เพื่อการสำรวจความเป็นจริง
- เพื่อการสนับสนุนค่านิยม

กรณีนี้ ผู้ชมโทรทัศน์มักใช้สารที่ได้รับจากรายการมาเปรียบเทียบโดยตรงกับสถานการณ์ในชีวิตของตนเอง หรือกับบุคคลใกล้ตัว หรือคนที่รู้จัก การสำรวจความเป็นจริงเกี่ยวข้องกับตรงกับการใช้เนื้อหาของรายการเพื่อช่วยผู้รับสารให้เข้าใจถึงชีวิต การสนับสนุนค่านิยม คือ การอธิบายตนเองอย่างหนึ่ง นั่นคือ ผู้รับสารมีการแสวงหาคคุณค่า หรือ มาตรฐานทางศีลธรรม การเมือง และสังคมที่จะมาสนับสนุนค่านิยมที่ตนมีอยู่

4. การใช้ประโยชน์ด้านการติดตามเหตุการณ์ต่าง ๆ (Surveillance)

ให้รู้ทันสิ่งที่กำลังจะเกิดขึ้น นอกจากนั้นบุคคลที่เป็นผู้นำทางความคิดใช้สื่อเพื่อติดตามข้อมูลข่าวสารในอันที่จะดำรงไว้ซึ่งบทบาททางสังคมของตนเอาไว้

บทสรุปของทฤษฎีการใช้สื่อเพื่อประโยชน์และความพึงพอใจก็คือ บุคคลแต่ละคนย่อมมีวัตถุประสงค์ หรือมีความต้องการในการใช้ข่าวสารในการสนองความต้องการหรือความพึงพอใจด้วย เหตุผลที่แตกต่างกัน ประเด็นหลักของทฤษฎีนี้ คือ การศึกษาที่เน้นไปที่ผู้รับสาร ซึ่งเป็นผู้กำหนดว่าตนเองต้องการอะไร สื่อ หรือ สารอะไรที่ได้จากสื่อมวลชน สารที่ได้เหล่านั้นตอบสนองความต้องการของตนอย่างไร หรือ สารอะไรที่ตอบสนองความต้องการของตนได้ การวิจัยแนวนี้เป็นการมองมนุษย์ในแง่จิตวิทยาสังคม โดยเน้นค่านิยม ความเชื่อ ทัศนคติ และความคิดเห็นส่วนบุคคล

ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ทฤษฎีการใช้สื่อมวลชนเพื่อประโยชน์และความพึงพอใจและการชมโฆษณา

การวิจัยครั้งนี้ใช้ทฤษฎีการใช้สื่อมวลชนเพื่อประโยชน์และความพึงพอใจเป็นกรอบในการวิเคราะห์พฤติกรรมการชมโฆษณาของประชากรในเขตกรุงเทพมหานคร เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้อาศัยมุมมองว่า โฆษณาสื่อชนิดหนึ่งที่สามารถตอบสนองความต้องการทั้ง 4 ประการในแนวคิดการใช้สื่อของแมคเคลเวล (1983) คือ (1) ด้านข้อมูลข่าวสาร เนื่องจากการชมนั้นเป็นการแสดงที่มีการรวมเอาผู้ชมจำนวนมากไว้ด้วยกัน และเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นอย่างมีวาระต่อเนื่อง จึงก่อให้เกิดการรับรู้ความเป็นไปได้ในสังคมที่สมาชิกกลุ่มสังกัดอยู่ จากการพูดคุยภายในกลุ่ม (2) ด้านอัตลักษณ์ส่วนบุคคล คาดว่าการชมนั้นจะทำให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกเชื่อมั่นในคุณค่าที่ตนนับถือเกิดแบบอย่างในการประพฤติปฏิบัติ (3) การบูรณาการและการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และ (4) ความต้องการด้านการบันเทิง

ในการวิจัยครั้งนี้ นอกเหนือจากแนวคิดในแง่มุมมองต่าง ๆ ของนักคิดหลายคนแล้ว จากนั้นเราจึงควรศึกษาถึงตัวแปรในทฤษฎีบางตัวที่มีความเกี่ยวข้องกับการศึกษาในครั้งนี้ด้วย เนื่องจากการแสวงหาความพึงพอใจจากสื่อ นั้น เป็นประเด็นที่แสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมต่าง ๆ เกิดขึ้นจากแรงจูงใจหรือความต้องการของแต่ละบุคคล อีรพุทธิ เปรมประยูรวงศา (2542) กล่าวถึงการแสวงหาความพึงพอใจที่มีตัวแปรต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องว่ามีดังต่อไปนี้

1. ความคาดหวัง (Expectation)

ได้แก่ การตระหนักว่า สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีหน้าที่หรือคุณสมบัติเฉพาะตัว หรือพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ความคาดหวังที่บุคคลมีต่อสื่อ ก็คือ ความเชื่อของบุคคลที่ว่าสื่อ นั้นมีศักยภาพที่จะทำให้ประโยชน์และความพึงพอใจแก่คน และเป็นแรงจูงใจที่ทำให้บุคคลเปิดรับสื่อ นั้น

2. ความพึงพอใจ จากสื่อ (Gratification)

คำว่า ความพึงพอใจ หรือคำที่แปลมาจากภาษาอังกฤษว่า Gratification เป็นคำที่ควรให้ความสนใจอย่างยิ่งในการวิจัยครั้งนี้ โดยความพึงพอใจในที่นี้ตีความหมายได้ 2 ประเด็น คือ

2.1 ความพึงพอใจที่บุคคลแสวงหาจากสื่อ (Gratification Sought) มีลักษณะคือ เป็นการมองในแง่ผลของความเชื่อ หรือความคาดหวังของบุคคล ตลอดจนการประเมินค่าเกี่ยวกับความพึงพอใจที่สื่อจะพึงให้ได้ อันเป็นแรงจูงใจผลักดันให้บุคคลเปิดรับหรือเลือกเนื้อหาประเภทต่าง ๆ หรือเรียกอีกอย่างว่าความพึงพอใจที่บุคคลคาดว่าจะได้รับจากสื่อ

2.2 ความพึงพอใจที่บุคคลได้รับจากสื่อ (Gratification Obtained) เป็นการมองในแง่ผลที่บุคคลได้รับหลังจากการเปิดรับสื่อ หรือเนื้อหาของสื่อประเภทต่าง ๆ ซึ่งจะย้อนกลับไปสนับสนุน หรือเปลี่ยนแปลงตามความเชื่อถือ

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ความพึงพอใจจากสื่อ ผู้วิจัยจะหมายถึง ความพึงพอใจที่บุคคลได้รับ หลังจากการได้เปิดรับสื่อเรียบร้อยแล้ว โดยจากความหมายในประเด็นนี้เน้นถึงผลที่บุคคลได้รับหลังจากการเปิดรับสื่อ ซึ่งก็คือภายหลังการชม โชนั่นเอง

2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเลือกเปิดรับสื่อมวลชน (Selective exposure theory)

แนวคิดนี้เป็นการอธิบายถึงเหตุผลในการเลือกเปิดรับสื่อมวลชนต่าง ๆ โดยในที่นี้ ผู้วิจัยให้ความหมายของการแสดงโชนว่าเป็นลักษณะของสื่อมวลชนประเภทหนึ่ง ซึ่งมีลักษณะที่เข้าถึง

คนจำนวนมากในเวลาเดียวกันได้และยังมีการสื่อความหมายเชิงนัยต่าง ๆ ผ่านการแสดงในแต่ละครั้งซึ่งผู้ชมแต่ละคนต่างก็นำเอาการแสดงโชนนี้ผ่านกระบวนการทางความคิดของแต่ละบุคคล ซึ่งมีความคาดหวังและความพึงพอใจที่แตกต่างกัน อันจะนำไปสู่พฤติกรรมที่แตกต่างกัน ลักษณะของทฤษฎีและแนวคิดนี้เป็นการอธิบายว่าเหตุให้ผู้ชมจึงมีความคาดหวังที่แตกต่างกันโดยมีรายละเอียดดังนี้

ในการเปิดรับข่าวสารหรือสื่อต่าง ๆ นั้น ผู้ชมจะมีกระบวนการเลือกสรร (Selective process) ซึ่งประกอบด้วย (พีระ จิร โสภณ , 2529)

1. การเปิดรับหรือเลือกสนใจ (Selective exposure or selective attention) หมายถึง ผู้รับสารจะเลือกสนใจหรือเปิดรับสื่อและข่าวสารจากแหล่งใดแหล่งหนึ่งที่มีอยู่ด้วยกันหลายแหล่งโดยมักจะแสวงหาข่าวสารที่สอดคล้องกับทัศนคติและความเชื่อดั้งเดิม ขณะเดียวกันก็จะหลีกเลี่ยงข่าวสารที่ขัดแย้งกับความรู้สึกนึกคิดเดิมของตนเอง ทั้งนี้เพราะการได้รับข่าวสารที่ไม่สอดคล้องกับทัศนคติความรู้สึกของเขาจะก่อให้เกิดความรู้สึกไม่สบายใจ

2. การเลือกรับรู้หรือตีความ (Selective Perception or selective interpretation) เมื่อบุคคลเปิดรับข่าวสารจากแหล่งใดแหล่งหนึ่งแล้ว ก็จะตีความหมายตามความเข้าใจ ทัศนคติ ประสบการณ์ ความเชื่อความต้องการ ความคาดหวังและแรงจูงใจ ตามสภาวะร่างกายและตามสภาวะอารมณ์ในขณะนั้น

3. การเลือกจดจำ (Selective retention) บุคคลจะเลือกจดจำเนื้อหาสาระของสารเฉพาะส่วนที่ตรงกับความสนใจ ความต้องการ ทัศนคติของตนเองและมักจะลืมในส่วนที่ไม่ตรงกับความสนใจของตนเอง

อย่างไรก็ตาม การศึกษาของขวัญเรือน กิตติวิริยะ (2531) พบว่ายังมีปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดการเปิดรับสื่อมวลชน คือ

1. ปัจจัยด้านบุคลิกภาพและจิตวิทยาส่วนบุคคล มีแนวคิดที่ว่า คนเราแต่ละคนมีความแตกต่างเฉพาะตัวบุคคลอย่างมากในด้านโครงสร้างทางจิตวิทยาส่วนบุคคลซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากลักษณะการอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกัน การดำรงชีวิตในสภาพแวดล้อมทางสังคมที่ไม่เหมือนกัน ซึ่งส่งผลกระทบต่อระดับสติปัญญา ความคิด ทัศนคติตลอดจนกระบวนการของการรับรู้ การเริ่มรู้ การจูงใจ

2. ปัจจัยด้านสภาพความสัมพันธ์ทางสังคม เนื่องจากคนเราจะยึดติดกับกลุ่มสังคมที่ตนสังกัดอยู่เป็นกลุ่มอ้างอิง (Reference Group) ในการตัดสินใจที่จะแสดงออกซึ่งพฤติกรรมใด ๆ ก็ตาม นั่นคือ มักจะคล้อยตามกลุ่มในด้านความคิด ทักษะคติและพฤติกรรมเพื่อให้เป็นที่ยอมรับของกลุ่ม

3. ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมนอกระบบการสื่อสาร โดยเชื่อว่าลักษณะต่าง ๆ ได้แก่ เพศ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้ ทำให้เกิดความคล้ายคลึงของการเปิดรับเนื้อหาของสาร รวมถึงการตอบสนองต่อเนื้อหาดังกล่าวไม่แตกต่างกันด้วย

นอกจากนี้ ในการกระบวนการเลือกรับข่าวสารต่าง ๆ ชรามม์ปี (Schramm , 1973) พบว่า ยังมีองค์ประกอบอื่น ที่เกี่ยวข้องอีก คือ

1. ประสบการณ์ ทำให้ผู้รับข่าวสาร มีการแสวงหาข่าวสารแตกต่างกัน
2. การประเมินสาระประโยชน์ของข่าวสาร ผู้รับสารจะแสวงหาข่าวสาร เพื่อสนองจุดประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งของตน
3. ภูมิหลังแตกต่างกัน ทำให้มีความสนใจแตกต่างกัน
4. การศึกษาและสภาพแวดล้อม ทำให้มีความแตกต่างในพฤติกรรมการเลือกรับสื่อและเนื้อหาข่าวสาร
5. ความสามารถในการรับสารเกี่ยวกับสภาพร่างกายและจิตใจทำให้พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารแตกต่างกัน
6. บุคลิกภาพ ทำให้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ การโน้มน้าวจิตใจและพฤติกรรมของ ผู้รับสาร
7. อารมณ์ สถานภาพทางอารมณ์ของผู้รับสาร จะทำให้ผู้รับสารเข้าใจในความหมายของข่าวสาร หรืออาจเป็นอุปสรรคต่อความเข้าใจความหมายของข่าวสารก็ได้
8. ทัศนคติ จะเป็นตัวกำหนดท่าทีของการรับและการตอบสนองต่อสิ่งเร้าหรือข่าวสารที่ ได้พบ

กล่าวโดยสรุป หลักการและแนวคิดของทฤษฎีนี้ คือ การเปิดรับนั้นจะเลือกรับเนื้อหาที่คิดว่าจะมีความสนใจตรงกับความต้องการของตนเอง ซึ่งมีปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดในการเปิดรับคือ ปัจจัยด้านบุคลิกภาพและจิตวิทยาส่วนบุคคล ปัจจัยด้านสภาพความสัมพันธ์ทางสังคม และปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมนอกระบบสื่อสาร อีกทั้งกระบวนการในการเลือกรับข่าวสารยังต้องอาศัย องค์ประกอบอื่น ๆ ด้วย ในการวิจัยครั้งนี้จึงเลือกแนวคิดนี้มาประยุกต์ใช้ในเรื่องการโฆษณา

2.3 แนวคิดเรื่องโจน

รามเกียรติ์ เป็นชื่อวรรณคดีที่มีชื่อเรื่องหนึ่งของไทย ซึ่งได้ดัดเค้าเรื่องมาจาก “มหากาพย์ รามายณะ” เทพนิยายของอินเดียอันเป็นที่รู้จักแพร่หลายทั่วโลก แต่ได้นำมาปรุงแต่งดำเนินเรื่องใหม่ โดยสอดแทรกคตินิยมแบบไทยเข้าไปอย่างสมบูรณ์ หากศึกษาโดยละเอียดจะเห็นว่า เรื่องรามเกียรติ์ ของไทยคงรักษาเฉพาะแต่เหตุการณ์และตัวละครที่สำคัญจากมหากาพย์รามายณะไว้เพียงบางตัว นอกจากนั้นไทยเราแต่งเพิ่มขึ้นเกือบทั้งสิ้น ดังนั้นจึงมีเนื้อเรื่องพิสดารและยืดยาวกว่ารามายณะของ อินเดีย ถึงแม้แต่รามเกียรติ์ของไทยฉบับต่างๆ ซึ่งเป็นพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (รัชกาลที่ ๑) พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (รัชกาลที่ ๒) หรือ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๖) เท่าที่มีอยู่ ซึ่งแต่ก่อนนำมาใช้เป็นบทละคร ก็มีเนื้อเรื่องเหมือนกันบ้างคล้ายคลึงกันบ้าง และแตกต่างกันบ้าง สุดแต่ผู้ทรงพระราชนิพนธ์จะทรง เห็นงามตามพระราชวินิจฉัย

ปัจจุบันวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ นิยมนำมาใช้แสดงโจน ซึ่งการแสดงชนิดนี้ นับว่าเป็นนาฏกรรมชั้นสูง และมีรูปแบบเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว คือ

- ผู้แสดงสวมหน้ากาก (หัวโจน)
- ผู้แสดงแต่งกายขึ้นเครื่องพระ นาง ยักษ์ ลิง
- มีผู้พากย์ – เจรจา แทนผู้แสดง ยกเว้นตัวฤาษี และตัวตลก
- มีการเดินให้เข้ากับท่วงทำนอง และจังหวะเพลง

เอกลักษณ์ดังกล่าวนี้ สันนิษฐานว่า ได้แบบอย่างมาจากศิลปะการละเล่น 3 อย่าง คือ

- การละเล่นชักนาคดึกดำบรรพ์ โจนได้แบบอย่างเครื่องแต่งกายซึ่งมีทั้งเทวดา (รวม มนุษย์ชาย – หญิง) ยักษ์ ลิง มาใช้
- การละเล่นหนังใหญ่ โจนได้แบบอย่างการเดิน การยกขาให้เข้ากับท่วงทำนอง จังหวะของเพลงมาใช้
- การละเล่นกระบี่กระบอง โจนได้แบบอย่างท่าต่อสู้มาใช้

เมื่อวิวัฒนาการจากศิลปะทั้ง 3 อย่างนี้แล้ว โจนยังได้วิวัฒนาการตัวเอง ให้เป็นไปตาม สังคม ยุค สมัย ดังนั้นจึงทำให้เกิดโจนขึ้นหลายชนิด และมีวิธีการเล่นที่พัฒนาก้าวหน้าขึ้น เช่น

- โจนกลางแปลง
- โจนนั่งราว (โจนโรงนอก)
- โจนหน้าจอ
- โจนโรงใน
- โจนฉาก

วิวัฒนาการของโจนจึงเป็นมาตามลำดับจนถึงปัจจุบัน และโดยเหตุที่เรื่องราวเกียรติของไทยเป็นเรื่องที่ยืดยาวมาก ฉะนั้นในการจัดการแสดงโจนแต่ละครั้ง จึงนิยมคัด ตัดทอน เอาแต่ตอนที่สนุกและมากด้วยอารมณ์ ไพเราะทั้งเพลง-ดนตรี ตลอดจนสมบูรณ์แบบด้วยศิลปะของทำเดิน ทำรำ ของตัวละครหลากหลาย เช่น ตอนรณพัตร์ได้สร – นาคบาศ อันเป็นพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ซึ่งนายเสรี หวังในธรรม ผู้เชี่ยวชาญพิเศษด้านสังคีตศิลป์ กรมศิลปากร และศิลปินแห่งชาติได้อัญเชิญมาปรับปรุงและเพิ่มเติม เพื่อให้เหมาะสมสำหรับออกแสดงให้ประชาชนชม

สถาบันนาฏดุริยางคศิลป์ กรมศิลปากร

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งเน้นไปที่การแสดงโจน ซึ่งเป็นการแสดงที่มีความสง่างามและเป็นการแสดงยอดนิยมของผู้ชม เพื่อให้ผู้อ่านสามารถมองเห็นองค์รวมของการแสดงโจนได้ง่ายขึ้นในส่วนที่จะกล่าวต่อไปนี้ ผู้วิจัยขอหยิบยกโจน ตอน สึกสามทัพมาเป็นกรณีศึกษา เนื่องจากโจนตอนดังกล่าวเป็นฉากที่เป็นที่นิยมนำมาเล่น และยังเป็นที่ยื่นชอบของผู้ชมอีกด้วย เนื่องจาก ตอนศึกสามทัพนั้นนอกจาก การดำเนินเรื่องด้วยการเล่าเป็นฉาก ๆ แล้วยังประกอบด้วยการรำตรวจพลซึ่งแสดงถึงแสนยานุภาพของ ตัวละครไม่ว่าจะเป็นฝ่ายยักษ์และฝ่ายลิง ทำให้ผู้ชมเกิดความประทับใจในลีลาท่าราชของแต่ละฝ่าย ซึ่งผู้วิจัยจะกล่าวถึงโดยละเอียดในส่วนต่อไป

ข้อมูลต่าง ๆ อันเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของโจนโดยละเอียดที่จะกล่าวต่อไปนี้ประกอบด้วย

1. ประวัติความเป็นมาของโจน ตอนศึกสามทัพ ประกอบด้วย เนื้อเรื่องย่อของโจนและลักษณะของตัวละคร
2. หลักและวิธีการจัดการแสดง กล่าวถึง รูปแบบการแสดง การคัดเลือกผู้แสดง ความหมายของทำนองเพลง เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดง และเครื่องแต่งกาย

3. การอธิบายท่ารำและรูปแบบการแสดง กล่าวถึง การอธิบายท่ารำ ความหมายของตัวละครต่าง ๆ

4. นาฏยศัพท์ กล่าวถึงการอธิบายคำศัพท์ที่ใช้ประกอบการแสดง โขน

1. เนื้อเรื่องย่อ

โขนเรื่องรามเกียรติ์ ตอน สีกสามทัพ

ทศกัณฐ์เจ้ากรุงลงกาได้ลักพานางสีดามาจากพระราม พระรามจึงได้ยกกองทัพซึ่งล้วนแต่เป็นวานร หวังจะรับนางสีดาคืนจากทศกัณฐ์ แต่แล้วทศกัณฐ์ก็ไม่ยินยอม ได้ใช้ให้บรรดาญาติวงศ์พงศา เข้าทำการรบกับพระราม แต่ก็ถูกพระรามฆ่าตายหมด จนทศกัณฐ์หนีถึงสหายชื่อมุลพลัม เป็นอุปราชเมืองปางตาล จึงได้ขอความช่วยเหลือหวังจะให้มุลพลัมมาช่วยรบ เมื่อมุลพลัมมาทราบข่าวได้ทูลความแก่ พระเชษฐา คือท้าวสหัสเดชะที่เป็นกษัตริย์ครองเมืองปางตาล โดยจะลาไปช่วยทศกัณฐ์รบ สหัสเดชะจึงยกพลหวังช่วยทำสงคราม ครั้นพอมาถึงชายค่านเมืองลงกา จึงสั่งเสนาให้ไปทูลแก่ทศกัณฐ์ ทศกัณฐ์ทราบข่าวจึงรีบออกมาต้อนรับท้าวสหัสเดชะกับมุลพลัม ครั้นพอรุ่งอรุณทั้งสามกษัตริย์ได้ยกทัพ เพื่อจะออกไปทำสงครามกับพระรามแต่มีนางบอเหตุกับทศกัณฐ์เสียก่อน โดยมีสายฟ้าผ่าลงบนงอนราชรถของทศกัณฐ์ ท้าวสหัสเดชะจึงสั่งให้ทศกัณฐ์อยู่เฝ้าเมืองและตนก็ได้เคลื่อนทัพออกไป

พระรามเมื่อได้ยินเสียงอึกทึกจึงถามแก่พิเภก พิเภกจึงทูลว่าเป็นท้าวสหัสเดชะยกมารบ จึงได้แต่งกองทัพหมายเข้ารบกับยักษ์ ครั้นพอสองทัพปะทะกัน ท้าวสหัสเดชะด้วยความที่หึงในศักดิ์ศรีและยศศักดิ์วลายกทัพไปไหนต้องมีขบวนเครื่องสูง เพื่อประดับยศตนทำให้บดบังสายดาในการมองเห็น พลไพร่ของฝ่ายพระราม จึงถามแก่มุลพลัม ถึงพลไพร่ มุลพลัมทูลเชิญให้ขึ้นยืนบนราชรถเพื่อดูพลไพร่ ครั้นขึ้นขึ้นดูแล้วเหล่าบรรดาวานรกลัวในสายดาของสหัสเดชะจึงได้หลบหนีเข้าป่าไปหมด เหลือแต่ พญาวานรเพียงเท่านั้น สหัสเดชะจึงโกรธทศกัณฐ์ที่โกหกตนแล้วสั่งให้ยกทัพกลับปางตาล มุลพลัมจึงได้รับทูลห้ามไว้และทูลความทั้งหมดว่าเหตุที่ไพร่พลหายไปหมดเพราะกลัวสายดาที่ได้รับพรมาว่าสาดใส่ตั้ง ดวงดาวโรหิณีย์ สหัสเดชะทราบเช่นนั้นจึงสั่งให้มุลพลัมไปดื้อนพลไพร่มาให้ตนดู

ฝ่ายพระรามเห็นพลไพร่วังหนีหายจึงตรัสถามแก่พิเภก พิเภกจึงทูลความจริงทั้งหมด พระรามจึงสั่งให้พระลักษมณ์ไปดื้อนไพร่พลกลับมา มุลพลัมและพระลักษมณ์มาพบกันกลางป่าจึงได้สู้รบกัน พระลักษมณ์พลาดถูกหอกของมุลพลัมแต่หนุมนานใช้เวทมนต์คาถาแก้ได้ และพระลักษมณ์ได้แผลงศรขึ้นสังหารมุลพลัมจนเสียชีวิตและดื้อนพลไพร่กลับมายังพลับพลา ฝ่ายพระรามจึงตรัสชมและถามกลศึกกับพิเภก พิเภกทูลว่าให้ไปลวงเอาคาทามาจากสหัสเดชะเสียก่อน พระรามจึงสั่งให้หนุ

มานไปทำกลวง หนุมานรีบมาดักทัพของสหัสเดชะและแปลงตนเป็นลิงเล็กที่ชื่อว่า “สังกวนร” เมื่อทัพท้าวสหัสเดชะมาถึง จึงได้กระโดดมาขวางหน้าและแต่งกลอุบายต่าง ๆ จนท้าวสหัสเดชะหลงเชื่อมอบคทาให้ไว้แก่ หนุมาน หนุมานเมื่อรับคทาแล้ว จึงกลับคืนร่างเดิมและเข้ารับกับท้าวสหัสเดชะ และใช้หางจับตัวสหัสเดชะและนำไปมัดประจานจากนั้นจึงไปทูลพระราม พระรามจึงสั่งให้พลวานรไปเยาะเย้ยและให้ หนุมานไปสังหารสหัสเดชะ

2. ประวัติตัวละคร

มุลพลัม

มุลพลัม เป็นอนุชาของสหัสเดชะ เป็นอุปราชเมืองปางตาล ใช้หอกเป็นอาวุธ มีสีหน้า แปรมือ ภายสีเขียว เป็นสหายของทศกัณฐ์ ในบทพระราชนิพนธ์มิได้กล่าวถึงชายาและบุตรของมุลพลัมเลย รวมทั้งไม่กล่าวถึงบิดาและมารดาของมุลพลัมและสหัสเดชะไว้เลย เพียงแต่กล่าวถึงในตอนที่ทศกัณฐ์ให้มาช่วยรบเพียงเท่านั้นและถูกพระลักษมณ์แผลงศร สังหารจนสิ้นชีวิตเพียงเท่านั้น แต่หากกล่าวถึงมุลพลัมเป็นยักษ์ที่มีอำนาจมาก แต่ไม่มีเทพศาสตราวุธคู่มือ มีเพียงหอกที่เป็นอาวุธธรรมดา จึงแลดูเป็นยักษ์ที่ไม่มีฤทธิ์มากมายเท่าไร

อุปนิสัย

มุลพลัมในบทพระราชนิพนธ์มิได้กล่าวถึงน้อยมาก ฉะนั้นอุปนิสัยจึงไม่เห็นเด่นชัดมากนักเพียงแต่ปรากฏภายในเรื่องรามเกียรติ์ เพียงตอนศึกสามทัพนี้เท่านั้น แต่ดูโดยรวมแล้วเห็นว่า มุลพลัมเป็นยักษ์ที่มีความรอบคอบในการทำศึกสงคราม ไม่ผลิผลามและมุลพลัมรู้จักใช้คำพูดในการเดาใจคน ดังคำกลอนที่ว่า

ตัวข้าถวายเป็นบังคมลา	ไปบอกเจ้าลงกาก่อน
ให้มาเสด็จรับภรรยา	บทจรเข้ายังเวียงชัย
จึงควรแก่เบื้องบทเรศ	มงกุฎยศกษัตริย์สูงใหญ่
พระยศปรากฏไป	ทั่วในปากฟ้าธาตรี

(รามเกียรติ์, พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2507)

จากบทพระราชนิพนธ์ข้างต้น จะเห็นได้ว่า มุลพลัมรู้ว่าสหัสเดชะเป็นยักษ์ที่มีอุปนิสัยเช่นใด จึงใช้คำพูดที่ไพเราะรื่นหู และยกยอพระเกียรติของสหัสเดชะ ทั้งเป็นยักษ์ที่มีเหตุผลพอสมควร เช่นในตอนที่สหัสเดชะจะยกพลกลับปางตาล เนื่องจากไม่เห็นทัพมนุษย์วานรที่ยกมารบกับ

ทศกัณฐ์มีมากเช่นดั่งที่ทศกัณฐ์บอก มุลพลัมจึงทูลทัดทานและบอกเหตุผลถึงสาเหตุที่ทำให้เห็นว่า พระรามยกทัพมาน้อยเพราะเหตุใด ดังคำกลอนที่ว่า

เมื่อนั้น	จึงมุลพลัมยกยา
ได้ฟังสมเด็จพระพี่ยา	อุสร่าจึงทูลสนองไป
อันทศพัศตร์ยักษ์	ว่านี่โดยจริงหาเท็จไม่
พลนั้นนับด้วยสมุคไทย	ตัวน้องได้เห็นประจักษ์ตา
หากกลัวอำนาจฤทธิ์รงค์	ขององค์บรมเชษฐา
ด้วยได้ซึ่งพรพรหมา	เป็นมหาวิเศษชัยชาญ
จึงหมู่กระบิลอรินทราช	ไม่อาจอยู่รอดต่อฉาน
แตกหนีเข้าพงคางคาน	ด้วยบุญญาธิการของภูมิ

(พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, เล่มเดียวกัน, 2507)

บทบาทสำคัญ

ในเรื่องรามเกียรติ์นี้มุลพลัมมีบทบาทสำคัญเพียงตอนเดียว คือ สึกสามทัพ ในตอนอื่น ๆ ไม่ได้กล่าวถึงเลย ในตอนศึกสามทัพนี้มุลพลัมเป็นผู้ที่ถูกทศกัณฐ์เชิญมารบ จึงเป็นเหตุให้ท้าวสหัสเดชะยกทัพมาด้วยจนเป็นเหตุให้ถึงแก่ความตายทั้งคู่

ทศกัณฐ์

ทศกัณฐ์เป็นเจ้าเมืองลงกาองค์ที่สาม เป็นโอรสของท้าวสหัสเดชะกับนางรัชฎา มีน้องร่วมครรภ์คือ กุมภกรรณ พิเภก ขุษณ์ ขร ตรีเศียร และนางสามนักษา มีโครงประจําภาพว่า

ทศกัณฐ์สิบพัศตร์ชั้น	เศียรตรี
ทรงมงกุฎชัยเจิวศรี	อาตมให้
กรยี่สิบพรศูลี	ประสาทฤทธิ์ ยิงนา
ถอดจิตจากคนได้	ป็นค้าว ลงกา

ทศกัณฐ์มีเมีย 2 คน คือ นางมณโฑ และนางกาลอัคคี ซึ่งนางมณโฑพระอิสวรประทานให้เมื่อครั้งชโลเขาไกรลาส มีลูกกับนางมณโฑ 3 คน ได้แก่ รณพัศตร์ (อินทรชิต) นางสีดา ไพนาสูริยวงศ์(ทศพิน) ส่วนนางกาลอัคคีมีลูก 1 คน คือ บรรลัยกัลป์ นอกจากนี้ยังมีนางสนมที่เกิดลูกด้วยกันชื่อ สหัสกุมาร 1000 คน และยังได้สมสู่กับนางข้าง จนมีลูกคือ ทศคีรีวันและทศคีรีธร รวมทั้งสมสู่กับนางมัจฉาจนมีลูกคือนางสุพรรณมัจฉา

ทศกัณฐ์เป็นพญายักษ์ที่มีฤทธิ์เดชมาก มีอาจารย์ชื่อ พระฤาษีโคบุตร ถอดดวงใจฝากไว้กับพระฤาษี

อุปนิสัย

ทศกัณฐ์เป็นยักษ์ที่มีนิสัยหลง รักความสวยงาม มักมากในกามคุณ มีความอิจฉาริษยา เห็นแก่ตัว มีเห็นแก่ญาติมิตร มีความเชื่อวชาญเป็นอย่างยิ่ง อาทิ ตอนแปลงเป็นฤาษี ไปบอกให้พระรามเลิกทัพกลับไป ดังคำกลอนว่า

ใจว่าสิ้นนางในโลกา	ผ่านฟ้าจะไร้มเหสี
ถึงได้มาสีเป็นราศี	น่าที่เป็นพันอัประมาณ
คังดวงแก้วตกลงกองไฟ	อย่าสำคัญว่าจะไหม้ร้าวฉาน
จะตามไปเป็นป่วยการ	จงเลิกทวยหาญกลับธานี

การวางกลอุบายของทศกัณฐ์มิได้มีเพียงเท่านั้น แต่การใช้คนให้ไปลวงล่อก็เป็นความคิดของทศกัณฐ์ อีกเช่นกัน

บทบาทสำคัญ

เนื่องด้วยทศกัณฐ์ เป็นผู้ไปลักนางสีดามาจากพระรามจึงเท่ากับทศกัณฐ์เป็นตัวร้ายฝ่ายอธรรมในเรื่องรามเกียรติ์ ฉะนั้น ทศกัณฐ์จึงมีบทบาทสำคัญทุกตอน เช่น ตอนศึกสามทัพนี้ ก็กล่าวถึงการเชิญให้ มุลพลัมออกรบแต่ตนมิได้ไปรบกับทัพด้วย บทบาทสำคัญของทศกัณฐ์ยังมีอีกมากมาย เช่น การชุบกายให้เป็นเพชรแต่ก็ถูกทำลาย นอกจากนี้ยังมีบทบาทสำคัญในการใช้คนที่อยู่ใกล้ชิดให้ทำการศึกแทนตน หรือ ให้ช่วยเหลือตน เช่น ให้นางมณโฑทำพิธีหุงน้ำทิพย์เพื่อให้ไพร่พลที่ตายไปมีชีวิตกลับมารบใหม่ การทำศึกสงครามในครั้งนี้ทศกัณฐ์ได้ทำการสู้รบกับพระรามเพียงสี่ครั้งเท่านั้น จึงได้ถูกพระรามสั่งให้หนุมานไปลวงเอากลองดวงใจของทศกัณฐ์จากพระฤาษีโคบุตร และพระรามได้สังหารทศกัณฐ์สิ้นชีวิต

ท้าวสหัสเดชะ

ท้าวสหัสเดชะเป็นเจ้าของปางตาล มีหน้าทั้งสี่พันหน้า สองพันมือ กายสีเขียว ทรงมงกุฎชัช 5 ชั้น มีอาวุธสำคัญคือ คทาชี้ดินตาย ชีปลายเป็น และได้รับพรจากพระพรหมว่า “หากรบกับผู้ใดให้พลของผู้นั้นแตกกระจายไปเองเพียงเห็นรูปร่างของท้าวเจ้าเมืองปางตาล มีน้องชายชื่อมุลพลัมเป็นอุปราชเมืองปางตาลและเป็นสัมพันธมิตรแห่งทศกัณฐ์ ดังโคลงประจำภาพว่า

กุ่มกัมภ์พันเกล้า	เบญจา ปลดฤา
นามสหัสเดชะ	เสวดแก้ว
สองพันหัตถ์พรหมประ	สาทอริ แกลนแฮ
คทาเพชรสรแก้ว	ปกเกล้า ปางตาล

สหัสเดชะด้วยความเป็นยักษ์และทงในตนเอง จึงเสียทีแก่หนุมานถูกจับตัวนำไปมัด
ประจานแล้วจึงถูกหนุมานสังหารในที่สุด

อุปนิสัย

ท้าวสหัสเดชะ เป็นพญายักษ์ มีความหยิ่งทงในตนเอง ดังปรากฏตามบทพระราช
นิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ว่า

เมื่อนั้น	ท้าวสองพันกรยักษา
แลเห็นองค์พระรามา	วานรอยู่หน้ารถชัย
กับพิเภกน้องท้าวทศกัณฐ์	จะเห็นพวกพลชั้นรี้ก็หาไม่
พระยายักษ์กริ้วโกรธคือไฟ	ตรัสไปแก่หมู่เสนี
ดูคู่ทศเศียรให้ชั่วนัก	เสียแรงเป็นป็นปักยักษี
สงครามนิตหนึ่งแต่เท่านี้	ไม่ต่อตีให้ร้อนถึงปางตาล
ตัวกลัวแล้วกลับมาลงเล่น	ว่าเป็นศึกกษัตริย์มหาศาล
แม่นกจะฆ่าไปวายปราณ	จะอัปประมาณทั่วทั้งแดนไตร
เสียดายศึกดาวราเดช	เทเวศน์จะนินทาได้
ว่าแล้วเลิกพลไกร	กลับไปยังทางที่ยกมา

ท้าวสหัสเดชะแม้จะมีฤทธานุภาพเกรียงไกร แต่ขาดความรอบคอบ จึงทำให้พั้ง
พลาดแก่กลอุบายของหนุมาน จนต้องถึงกับสิ้นชีวิตอย่างไม่สมเกียรติยศด้วยน้ำมือวานร ดังบทพระ
ราชนิพนธ์ ดังนี้

บัดนั้น	คำแห่งหนุมานชาญสมร
จึงเข้ารับเอาคชาธร	จากกรพระยาอสุรี
มีความชื่นชมโสมนัส	ดังได้สมบัติโกสิทธิ์
คิดแล้วว่าขุนยักษนี่	เสียทีเป็นเจ้าแก่หมู่มาร
ทรลัทธิงเง่าดั่งเต่าวัว	อ้างอวดยกตัวว่ากล้าหาญ

ฆ่าเสียก็จะบรรลัษราย

แต่ไม่อัประมาณแก่เทวัญ

3. หลักและวิธีการจัดแสดง

รูปแบบการแสดง

รูปแบบการแสดงในนาฏกรรมไทย การแสดงละครในแต่ละเรื่องทั้งละครใน ละครนอก ละครพันทางจะพบว่าจุดที่ผู้ชมมักให้ความสนใจมากที่สุดก็คือการรำตรวจพล หรือที่เรียกกันตามภาษาในวงนาฏศิลป์ว่าการออกกราวตรวจพล

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีการใช้สื่อเพื่อประโยชน์และความพึงพอใจในประเทศไทย

การวิจัยของสกลกานต์ อินทรไทร (2539) ไสลทิพย์ จารุภูมิ (2534) และพรทิพย์ ท้วม เรืองรัมย์ (2536) อาศัษยทฤษฎี การใช้สื่อเพื่อประโยชน์และความพึงพอใจในการวิจัยประเด็นที่แตกต่าง กัน มีลักษณะดังนี้

สกลกานต์ อินทรไทร วิจัยเรื่องการสร้างอัตลักษณ์ของเด็กป้อม เป็นการวิจัยถึงลักษณะ การเปิดรับและการใช้สื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ ของเด็กวัยรุ่นที่ทำงานป้อมน้ำมัน ซึ่งโดยมากแล้ว กลุ่มตัวอย่างมีภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัด เมื่อโยกย้ายมาทำงานในเมืองหลวงก็ได้ใช้สื่อมวลชนประเภท ต่าง ๆ โดยเฉพาะสื่อวิทยุ และการเลือกฟังเพลง เพื่อคลายความคิดถึงบ้าน และเพื่อได้รับข่าวสารได้ ยินได้ฟังภาษาอีสานซึ่งเป็นภาษาคั้งเดิมของตน และเพื่อประโยชน์และความพึงพอใจในด้านต่าง ๆ 4 ประการ โดยอ้างถึง แนวคิดของแมคเคลเวล แล้วสรุปว่าจากการวิจัยกลุ่มเด็กป้อม ได้สร้างข้อสรุปเกี่ยวกับหน้าที่ของสื่อไว้ 4 ประการ ซึ่งต่อมาข้อมูลสรุปนี้ได้ถูกประยุกต์ใช้ในการวิจัยลักษณะการใช้สื่อ มวลชนเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้รับสาร ซึ่งแบ่งได้ดังต่อไปนี้

1. ด้านข้อมูลข่าวสาร
2. ด้านอัตลักษณ์ส่วนบุคคล
3. ด้านการบูรณาการและปฏิสัมพันธ์ทางสังคม
4. ด้านความบันเทิง

ไสลทิพย์ จารุภูมิ ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจที่ได้รับจากการชมละครโทรทัศน์ เป็นการวิจัยการใช้สารและความพึงพอใจที่ได้รับจากสารนั้น เป็นการเน้นไปที่ตัวผู้รับสาร โดยอาศัย วิธีการเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยมีกลุ่มตัวอย่างคือผู้หญิงในเขตกรุงเทพมหานครที่มี

การติดตามดูละครหลังข่าว 20.00 น. เป็นเวลาอย่างต่ำ 5 ปี จำนวน 30 คน ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างได้มีการนำเอาเอกสารที่ได้รับจากการชมโทรทัศน์ไปใช้ประโยชน์ในทางสังคมหลาย ๆ ด้าน ได้แก่ การนำไปใช้ในประเด็นสนทนาและเป็นสื่อกลางในการรวมกลุ่ม และยังพบว่า ความพึงพอใจที่ได้รับจากการชมละครโทรทัศน์คือ ความสนุกสนานเพลิดเพลิน การผ่อนคลายความตึงเครียดจากปัญหาในชีวิตประจำวัน การสำรวจความเป็นจริงในสังคม และนำมาเปรียบเทียบกับในละคร รวมไปถึงการได้รับคำแนะนำ นอกเหนือจากนี้ยังได้แนวคิดและประสบการณ์ในเรื่องความเชื่อเรื่องพรหมจรรย์ว่าเป็นเรื่องสำคัญในชีวิตผู้หญิง และความเชื่อเรื่องการทำดีได้ดี การทำชั่วได้ชั่ว

พรทิพย์ ท้วมเริงรัมย์ วิจัยถึงบทบาทของสื่อมวลชนเพื่อความบันเทิงของนักศึกษา มหาวิทยาลัยศรีปทุม จากการใช้ทฤษฎี การใช้สื่อเพื่อประโยชน์และความพึงพอใจ ผนวกกับ แนวคิดเรื่อง ความแตกต่างระหว่างบุคคลและความสัมพันธ์ทางสังคม ร่วมกับทฤษฎีการเล่น ความสนุกสนานของสื่อมวลชนของสติเฟินสัน (The Play Theory of Mass Communication) เป็นกรอบในการวิจัยเรื่องการใช้สื่อมวลชนเพื่อประโยชน์และความพึงพอใจของนักศึกษา เนื่องจากนักศึกษาเป็นวัยรุ่นย่อมเกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจและอารมณ์ได้ง่าย อันจะก่อให้เกิดภาวะการตึงเครียดของจิตใจ (Stephenson, The Play theory of Mass Communication) ดังนั้น จึงได้มีการหาทางปรับปรุงภาวะจิตใจ ลดความเครียด ด้วยการแสวงหาความบันเทิงจากสื่อมวลชน เพื่อตอบสนองต่อความพึงพอใจ (The Uses and Gratification Theory : Kata et al.) ของตน

การวิจัยถึงบทบาทของสื่อมวลชนโดยเฉพาะในแง่ของการให้ความบันเทิง เพื่อทราบถึงลักษณะของความสนใจ รูปแบบ และโอกาสที่ใช้ในสื่อมวลชน ปัจจัยที่เกี่ยวข้องด้วยวิธีการสัมภาษณ์จากกลุ่มนักศึกษาที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 22 คน ในการวิเคราะห์บทบาทของสื่อมวลชนที่มีต่อนักศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แยกลักษณะของการวิเคราะห์ออกเป็น สองด้านคือ ด้านตัวนักศึกษาเอง และ ด้านของสื่อมวลชน สามารถสรุปได้ดังนี้

นักศึกษามีการเปิดรับสื่อประเภทหนังสือพิมพ์ เทปเพลง วิทยุ และการชมโทรทัศน์มากที่สุด โดยเนื้อหาหลักที่เปิดรับคือเนื้อหาด้านความบันเทิง โดยมีเทปเพลงและวิทยุเป็นสื่อที่มีความใกล้ชิดกับนักศึกษามากที่สุด

วัตถุประสงค์ในการชมโทรทัศน์แบ่งได้เป็น 2 ประเด็นหลัก คือ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ และเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียด เป็นสื่อที่ใช้ควบคู่กับสื่ออื่น ๆ เช่น วิทยุ หรือเทปเพลง รายการที่นิยมคือรายการเพลง

เมื่อถึงวันหยุด และวันว่างกิจกรรมที่นิยมทำนอกร้านมากที่สุดก็คือการไปชมภาพยนตร์

ปัจจัยที่มีส่วนกำหนดเลือกใช้สื่อและการเลือกรับเนื้อหาจากสื่อของนักศึกษามี 4 ประการ คือ ความแตกต่างทางปัจเจกบุคคล การจัดประเภทสังคม ความสัมพันธ์ทางสังคมและบรรทัดฐานทางวัฒนธรรม

ความสำคัญและประโยชน์ของสื่อมวลชนที่มีต่อนักศึกษามี 6 ประการ คือ ให้ความบันเทิง ให้ความเป็นเพื่อน ให้การผ่อนคลาย ให้การสร้างสรรค์ ให้ความสุขและความพอใจ และให้ความรู้

บทบาทของสื่อมวลชนเพื่อความบันเทิงของนักศึกษามหาวิทยาลัยศรีปทุม สรุปได้เป็น 2 ประการ คือ บทบาทในการเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตในสังคม และบทบาทในการสร้างความเป็นปัจเจกบุคคลในการใช้สื่อมวลชนเพื่อความบันเทิง

บทที่ 3

ระเบียบและวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่องการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจของผู้ชมโชน เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยอาศัยแบบสอบถามในการสำรวจและเก็บข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้

3.1 ประชากร (Population)

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ประชาชนที่เข้ามาชมโชน ณ โรงละครแห่งชาติในช่วงระหว่าง 4 สัปดาห์ที่เก็บแบบสอบถาม จำนวน 440 คน เนื่องจากแต่ละรอบโรงละครสามารถจุผู้ชมได้ 1,200 คน ผู้วิจัยจึงเลือกที่จะเก็บแบบสอบถามจากจำนวนเฉลี่ยร้อยละ 10 ของผู้ชม

3.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่เข้ามาชมโชน ณ โรงละครแห่งชาติในระยะเวลาเก็บข้อมูล 4 สัปดาห์ ในช่วงเดือน มี.ค. – เม.ย. 2545

3.3 วิธีสุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการสุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก (Convenience Sampling) เนื่องจากขนาดกลุ่มตัวอย่างและระยะเวลาในการเก็บข้อมูลมีขนาดใหญ่และหลายครั้งผู้วิจัยจึงต้องมีเกณฑ์กำหนดกลุ่มตัวอย่างจากคำถามเชื่อมั่นที่ 95 % กลุ่มตัวอย่างที่เลือกจากจำนวนผู้ชมโรงละครแห่งชาติทั้งหมด จำนวน 110 คนต่อรอบ โดยกลุ่มตัวอย่างที่เลือกจะมีความคาดเคลื่อนแตกต่างจากความเป็นจริงไม่มากหรือน้อยกว่า 5% หรือ ($e = 0.05$) โดยได้กลุ่มตัวอย่างภายหลังการออกแบบสอบถามทั้งหมด 440 ชุด

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

- n = จำนวนประชากรหรือกลุ่มตัวอย่าง
 N = จำนวนประชากรทั้งหมด
 E = ความคาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยนี้ให้ค่าความเฉลี่ย = 0.05

3.4 การวัดความเที่ยงตรงของเครื่องมือในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทดลองสร้างแบบสอบถามขึ้นมา 1 ชุด มีจำนวน 18 ข้อ แล้วนำไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อขอทราบความเห็นว่าจะสามารถวัดประโยชน์และความพึงพอใจของผู้ชมใจนได้หรือไม่ ถ้าวัดได้ตรงก็จะมี ความเที่ยงตรงตามเนื้อหา

ในการทดสอบความเชื่อถือได้ (reliability) ของแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถาม จำนวน 30 ชุด ไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง หลังจากนั้นปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้มีความสมบูรณ์ ทั้งในด้านเนื้อหา ภาษาที่เข้าใจง่าย เพื่อให้ได้แบบสอบถามที่ดีในการสื่อความหมายและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

3.5 การสุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัย ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก (Convenience Sampling) ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้วิจัยไม่สามารถหาบัญชีรายชื่อทั้งหมดของประชากรทั้งหมดได้ ทั้งนี้เพราะมีจำนวนมาก และมีความหลากหลาย อีกทั้งลักษณะของกลุ่มตัวอย่างเองก็จัดเป็นตัวแปรหนึ่งในการวิจัยครั้งนี้ด้วย การสุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวกนี้จะเป็นการประหยัดเวลา สะดวกและเหมาะสมที่สุดในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสามารถเก็บข้อมูลจากประชากรคนใดก็ได้ที่พบ ณ โรงละครแห่งชาติ โดยเริ่มเก็บข้อมูลจากคนแรกที่พบไปจนถึงคนสุดท้ายที่พบและให้ความร่วมมือให้เท่ากับจำนวนตัวอย่างที่ต้องการ

3.6 ตัวแปรที่เกี่ยวข้องในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย ตัวแปรอิสระ และตัวแปรตาม ดังนี้

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่
  - 1.1 ลักษณะทางประชากรผู้ชม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา
  - 1.2 ลักษณะทางพฤติกรรมการเปิดรับ คือ ความถี่ในการเข้าชม ระยะเวลาที่ติดตาม

2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ประโยชน์และความพึงพอใจที่ได้รับจากการชมโฆษณา

3.7 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ใช้ในการประเมินผล “ประโยชน์และความพึงพอใจที่ได้รับจากการชมโฆษณา”

โดยผู้วิจัยแบ่งเนื้อหาของคำถาม ออกเป็น 5 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับการเปิดรับชมโฆษณา จำนวน 8 ข้อ

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับประโยชน์ที่ได้รับจากการชมโฆษณา จำนวน 13 ข้อ

ตอนที่ 4 คำถามเกี่ยวกับความพึงพอใจที่ได้รับจากการชมโฆษณา จำนวน 13 ข้อ

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะต่อการแสดงโฆษณา ณ โรงละครแห่งชาติ

3.8 การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) ของแบบสอบถาม ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ใช้วัดตัวแปร ต่าง ๆ ไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาเนื้อหาของแบบสอบถาม เพื่อจะได้คำถามที่สามารถสื่อความหมายได้ตรงกันระหว่างผู้วิจัยและผู้ตอบแบบสอบถาม

การทดสอบความเชื่อถือได้ (Reliability) ของแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถาม 30 ชุด ไปทดสอบกับกลุ่มประชากรตัวอย่าง หลังจากนั้นได้ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้สมบูรณ์ทั้งในด้านเนื้อหา ภาษาที่เข้าใจง่าย เพื่อให้ได้แบบสอบถามที่ดีในการสื่อความหมายและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

3.9 การวัดค่าตัวแปรและเกณฑ์การให้คะแนน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

นำข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลมาหาค่าร้อยละของแต่ละข้อ

ตอนที่ 2 การเปิดรับชมโฆษณา

ประกอบด้วยคำถาม จำนวน 5 ข้อ ข้อที่ 1,2,4,5 และข้อที่ 6 เป็นคำถามเพื่อใช้หาคำตอบ สำหรับสถิติเชิงพรรณนา จึงไม่นำมาคิดคะแนน

ข้อที่ 3 การรับชมโชน

- 5 คะแนน สำหรับผู้ที่ตอบ ชมการแสดงทุกสัปดาห์
- 4 คะแนน สำหรับผู้ที่ตอบ ชมการแสดงมากกว่าเดือนละครั้งแต่ไม่เกิน 3 ครั้ง
- 3 คะแนน สำหรับผู้ที่ตอบ ชมการแสดงน้อยกว่าเดือนละครั้งแต่มีความถี่มากกว่าปีละ 2 ครั้ง
- 2 คะแนน สำหรับผู้ที่ตอบ ชมการแสดงปีละ 1-2 ครั้ง
- 1 คะแนน สำหรับผู้ที่ตอบ ชมการแสดงน้อยกว่าปีละครั้ง

ข้อที่ 7 ระยะเวลาที่ติดตามชมการแสดง

- 5 คะแนน สำหรับผู้ที่ตอบ 10 ปีขึ้นไป
- 4 คะแนน สำหรับผู้ที่ตอบ 6-9 ปี
- 3 คะแนน สำหรับผู้ที่ตอบ 4-5 ปี
- 2 คะแนน สำหรับผู้ที่ตอบ 1-3 ปี
- 1 คะแนน สำหรับผู้ที่ตอบ ต่ำกว่า 1 ปี

ตอนที่ 2 ประโยชน์ที่ได้รับจากการรับชมโชน

- 5 คะแนน สำหรับผู้ที่ตอบ มากที่สุด
- 4 คะแนน สำหรับผู้ที่ตอบ มาก
- 3 คะแนน สำหรับผู้ที่ตอบ ปานกลาง
- 2 คะแนน สำหรับผู้ที่ตอบ น้อย
- 1 คะแนน สำหรับผู้ที่ตอบ น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ความพึงพอใจจากการรับชมโชน

- 5 คะแนน สำหรับผู้ที่ตอบ มากที่สุด
- 4 คะแนน สำหรับผู้ที่ตอบ มาก
- 3 คะแนน สำหรับผู้ที่ตอบ ปานกลาง
- 2 คะแนน สำหรับผู้ที่ตอบ น้อย
- 1 คะแนน สำหรับผู้ที่ตอบ น้อยที่สุด

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะต่อการแสดงโชน

1 คะแนน สำหรับผู้ที่ ตอบ

0 คะแนน สำหรับผู้ที่ ไม่ตอบ

สำหรับการแบ่งระดับประโยชน์และความพึงพอใจมีเกณฑ์คะแนนจะแบ่งออกเป็นระดับต่ำ ก่อนข้างต่ำ ปานกลาง ก่อนข้างสูง และสูง พิจารณาจากค่าเฉลี่ยที่ได้โดยจัดแบ่งคะแนนค่าเฉลี่ยออกเป็น 5 กลุ่ม ดังนี้

ค่าเฉลี่ยที่มีค่าระหว่าง 1.00-1.80 เท่ากับระดับต่ำ

ค่าเฉลี่ยที่มีค่าระหว่าง 1.81-2.60 เท่ากับระดับก่อนข้างต่ำ

ค่าเฉลี่ยที่มีค่าระหว่าง 2.61-3.40 เท่ากับระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ยที่มีค่าระหว่าง 3.41-4.20 เท่ากับระดับก่อนข้างสูง

ค่าเฉลี่ยที่มีค่าระหว่าง 4.21-5.00 เท่ากับระดับสูง

3.10 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. กรรมวิธีทางข้อมูล

วิจัยนำแบบสอบถามจำนวนทั้งหมด 440 ชุด มาทำการลงรหัส (coding) เพื่อแปรสภาพข้อมูลในรูปของสัญลักษณ์ที่คอมพิวเตอร์คำนวณได้โดยการนำข้อมูลไปประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS

2. การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ

2.1 สถิติเชิงพรรณนา เพื่อใช้แสดงข้อมูลเป็นค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการอธิบายข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง การเปิดรับความคาดหวัง ประโยชน์และความพึงพอใจ รวมถึง ข้อเสนอแนะต่อการแสดงโชนชุดต่าง ๆ ของกลุ่มตัวอย่าง

2.2 สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ ค่า T-test และค่า F-test ในการทดสอบสมมติฐานตามความเหมาะสมของข้อมูล

บทที่ 4

การนำเสนอข้อมูล

จากระเบียบวิธีวิจัย ที่กล่าวมาแล้วในบทที่ 3 ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามในการสำรวจและเก็บข้อมูลในระหว่างเดือนมีนาคม – เมษายน 2545 โดยมีประชากรในการวิจัยครั้งนี้จำนวน 440 คน

ในบทนี้จะกล่าวถึงผลสรุปที่ได้จากการเก็บข้อมูล จากปัญหาคำถามวิจัยในบทที่ 1 ผู้วิจัยแบ่งข้อมูลเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่าง

- แบ่งเป็น
1. เพศ
  2. อายุ
  3. การศึกษา
  4. รายได้เฉลี่ย

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการชมโชน

- แบ่งเป็น
1. พฤติกรรมการชมโชน โดยทั่วไป
  2. การรับรู้ประโยชน์จากการชมโชน
  3. ความพึงพอใจที่ได้รับจากการชมโชน

ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางประชากรของผู้ชมกับการรับรู้ประโยชน์ ที่และความพึงพอใจที่ได้รับจากการชมโชน

ส่วนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการชมโชนกับการรับรู้ประโยชน์และความพึงพอใจที่ได้รับจากการชมโชน

รายละเอียดของข้อมูลที่พบในการวิจัยครั้งนี้มีดังนี้

ส่วนที่ 1 ลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้มีประชากรในการวิจัย 440 คน ในส่วนของลักษณะทางประชากรของผู้ตอบแบบสอบถาม มีรายละเอียดซึ่งจำแนกตามหัวข้อต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ, อายุ, การศึกษา, รายได้เฉลี่ย

ตารางที่ 1 แสดงเพศของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	201	45.6
หญิง	224	51
ไม่ระบุ	15	3.4
รวม	440	100

จากผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 440 คน ประกอบด้วยประชากรหญิงมากกว่าเพศชาย เป็นเพศหญิง 224 คน เป็นเพศชาย 201 คน และมีผู้ไม่ระบุเพศในแบบสอบถาม จำนวน 15 คน

ตารางที่ 2 แสดงช่วงอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม

2. อายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 30 ปี	113	25
31 – 44 ปี	161	37
45 ปีขึ้นไป	162	37
ไม่ระบุ	4	1
รวม	440	100

ตารางที่ 3 แสดงระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม

3. ระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ประถมศึกษา	68	15
มัธยมศึกษา	78	17.7
สายอาชีพ	145	32.9
ปริญญาตรี	88	20
ปริญญาโท	43	9.7
สูงกว่าปริญญาโท	8	1.8
ไม่ระบุ	13	2.9
รวม	440	100

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่จบการศึกษาสายอาชีพ มีถึงร้อยละ 32.9 และระดับปริญญาตรีร้อยละ 20 และประกอบด้วยผู้ที่จบการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาโทร้อยละ 1.8 ของจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

ตารางที่ 4 แสดงรายได้ต่อเดือนของผู้ตอบแบบสอบถาม

4. รายได้ต่อเดือน

รายได้ต่อเดือน	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 5,000 บาท	174	40
5,001-10,000 บาท	204	46
10,001-20,000 บาท	32	7
20,001-30,000 บาท	18	4
มากกว่า 30,001 บาท	4	1
ไม่ระบุ	8	2
รวม	440	100

ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับรายได้ต่อเดือนอยู่ในช่วง 5,001-10,000 บาท มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 46 รองลงมาคือ ระดับต่ำกว่า 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 40 และระดับ 10,001-20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 7 ตามลำดับ ในจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดจำนวนร้อยละ 1 ที่มีรายได้ต่อเดือนมากกว่า 30,001 บาท

ตารางที่ 5 แสดงอาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม

5. อาชีพ

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
บริษัทเอกชน	47	11
สายราชการ/รัฐวิสาหกิจ	85	19
กิจการส่วนตัว/อาชีพอิสระ	121	27.5
แม่บ้าน/ไม่ประกอบอาชีพ	187	42.5
รวม	440	100

กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย ผู้ไม่ประกอบอาชีพ/แม่บ้าน เป็นส่วนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 42.5 รองลงมาได้แก่ ผู้ประกอบกิจการส่วนตัว/อาชีพอิสระ คิดเป็นร้อยละ 27.5 ผู้ประกอบอาชีพสายราชการ/รัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ 19 และ กลุ่มสุดท้ายได้แก่ กลุ่มตัวอย่างที่ทำงานบริษัทเอกชน คิดเป็นร้อยละ 11 ตามลำดับ

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการชมโขน

ในส่วนของพฤติกรรมการชมโขน ประกอบด้วยข้อมูลพฤติกรรมต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งพฤติกรรมการชมโขนออกเป็น 3 ลักษณะดังนี้

2.1 พฤติกรรมโดยทั่วไป

ในส่วนนี้หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้ตอบแบบสอบถามได้กระทำก่อนเข้าชมโขน รวมถึงลักษณะแบบแผนพฤติกรรมการชมโดยทั่ว ๆ ไป ของผู้ตอบแบบสอบถามด้วย พฤติกรรมโดยทั่วไปนี้ ผู้วิจัยหมายความถึง ลักษณะดังต่อไปนี้

- ประสบการณ์การชมโขนที่ผ่านมา
- การมีพื้นฐานด้านนาฏศิลป์
- ความถี่ในการชมโขน
- ที่มาของข่าวสารการแสดง
- ความรู้พื้นฐานด้านเนื้อหาของการแสดง
- ระยะเวลาต่อเนื่องในการชมโขนแต่ละครั้ง

- ระยะเวลาที่ติดตามชมการแสดง
- สาเหตุสำคัญในการติดตามชมโขน

ตอนที่ 2 พฤติกรรมการเปิดรับ / การชมโขน

ตารางที่ 6 ประสพการณ์การชมโขน

1. ในระยะเวลา 1 ปีที่ผ่านมา ผู้ตอบแบบสอบถาม เคยเข้าชมโขนที่โรงละครแห่งชาติ หรือไม่ผลมีดังนี้

เคยชมโขนมาก่อน	จำนวน	ร้อยละ
เคย	397	90
ไม่เคย	43	10
รวม	440	100

กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 90 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดเคยชมโขน ณ โรงละครแห่งชาติ ในระยะเวลา 1 ปีที่ผ่านมา ในขณะที่ร้อยละ 10 ไม่ได้เข้าชมโขน ณ โรงละครแห่งชาติในระยะเวลา 1 ปีที่ผ่านมา

ตารางที่ 7 พื้นฐานด้านนาฏศิลป์

2. ผู้ตอบแบบสอบถาม มีพื้นฐานด้านนาฏศิลป์มาก่อนหรือไม่

มีพื้นฐาน	จำนวน	ร้อยละ
มี	263	60
ไม่มี	177	40
รวม	440	100

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีพื้นฐานทางด้านนาฏศิลป์มาก่อน คิดเป็นร้อยละ 60 ในขณะที่ผู้ตอบแบบสอบถามอีกร้อยละ 40 ไม่เคยมีพื้นฐานด้านนาฏศิลป์มาก่อน

ตารางที่ 8 แสดงความถี่ในการเปิดรับสื่อ

1. ความถี่ในการเปิดรับสื่อ

ความถี่	จำนวน	ร้อยละ
ทุกสัปดาห์	16	4
เดือนละ 2-3 ครั้ง	147	33
2-3 เดือนต่อครั้ง	85	19
ปีละ 1-2 ครั้ง	164	37
น้อยกว่าปีละ 1 ครั้ง	16	4
ไม่ระบุ	12	3
รวม	440	100

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความถี่ในการชม โชน ฅ โรงละครแห่งชาติปีละ 1-2 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 37 รองลงมาคือ มีความถี่ในการชม ปีละ 1-2 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 33 และมีผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 4 ที่เข้าชม โชนน้อยกว่าปีละ 1 ครั้ง

ตารางที่ 9 แสดงแหล่งที่มาของข่าวสารการแสดง

2. แหล่งที่มาของข่าวสารการแสดง

แหล่งที่มา	จำนวน	ร้อยละ
บุคคล	282	65
โฆษณาทางวิทยุกระจายเสียง	6	1
โฆษณาทางโทรทัศน์	0	0
สื่อสิ่งพิมพ์	27	6
โปสเตอร์หน้าโรงละคร/ป้ายโฆษณา	108	24
แหล่งอื่น ๆ /ไม่ระบุ	17	4
รวม	440	100

แหล่งที่มาของข่าวสารการแสดง พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 65 ได้ที่มาของข่าวสาร การแสดงมาจากแหล่งบุคคล จากโปสเตอร์หน้าโรงละครและป้ายโฆษณาร้อยละ 24 จากแหล่งอื่น ๆ ที่ไม่ระบุ จำนวน ร้อยละ 4 จากสื่อสิ่งพิมพ์ ร้อยละ 6 จากโฆษณาทางวิทยุกระจายเสียง ร้อยละ 1 และไม่พบผู้ตอบแบบสอบถามที่ได้ข่าวสารด้านการแสดงจากโฆษณาทางโทรทัศน์

ตารางที่ 10 แสดงความรู้พื้นฐานในเรื่องเนื้อหาของการแสดง

3. ผู้ตอบแบบสอบถาม มีความรู้พื้นฐานในเนื้อหาการแสดงมาก่อนหรือไม่

ความรู้พื้นฐาน	จำนวน	ร้อยละ
ทราบ	367	84
ไม่ทราบ	73	16
รวม	440	100

พบผู้ตอบแบบสอบถามที่ทราบเนื้อหาการแสดงครั้งนี้มาก่อนมีร้อยละ 84 และมีผู้ตอบแบบสอบถามที่ไม่ทราบเนื้อหาการแสดงมาก่อน ร้อยละ 16

ตารางที่ 11 แสดงระยะเวลาในการชมโฆษณาแต่ละครั้ง

4. พฤติกรรมในการชมโฆษณาแต่ละครั้ง

พฤติกรรม	จำนวน	ร้อยละ
ชมจนจบการแสดง	186	42
ชมไม่จบการแสดง	84	19
ชมจบบ้างไม่จบบ้าง	153	35
ไม่ระบุ	17	4
รวม	440	100

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่จะชมการแสดงจนจบ คิดเป็นร้อยละ 42 มีผู้ชมที่ชมไม่จบการแสดง คิดเป็นร้อยละ 19 และมีผู้ตอบแบบสอบถามที่ชมการแสดงครึ่ง ๆ กลาง ๆ คิดเป็นร้อยละ 34.77

ตารางที่ 12 แสดงระยะเวลาที่ติดตามการแสดง

5. ระยะเวลาที่ติดตามการแสดง

ระยะเวลา	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 1 ปี	6	1
1-3 ปี	14	3
4-6 ปี	87	20
6-9 ปี	155	35
10 ปีขึ้นไป	178	41
รวม	440	100

ผู้ตอบแบบสอบถามที่ติดตามชมโฆษณเป็นระยะเวลา 10 ปีขึ้นไปมีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 41 ติดตามตั้งแต่ 6-9 ปี มีร้อยละ 35 ติดตามตั้งแต่ 1-3 ปี คิดเป็นร้อยละ 3 และผู้ตอบแบบสอบถามที่ติดตามการแสดงเป็นระยะเวลาดำกว่า 1 ปี คิดเป็นร้อยละ 1

ตารางที่ 13 แสดงสาเหตุที่สำคัญที่สุดในการชมโฆษณ

6. สาเหตุสำคัญที่สุดในการติดตามชมโฆษณ ณ โรงละครแห่งชาติ คือ

สาเหตุ	จำนวน	ร้อยละ
เพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน	192	43
การโฆษณาประชาสัมพันธ์	34	8
นำไปคุยกับเพื่อน ๆ ได้	42	9
การแสดง / นักแสดงมีความน่าสนใจชวนติดตาม	25	6
เชื่อถือในสถาบัน	7	2
เป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์	52	12
เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างญาติ พี่น้อง เพื่อนและผู้มีรสนิยมเดียวกัน	83	19
ครู อาจารย์ เพื่อนแนะนำ	5	1
รวม	440	100

จากแบบสอบถาม ผู้ตอบแบบสอบถามติดตามการชมโขน ณ โรงละครแห่งชาติ เนื่องมาจากสาเหตุต่าง ๆ ตามลำดับ ดังนี้ เพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน ร้อยละ 43 เพื่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างญาติ พี่น้อง เพื่อนและผู้มีรสนิยมเดียวกันร้อยละ 19 เป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ร้อยละ 12 ใช้เป็นหัวข้อในการสนทนาร้อยละ 9 ติดตามเนื่องมาจากผลของการโฆษณาประชาสัมพันธ์ ร้อยละ 8 เนื่องจากความน่าสนใจของการแสดงและนักแสดง ร้อยละ 6 เนื่องจากความน่าเชื่อถือในสถาบัน ร้อยละ 1.5 เนื่องมาจากครู อาจารย์ เพื่อนแนะนำ ร้อยละ 1

2.2 การรับรู้ประโยชน์ที่ได้จากการชมโขน

จากการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีการรับรู้ประโยชน์ด้านต่าง ๆ จากการชมโขนดังนี้

ตอนที่ 3 ค่าเฉลี่ยการรับรู้ประโยชน์ของผู้ชมโขน

ตารางที่ 14 แสดงค่าเฉลี่ยการรับรู้ประโยชน์ของผู้ชมโขน

ลำดับ	ประเด็นปัญหา	x	S.D.	เกณฑ์คะแนน
1.	เป็นเครื่องแก้เหงา	3.31	1.01	ปานกลาง
2.	ระลึกถึงอดีต	3.18	0.95	ปานกลาง
3.	เกิดความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ผ่อนคลาย ความตึงเครียด	4.11	0.93	ค่อนข้างสูง
4.	เป็นการแสดงรสนิยม ความเป็นตัวตน	3.21	0.89	ปานกลาง
5.	ได้ความรู้ด้านวรรณคดี	3.96	0.93	ค่อนข้างสูง
6.	โขนเป็นเอกลักษณ์ของไทยอีกรูปแบบมีคุณค่าที่ควรรักษาไว้	3.49	0.87	ค่อนข้างสูง
7.	เป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์	4.12	0.85	ค่อนข้างสูง
8.	ช่วยให้ลืมความจริงหรือปัญหาในชีวิต	3.69	1.06	ค่อนข้างสูง
9.	ทำให้ได้คติสอนใจ	3.87	0.95	ค่อนข้างสูง
10.	ช่วยให้สนทนากับเพื่อน ๆ ได้ดี	4.20	0.80	ค่อนข้างสูง
11.	เชียร์เพื่อน	3.80	0.97	ค่อนข้างสูง
12.	ชื่นชมนักแสดง	3.68	1.01	ค่อนข้างสูง
ค่าเฉลี่ยรวม		3.71	0.5628	ค่อนข้างสูง

หมายเหตุ $\bar{x}$ หมายถึงค่าเฉลี่ย

S.D. หมายถึงค่าเบี่ยงเบน

จากตารางที่ 14 พบว่า กลุ่มผู้ชมโขน มีความคาดหวังประโยชน์จากการเข้าชมโขนอยู่ในระดับค่อนข้างสูง ($x = 3.71$, S.D. = 0.5628) โดยรับรู้ประโยชน์จากการชมโขนว่าเป็นเครื่องช่วยในการสนทนากับเพื่อน ๆ มากที่สุด ($x = 4.20$, S.D. = 0.80) รองลงมาคือ การชมโขนเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ($x = 4.12$, S.D. = 0.85) เกิดความสนุกสนาน ($x = 4.11$, S.D. = 0.93) ช่วยให้ได้ความรู้ ด้านวรรณคดี ($x = 3.96$, S.D. = 0.93) ทำให้ได้คติสอนใจ ($x = 3.87$, S.D. = 0.95) เป็นการเชียร์นักแสดง/เพื่อน ($x = 3.80$, S.D. = 0.97) ช่วยให้มีความจริงหรือปัญหาในชีวิต ($x = 3.69$, S.D. = 1.06) ได้เป็นการชื่นชมนักแสดงที่ตน ชื่นชอบ ($x = 3.68$, S.D. = 1.01) เป็นเครื่องแก้เหงา ($x = 3.31$, S.D. = 1.01) การชมโขนเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยในอีกรูปแบบหนึ่ง ($x = 3.49$, S.D. = 0.87) การชมโขนเป็นการแสดงรสนิยมและความเป็นตัวตน ($x = 3.21$, S.D. = 0.89) และสุดท้ายคือทำให้ระลึกถึงอดีต ($x = 3.18$, S.D. = 0.95)

2.3 ความพึงพอใจที่ได้รับจากการชมโขน

ลักษณะของความพึงพอใจที่ได้รับจากการชมโขน เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นภายหลังจากการชมโขน ซึ่งผลที่ได้รับของแต่ละบุคคลอาจตรงกับความคาดหวังหรือการรับรู้ประโยชน์ที่มีตั้งแต่แรกก็เป็นได้ ลักษณะที่พบมีดังนี้

ตอนที่ 4 ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจที่ได้รับจากการชมโฆษณา

ตารางที่ 15 แสดงค่าเฉลี่ยความพึงพอใจที่ได้รับจากการชมโฆษณา

ลำดับ	ประเด็นปัญหา	x	S.D	แปลค่าตามเกณฑ์
1.	การชมโฆษณาเป็นกิจกรรมนันทนาการที่ดี	4.32	0.76	ระดับสูง
2.	ทำให้ได้รับรู้ด้านวรรณคดี ศิลปวัฒนธรรม	4.16	0.73	ค่อนข้างสูง
3.	การดำเนินเรื่องของนักแสดงน่าสนใจ	3.71	0.89	ค่อนข้างสูง
4.	เสื้อผ้า, ฉาก, เพลงประกอบน่าสนใจ	4.23	0.70	ระดับสูง
5.	การต้อนรับ อาหาร เครื่องดื่มมีคุณภาพ	3.95	0.84	ค่อนข้างสูง
6.	ช่วงเวลาการแสดง, สถานที่, การเดินทาง, จอดรถสะดวก เหมาะสม	3.80	0.87	ค่อนข้างสูง
7.	การจองบัตรสะดวก ราคาบัตรเหมาะสม	3.94	0.78	ค่อนข้างสูง
8.	พึงพอใจต่อภาพรวมของการแสดงทั้งหมด	3.48	0.85	ค่อนข้างสูง
9.	การเลือกเนื้อหาที่ใช้ในการแสดง	3.32	0.98	ปานกลาง
10.	เนื้อหาของโฆษณาสอดคล้องกับรสนิยม	3.44	0.94	ค่อนข้างสูง
11.	การชมโฆษณาสะท้อนให้เห็นว่าเป็นผู้นุรักษ์วัฒนธรรม	3.06	0.85	ปานกลาง
12.	เนื้อหาของโฆษณาและชีวิตจริงมีความใกล้เคียงกัน	3.53	0.87	ค่อนข้างสูง
ค่าเฉลี่ยรวม		3.75	0.4904	ค่อนข้างสูง

หมายเหตุ x หมายถึงค่าเฉลี่ย

S.D. หมายถึงค่าเบี่ยงเบน

จากตารางที่ 15 พบว่า ผู้ชมโฆษณา มีความพึงพอใจที่ได้รับจากการชมโฆษณาอยู่ในระดับค่อนข้างสูง ($x = 3.74$, $S.D. = 0.4904$) โดยเห็นว่า โฆษณาเป็นกิจกรรมนันทนาการที่ดี ($x = 4.32$, $S.D. = 0.76$) รองลงมา เห็นว่าโฆษณา มีความน่าสนใจด้านฉาก, เสื้อผ้า, ดนตรีประกอบ ($x = 4.23$, $S.D. = 0.70$) มีการต้อนรับ, อาหาร เครื่องดื่มมีคุณภาพน่าพึงพอใจ ($x = 3.95$, $S.D. = 0.84$) การจองบัตรสะดวก ราคาบัตรเหมาะสม ($x = 3.94$, $S.D. = 0.78$) มีช่วงเวลาการแสดง, สถานที่เหมาะสม, จอดรถสะดวก ($x = 3.80$, $S.D. = 0.87$) การดำเนินเรื่องของการแสดงน่าสนใจ ($x = 3.71$, $S.D. = 0.89$) เนื้อหาของโฆษณาและชีวิตจริงมีความใกล้เคียงกัน ($x = 3.53$, $S.D. = 0.87$) เนื้อหาของโฆษณาสอดคล้องกับรสนิยม ($x = 3.44$, $S.D. = 0.94$) มีการเลือกเนื้อหาการแสดงเหมาะสม ($x = 3.32$, $S.D. = 0.98$) สุดท้ายคือ การชมโฆษณาสะท้อนให้เห็นว่าเป็นผู้นุรักษ์วัฒนธรรม ($x = 3.06$, $S.D. = 0.85$)

ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางประชากรกับการรับรู้ประโยชน์และ
ความพึงพอใจจากการรับชมโฆษณา

ตารางที่ 16 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับการรับรู้ประโยชน์และความพึงพอใจจาก
การชมโฆษณา

ปัจจัย	เพศ	ชาย				หญิง			
		x	S.D.	t	Sig	x	S.D.	t	Sig
ความคาดหวัง ประโยชน์		3.83	0.7682	-0.925	0.356	3.92	0.7285	-0.925	0.356
ความพึงพอใจ		3.79	0.7324	-1.152	0.251	3.90	0.3263	-1.152	0.251

จากตาราง 16 ในการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับการใช้ประโยชน์และความ
พึงพอใจที่ได้ชมโฆษณา พบว่า ผู้ชมเพศหญิงมีการใช้ประโยชน์และได้รับความพึงพอใจจากการรับชม
โฆษณาส่งกว่า เพศชาย ($x = 3.92$, S.D. = 0.7285), ($x = 3.91$, S.D. = 0.6263) และเพศชายมีการรับรู้
ประโยชน์และได้รับความพึงพอใจต่ำกว่า ($x = 3.83$, S.D. = 0.7682), ($x = 3.79$, S.D. = 0.7324)
ตามลำดับ และมีความสัมพันธ์ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

ตารางที่ 17 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับการรับรู้ประโยชน์และความพึงพอใจที่ได้
รับจากการชมโฆษณา

ปัจจัย	อายุ	อายุ	x	S.D.	F	Sig	แปลค่า ตามเกณฑ์
	ความคาดหวัง ประโยชน์		ต่ำกว่า 30 ปี	3.66	0.6502	4.590	0.011
		31 - 44 ปี	3.84	0.7920	ค่อนข้างสูง		
		45 ปีขึ้นไป	4.09	0.6836	ค่อนข้างสูง		
ความพึงพอใจ		ต่ำกว่า 30 ปี	3.59	0.5868	6.6455	0.002	ค่อนข้างสูง
		31 - 44 ปี	3.82	0.7277			ค่อนข้างสูง
		45 ปีขึ้นไป	4.06	0.5876			ค่อนข้างสูง

จากตารางที่ 17 การทดสอบทางสถิติด้วยค่า F – test พบว่า ผู้ชมโชนที่มีอายุแตกต่างกันมีการรับรู้ประโยชน์และความพึงพอใจที่ได้รับชมรายการแตกต่างกัน ที่ระดับสำคัญทางสถิติ 0.05 สรุปได้ว่า การรับรู้ประโยชน์และความพึงพอใจขึ้นอยู่กับอายุ

ในการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับการรับรู้ประโยชน์และความพึงพอใจ พบว่า กลุ่มผู้ชมที่มีอายุ 45 ปีขึ้นไป มีการรับรู้ประโยชน์และความพึงพอใจที่ได้รับค่อนข้างสูงมากที่สุด ($x = 4.09$, S.D. = 0.6836) , ($x = 4.06$, S.D. = 0.5876) ช่วงอายุระหว่าง 31 - 44 ปี มีการรับรู้ประโยชน์และความพึงพอใจที่ได้รับชมรายการ รองลงมา ($x = 3.84$, S.D. = 0.7520) , ($x = 3.82$, S.D. = 0.7277) ช่วงอายุต่ำกว่า 30 ปี มีการรับรู้ประโยชน์และความพึงพอใจที่ได้รับชมรายการน้อยที่สุด ($x = 3.66$, S.D. = 0.6502) , ($x = 3.50$, S.D. = 0.5868) และมีความสัมพันธ์แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ

ตารางที่ 18 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษา กับการรับรู้ประโยชน์และความพึงพอใจที่ได้รับจากการชมโชน

ปัจจัย	ระดับการศึกษา	x	S.D.	F	Sig	แปลค่าตามเกณฑ์
การรับรู้ประโยชน์	ประถมศึกษา	4.19	0.6684	3.208	0.008	ค่อนข้างสูง
	มัธยมศึกษา	3.97	0.6964			ค่อนข้างสูง
	สายอาชีพ	4.00	0.7928			ค่อนข้างสูง
	ปริญญาตรี	3.83	0.7746			ค่อนข้างสูง
	ปริญญาโท	3.72	0.7787			ค่อนข้างสูง
	สูงกว่าปริญญาโท	3.58	0.6492			ค่อนข้างสูง
ความพึงพอใจที่ได้รับ	ประถมศึกษา	4.05	0.5315	5.018	0.000	ค่อนข้างสูง
	มัธยมศึกษา	4.11	0.6667			ค่อนข้างสูง
	สายอาชีพ	3.77	0.7958			ค่อนข้างสูง
	ปริญญาตรี	4.00	0.5855			ค่อนข้างสูง
	ปริญญาโท	3.66	0.6761			ค่อนข้างสูง
	สูงกว่าปริญญาโท	3.50	0.6094			ค่อนข้างสูง

จากตารางที่ 18 การทดสอบทางสถิติด้วยค่า F – test พบว่า กลุ่มผู้ชมโฆษณาที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีการรับรู้ประโยชน์และความพึงพอใจที่ได้รับแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 สรุปได้ว่า การรับรู้ประโยชน์และความพึงพอใจที่ได้รับจากการชมโฆษณารวมขึ้นอยู่กับระดับการศึกษา

ในการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษา และการรับรู้ประโยชน์และความพึงพอใจที่ได้รับ พบว่า กลุ่มที่มีระดับการศึกษาประถมศึกษา มีความรับรู้ประโยชน์มากที่สุด ($x = 4.19$, S.D. = 0.6684) กลุ่ม มัธยมศึกษา มีความพึงพอใจที่ได้รับชมโฆษณามากที่สุด ($x = 4.11$, S.D. = 0.6667) กลุ่ม สายอาชีพ มีการรับรู้ประโยชน์ ($x = 4.00$, S.D. = 0.7928) รองลงมา กลุ่ม ประถมศึกษา มีความพึงพอใจรองลงมา ($x = 4.05$, S.D. = 0.5315) กลุ่มผู้ชมที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาโทมีการรับรู้ประโยชน์และความพึงพอใจน้อยที่สุด ($x = 3.58$, S.D. = 0.6492), ($x = 3.50$, S.D. = 0.6094)

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษาและการรับรู้ประโยชน์มีความสัมพันธ์ที่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ

ส่วนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเปิดรับการรับรู้ประโยชน์และความพึงพอใจที่ได้รับจากการชมโฆษณา

ตารางที่ 19 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความถี่ในการชมโฆษณาและการรับรู้ประโยชน์และความพึงพอใจที่ได้รับจากการชมโฆษณา

ปัจจัย	ความถี่	x	S.D.	F	Sig	แปรค่าตามเกณฑ์
การรับรู้ประโยชน์	ทุกสัปดาห์	4.42	0.3631	5.682	0.000	ระดับสูง
	เดือนละ 2-3 ครั้ง	4.03	0.4630			ค่อนข้างสูง
	2-3 เดือนต่อครั้ง	3.76	0.5358			สูง
	ปีละ 1-2 ครั้ง	3.663	0.5040			ค่อนข้างสูง
	น้อยกว่าปีละ 1 ครั้ง	3.50	0.5903			สูง
ความพึงพอใจ	ทุกสัปดาห์	4.28	0.7263	6.622	0.000	ระดับสูง
	เดือนละ 2-3 ครั้ง	3.95	0.5999			ค่อนข้างสูง
	2-3 เดือนต่อครั้ง	3.90	0.6168			สูง
	ปีละ 1-2 ครั้ง	3.50	0.7311			ค่อนข้างสูง
	น้อยกว่าปีละ 1 ครั้ง	3.45	0.7385			สูง

จากตารางที่ 19 การทดสอบสถิติด้วยค่า F – test พบว่า ผู้ชมที่เข้าชมโฆษณา มีความถี่ในการรับชมแตกต่างกัน มีการรับรู้ประโยชน์และความพึงพอใจที่ได้รับชมรายการที่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 จึงสรุปได้ว่า การรับรู้ประโยชน์และความพึงพอใจที่ได้รับจากการชมโฆษณารวมขึ้นอยู่กับความถี่ในการชม

ในการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างความถี่ในการชมกับการรับรู้ประโยชน์และความพึงพอใจที่ได้รับ พบว่า กลุ่มที่ชมทุกสัปดาห์มีการรับรู้ประโยชน์และความพึงพอใจจากการชมมากที่สุด ($x = 4.42$, S.D. = 0.6462), ($x = 4.28$, S.D. = 0.7263) กลุ่มที่รับชมเดือนละ 2 - 3 ครั้ง มีการรับรู้ประโยชน์และความพึงพอใจที่ได้รับชม รองลงมา ($x = 4.03$, S.D. = 0.6912), ($x = 3.95$, S.D. = 0.5999) กลุ่มที่รับชมปีละ 1 - 2 ครั้ง มีการรับรู้ประโยชน์และความพึงพอใจน้อยที่สุด ($x = 3.50$, S.D. = 0.8018), ($x = 3.45$, S.D. = 0.7385)

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความถี่ในการรับชมโชนและการรับรู้ประโยชน์และความพึงพอใจที่ได้รับจากการชมโชน พบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ

ตารางที่ 20 ความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาที่ติดตามชมโชนกับการรับรู้ประโยชน์และความพึงพอใจที่ได้รับชมรายการ

ปัจจัย	ระยะเวลา	x	S.D.	F	Sig	แปรค่าตามเกณฑ์
การรับรู้ประโยชน์	ต่ำกว่า 1 ปี	3.38	0.7336	0.326	0.861	ค่อนข้างสูง
	1 - 3 ปี	3.91	0.7572			ค่อนข้างสูง
	4 - 6 ปี	3.84	0.7666			ค่อนข้างสูง
	6 - 9 ปี	3.50	0.1000			ค่อนข้างสูง
	10 ปีขึ้นไป	3.85	0.6901			ค่อนข้างสูง
ความพึงพอใจ	ต่ำกว่า 1 ปี	3.91	0.6639	0.421	0.793	ค่อนข้างสูง
	1 - 3 ปี	3.85	0.7026			ค่อนข้างสูง
	4 - 6 ปี	3.75	0.7184			ค่อนข้างสูง
	6 - 9 ปี	3.75	0.5000			ค่อนข้างสูง
	10 ปีขึ้นไป	3.71	0.4880			ค่อนข้างสูง

จากตารางที่ 20 การทดสอบสถิติด้วยค่า F - test พบว่า ผู้ชมที่มีระยะเวลาติดตามชมโชนแตกต่างกัน มีการรับรู้ประโยชน์และความพึงพอใจไม่แตกต่างกัน สรุปได้ว่า การรับรู้ประโยชน์และความพึงพอใจที่ได้รับจากการชมโชนไม่ได้ขึ้นอยู่กับระยะเวลาที่ติดตาม

ในการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาที่ติดตามชมโชนกับการรับรู้ประโยชน์และความพึงพอใจในการรับชมโชนพบว่า กลุ่มที่ติดตามชมโชนมาแล้ว 1- 3 ปี มีการรับรู้ประโยชน์

ก่อนข้างสูง ($x = 3.91$, S.D. = 0.7336) และกลุ่มที่ติดตามชมโฆษณเป็นระยะเวลาต่ำกว่า 1 ปี มีระดับความพึงพอใจก่อนข้างสูงเช่นกัน ($x = 3.91$, S.D. = 0.6639) กลุ่มที่ติดตามชมโฆษณต่ำกว่า 1 ปี และกลุ่มที่ติดตามชมโฆษณ 1 – 3 ปี มีการรับรู้ประโยชน์และความพึงพอใจที่ได้รับจากการชมโฆษณ รองลงมา ($x = 3.88$, S.D. = 0.7336), ($x = 3.85$, S.D. = 0.7026) กลุ่มที่ติดตามชมโฆษณ 6 – 9 ปี มีความคาดหวังประโยชน์น้อยที่สุด ($x = 3.50$, S.D. = 0.1000) กลุ่มที่ติดตามชมโฆษณ 4 – 6 ปี และ 6 – 9 ปี ความพึงพอใจที่ได้รับชมโฆษณ น้อยที่สุด ($x = 3.75$, S.D. = 0.7184), ($x = 3.75$, S.D. = 0.5000)

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาที่ติดตามชมและการรับรู้ประโยชน์และความ พึงพอใจ พบว่า มีความไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ

บทที่ 5

การสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการรับรู้ประโยชน์และความพึงพอใจที่ได้รับของผู้ชมโขน มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาลักษณะทางประชากรและพฤติกรรมการรับชมโขนตลอดจนการคาดหวังเบื้องต้นของผู้ชม
2. เพื่อศึกษาถึงประโยชน์และความพึงพอใจที่ได้รับจากการชมโขน
3. เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะของประชากรกับประโยชน์และความพึงพอใจที่ได้รับของผู้ชม

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ แบบวัดผลครั้งเดียว (One Shot Case Study) โดยมีกลุ่มตัวอย่างคือผู้ชมโขน ณ โรงละครแห่งชาติ จำนวน 440 คน ในการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสอบถามประเภทให้กลุ่มตัวอย่างกรอกคำตอบเอง วิจัยใช้แบบสอบถามที่ตั้งไว้ทำการเก็บข้อมูล ณ โรงละครแห่งชาติ จำนวน 4 ครั้ง ครั้งละ 110 ชุด ในช่วงวันเสาร์และอาทิตย์ที่มีการแสดง

หลังจากได้ข้อมูลดิบมาเรียบร้อยแล้ว จึงทำการจำแนกและวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ซึ่งได้แก่ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย เพื่ออธิบายลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง และพฤติกรรมในการชมโขน และใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) :ซึ่ง ได้แก่ การทดสอบความเป็นอิสระของตัวแปร (Chi – Square test) การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยสำหรับกลุ่มตัวอย่างสองกลุ่มที่เป็นอิสระต่อกัน (T- test Groups)

การวิเคราะห์ครั้งนี้ได้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows ในการประมวลผลข้อมูลซึ่งผลของข้อมูลที่พบมีดังนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะทางประชากรของประชาชนที่ชมโขน ณ โรงละครแห่งชาติ

จากการเก็บข้อมูลประชากรทั้ง 440 คน ที่ตอบแบบสอบถามพบว่า กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยเพศหญิง จำนวน 224 คน คิดเป็นร้อยละ 52.7 มากกว่าเพศชายซึ่งมีจำนวน 201 คน คิดเป็นร้อยละ 47.3 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31-44 ปี และอายุ 45 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 37 ส่วนใหญ่

มีระดับการศึกษาสายอาชีพคิดเป็นร้อยละ 34 และมีรายได้ต่อเดือนอยู่ในช่วง 5,000 – 10,000 บาท มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 47 และส่วนใหญ่เป็นแม่บ้าน/ไม่ประกอบอาชีพ ร้อยละ 42.5

ผู้วิจัยพบว่าในช่วง 1 ปี ที่ผ่านมานั้นกลุ่มผู้ชมมีการเข้าชม ๓ โรงละครแห่งชาติ มากกว่า 1 ครั้ง และกลุ่มผู้ชมเหล่านี้ส่วนใหญ่แล้วมีพื้นฐานด้านนาฏศิลป์มาก่อนแล้ว ซึ่งการมีพื้นฐานมาก่อนแล้ว ผู้วิจัยคาดว่าทำให้ผู้ชมเกิดความรูสึกีร่วมและรูสึกว่าการชมโขนอย่างบ่อยครั้งและสม่ำเสมอ โดยกลุ่มตัวอย่างจะมีกลุ่มเพื่อนฝูงที่มีรสนิยมเดียวกันต่างคนต่างคอยติดตามข่าวสารการ แสดงและส่งข่าวบอกต่อกันไป

ตอนที่ 2 พฤติกรรมการเปิดรับ และชมโขน

พบว่าในระยะเวลา 1 ปีที่ผ่านมาผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 397 คน คิดเป็นร้อยละ 90 เคยชมโขนที่โรงละครแห่งชาติในระยะเวลา 1 ปีที่ผ่านมา และมีผู้ตอบแบบสอบถาม ร้อยละ 60 มีพื้นฐานด้านนาฏศิลป์มาก่อน ส่วนมากมีความถี่ในการเปิดรับสื่อปีละ 1 – 2 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 39 แหล่งที่มาของข่าวสารการแสดงพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามได้ที่มาของข่าวสารการแสดงจากแหล่ง บุคคล คิดเป็น ร้อยละ 65 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่จะชมการแสดงจนจบ คิดเป็นร้อยละ 45 ส่วนใหญ่แล้วผู้ตอบแบบสอบถามมีระยะเวลาในการติดตามการชมโขนเป็นเวลานาน กว่า 10 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 41 และผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสาเหตุในการติดตามชมโขนคือเพื่อความ สนุกสนานเพลิดเพลิน คิดเป็นร้อยละ 43

ตอนที่ 3 การรับรู้ประโยชน์จากการชมโขน

ผู้วิจัยพบว่า ผู้ชมโขนมีการรับรู้ประโยชน์ของการชมการแสดงอยู่ในระดับค่อนข้างสูง โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยว่า การชมโขนเป็นเครื่องช่วยในการสนทนากับเพื่อนๆ ได้มากที่สุด คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.20 รองลงมาคือ เห็นด้วยว่าการชมโขนเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ คิด เป็นค่าเฉลี่ย 4.12 รองลงมาอีกคือ เห็นด้วยว่าการชมโขนทำให้เกิดความสนุกสนาน คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.11

โดยสรุปแล้ว ผู้ตอบแบบสอบถามมีการรับรู้ประโยชน์จากการชมโขนอยู่ในระดับ ค่อนข้างสูง คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.71

ตอนที่ 4 ความพึงพอใจจากการชมโฆษณา

ผู้วิจัยพบว่า ผู้ชมโฆษณาที่มีความพึงพอใจเกี่ยวกับการชมโฆษณาอยู่ในระดับค่อนข้างสูง โดยผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีความเห็นว่า โฆษณานี้เป็นกิจกรรมนันทนาการที่ดี คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.32 รองลงมาคือ เห็นด้วยว่าโฆษณานี้มีความน่าสนใจด้านฉาก, เสื้อผ้า, คนตรีประกอบ ค่าเฉลี่ย 4.23 รองลงมาอีกคือเห็นด้วยว่ามีการต้อนรับ, อาหารเครื่องดื่มมีคุณภาพน่าพึงพอใจ มีค่าเฉลี่ย 3.95

โดยสรุปแล้วผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจจากการชมโฆษณาคิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.74 อยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างสูง

ตอนที่ 5 การทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานข้อที่ 1 : ลักษณะทางประชากรกับการรับรู้ประโยชน์และความพึงพอใจในการชมโฆษณา

ผู้วิจัยได้ศึกษาตัวแปรทางด้านลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา กับการรับรู้ประโยชน์และความพึงพอใจ ผลการทดสอบพบว่า

1.1 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับการรับรู้ประโยชน์และความพึงพอใจพบว่า ผู้ชมที่มีเพศแตกต่างกันจะรับรู้ประโยชน์และความพึงพอใจที่ได้รับชมโฆษณาไม่แตกต่างกัน

1.2 ผลการวิเคราะห์ ความสัมพันธ์ระหว่างอายุและการรับรู้ประโยชน์และความพึงพอใจที่ได้รับจากการชมโฆษณา พบว่า กลุ่มผู้ชมที่มีอายุแตกต่างกันจะได้รับประโยชน์และความพึงพอใจต่างกัน

1.3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษา และการรับรู้ประโยชน์และความพึงพอใจที่ได้รับจากการชมโฆษณา พบว่า ผู้ชมโฆษณาที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันจะมีการรับรู้ประโยชน์และความพึงพอใจแตกต่างกัน

สมมติฐานข้อที่ 2 : ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมเปิดรับและการรับรู้ประโยชน์และความพึงพอใจจากการชมโฆษณา

ผู้วิจัยได้ศึกษาตัวแปรทางด้านพฤติกรรมการเปิดรับสื่อของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ความถี่และระยะเวลาในการติดตาม กับการรับรู้ประโยชน์และความพึงพอใจ ผลการทดสอบพบว่า

2.1 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง “ความถี่” ในการรับชมโฆษณากับการรับรู้ประโยชน์และความพึงพอใจที่ได้รับจากการชมโฆษณา พบว่า ผู้ชมโฆษณาที่มีความถี่ในการรับชมต่างกัน มีการรับรู้ประโยชน์และความพึงพอใจจากการชมโฆษณาแตกต่างกัน

2.2 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง “ระยะเวลาที่ติดตาม” กับการรับรู้ประโยชน์และความพึงพอใจที่ได้รับจากการชมโฆษณา พบว่า ผู้ชมโฆษณาที่มีระยะเวลาที่ติดตามชมแตกต่างกัน มีการรับรู้ประโยชน์และความพึงพอใจในการชมโฆษณาไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถนำมาอภิปรายผลเพิ่มเติมตามประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. พฤติกรรมการชมโฆษณา

พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เคยมีประสบการณ์ชมโฆษณา ณ โรงละครแห่งชาติในช่วงระยะเวลา 1 ปีที่ผ่านมา ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ด้านนาฏศิลป์ไทยมาก่อน และมีความถี่ในการชมโฆษณาปีละ 1 – 2 ครั้ง ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ทราบข่าวสารการแสดงผ่านสื่อบุคคลโดยในการชมโฆษณาแต่ละครั้ง ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่จะชมจนจบการแสดง ด้วยลักษณะทางประชากรดังกล่าว กลุ่มผู้ชมโฆษณา ได้แก่ กลุ่มแม่บ้านที่มีอายุ วัยกลางคนขึ้นไป มีฐานะปานกลาง การมาชมโฆษณาน่าจะสืบเนื่องมาจากการมีเวลาว่างมากขึ้นของคนในวัยนี้ ที่ถูกหลานต่างเป็นวัยศึกษาหรือวัยทำงาน ผู้ชมเหล่านี้จะต้องอยู่บ้านคนเดียว อีกทั้งราคาบัตร ไม่แพงนัก การได้ชมโฆษณาจึงตอบสนองความต้องการในด้านต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับแนวความคิดของ พีระ จิระโสภณ (2529) ที่กล่าวว่าการเปิดรับข่าวสารหรือสื่อต่าง ๆ นั้น ผู้ชมจะมีกระบวนการเลือกสรร (Selective Process) โดยในขั้นแรกคือผู้รับสารจะเลือกสนใจหรือเปิดรับสื่อและข่าวสารที่สอดคล้องกับทัศนคติดั้งเดิม โดยเมื่อเปิดรับข่าวสารจากแหล่งใดแหล่งหนึ่งแล้วก็จะตีความหมายตามความเข้าใจ ทัศนคติ ประสบการณ์ ความเชื่อ ความต้องการ ความคาดหวังของผู้รับสารเองในขณะนั้น และผู้รับสารจะเลือกจดจำเนื้อหาของสารเฉพาะส่วนที่ตรงกับความสนใจ ความต้องการและทัศนคติของตนเอง และสอดคล้องกับแนวคิดของขวัญเรือน กิตติวัฒน์ (2531) ที่พบว่าปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดในการรับสื่อหลายปัจจัยที่น่าสนใจคือ ปัจจัยด้านสภาพความสัมพันธ์ทางสังคม เนื่องจากคนเราจะยึดติดกับกลุ่มสังคมที่ตนสังกัดอยู่เป็นกลุ่มอ้างอิง (Reference Group) ซึ่งจะคล้อยตามกลุ่มในด้านความคิด ทัศนคติ ตลอดจนกระบวนการของการรับรู้ การเริ่มรู้และการสนใจผู้วิจัยตีความว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีประสบการณ์ด้านนาฏศิลป์อยู่ก่อนแล้ว และการชมโฆษณาแต่ละครั้งก็ไม่ใช่เป็นการชมการ

แสดงที่แปลกใหม่ทางเนื้อหาและรูปแบบ ผู้ชมต่างตระหนักดีว่า เนื้อเรื่องการแสดงนั้นเป็นอย่างไร พฤติกรรมการชมโชนจึงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นประจำ เนื่องจากว่าผู้ชมตีความหมายของการไปชมโชนนั้นเท่ากับเป็นกิจกรรมหนึ่งที่ทำให้เกิดการสื่อสารระหว่างตนเอง ความเชื่อ ทักษะคติเดิมที่มี และกลุ่มที่ตนเชื่อว่าตนสังกัดอยู่

2. การรับรู้ประโยชน์จากการชมโชน

พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีการรับรู้ประโยชน์จากการชมโชนในระดับค่อนข้างสูง โดยผู้ตอบแบบสอบถามมีการรับรู้ที่โชนเป็นเครื่องช่วยในการสนทนากับเพื่อนๆ ได้มากที่สุด รองลงมาคือ เป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ รองลงมาอีกคือ มีการรับรู้ประโยชน์ที่โชนทำให้เกิดความสนุกสนาน สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องการรับรู้ประโยชน์และความพึงพอใจจากการฟังเพลงไทยสากลของวัยรุ่นในประเทศไทย โดย กรพินธุ์ จารูวร (2542) ว่าผู้รับสารมีความต้องการจากสื่อมวลชนในแง่ต่างๆ คือ เพื่อตอบสนองความต้องการข่าวสารสนเทศ , ความต้องการสร้างเอกลักษณ์ หรือ อัตลักษณ์ให้แก่บุคคล ความต้องการรวมตัวและปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และความต้องการด้านความบันเทิง นอกจากนี้ผู้วิจัยพบว่ายังสอดคล้องกับงานวิจัยของบรูเมอร์และบราวน์ (อ้างถึงใน Fiske 1982) ที่ทำการวิจัยผู้ชมโทรทัศน์พบว่ามีความน่าสนใจต่อการวิจัยเรื่องการรับรู้ประโยชน์และความพึงพอใจที่ได้รับจากการชมโชน โดยบรูเมอร์และบราวน์พบว่า ผู้ชมโทรทัศน์ได้รับความพึงพอใจจากการชมโทรทัศน์ 4 ประการคือ ใช้เพื่อเบนความสนใจออกจากสภาพในชีวิตจริง โดยผู้รับสารสามารถหลีกเลี่ยงปัญหาในชีวิต หรือ ความจำเจจากงานประจำวันไปสู่โลกแห่งจินตนาการในโทรทัศน์ หรือภาพยนตร์เท่ากับเป็นการหายไปจากปัญหาชั่วคราว เพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการเพื่อนหรือการมีความสัมพันธ์กับสมาชิกอื่นๆของสังคม เพื่อตอบสนองต่อความต้องการด้านการแสวงหาอัตลักษณ์ส่วนบุคคล และเพื่อเป็นการใช้ประโยชน์ด้านการติดตามเหตุการณ์ต่างๆ

3. ความพึงพอใจเกี่ยวกับการชมโชน

พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ได้รับความพึงพอใจจากการชมโชนในระดับค่อนข้างสูง โดยเห็นว่าโชนเป็นกิจกรรมนันทนาการที่ดี รองลงมาเห็นว่าโชนมีความน่าสนใจด้านฉากเสื้อผ้า และดนตรีประกอบ และรองลงมาอีกคือ มีการต้อนรับ อาหารเครื่องดื่มมีคุณภาพน่าพึงพอใจ สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจที่ได้รับจากการชมละครโทรทัศน์ (ไศลทิพย์ จารุภูมิ,

2534) พบว่าวัตถุประสงค์ในการใช้สื่อของนักศึกษาคือเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียด และกลุ่มตัวอย่างนิยมหาความบันเทิงนอกร้านเมื่อถึงวันหยุด

4. อภิปรายผลจากสมมติฐาน

4.1 การอภิปรายผลจากสมมติฐาน : ลักษณะทางประชากรมีความสัมพันธ์กับการรับรู้ประโยชน์และความพึงพอใจในการชมโฆษณา

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า เพศ ไม่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ประโยชน์และความพึงพอใจจากการชมโฆษณา และอายุ การศึกษามีความสัมพันธ์กับการรับรู้ประโยชน์และความพึงพอใจจากการชมโฆษณา ผู้วิจัยพบว่าลักษณะประชากรนั้น สามารถบ่งชี้ถึงลักษณะของการใช้เวลาว่าง การใช้สื่อมวลชน เช่น การชมโฆษณาได้โดยแต่ละช่วงอายุ เพศ การศึกษา รายได้ และอาชีพ ต่างก็มีแนวโน้มที่จะเลือกใช้สื่อตามความพึงพอใจของตน และเพื่อตอบสนองความต้องการในด้านต่าง ๆ เช่น คนในวัยศึกษา อาจมุ่งเน้นการชมโฆษณาเพื่อข่าวสารข้อมูล ความรู้ด้านวัฒนธรรม คนในวัยกลางคน ชมโฆษณาเพื่อความบันเทิง คนวัยสูงอายุเลือกชมโฆษณาเพราะสามารถทำให้พบปะกับเพื่อนฝูง ซึ่งในการนี้ลักษณะการเปิดรับสื่อที่แตกต่างกัน ผู้ชมจะได้รับประโยชน์และความพึงพอใจที่แตกต่างกันไปด้วย เช่น ผู้ชมที่มีความถี่บ่อยครั้งในการรับชมก็จะได้รับประโยชน์และความพึงพอใจมากกว่า ผู้ชมที่มีระยะเวลาในการติดตามมานานกว่าก็จะได้รับประโยชน์และความพึงพอใจ มากกว่า

จากลักษณะทางประชากรดังกล่าวของผู้ชมโฆษณา ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ในแต่ละค่าตัวแปรดังต่อไปนี้

5. ความแตกต่างด้านเพศ

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ใช้บริการไม่ว่าเพศใดมีการรับรู้ประโยชน์และความพึงพอใจไม่แตกต่างกัน ผู้วิจัยคาดว่าน่าจะเกิดจากลักษณะเฉพาะของผู้ชมโฆษณาซึ่งแตกต่างจากผู้ชมของสื่อชนิดอื่น เช่นวิทยุโทรทัศน์ กล่าวคือ ผู้ชมโฆษณาจะมีลักษณะเฉพาะ และมีความชัดเจนด้านทัศนคติ รสนิยม พื้นฐานความรู้อยู่แล้ว จึงไม่หลากหลายเท่าผู้ชมสื่อชนิดอื่น อีกทั้งจำนวนเพศชายจากการวิจัยครั้งนี้มีน้อยกว่าเพศหญิงมาก แสดงว่าเพศชายที่ชมโฆษณาต้องมีความตั้งใจแน่วแน่ในการชม และต้องมีความเชื่อ ทัศนคติ คล้ายคลึงกับผู้ชมเพศหญิง โดยอาจเป็นไปได้ว่าผู้ชมเหล่านี้มีความรู้ และชื่นชมโฆษณาเป็นทุนเดิมอยู่แล้วทำให้ผลการทดสอบพบว่าเพศไม่มีความสัมพันธ์กับประเด็นดังกล่าว ผลที่ได้นี้ขัดแย้งกับแนวคิดหลักนิเทศศาสตร์ (ปรมะ สตะเวทิน, 2533) กล่าวว่าผู้หญิง และผู้ชายมีความแตกต่างอย่างมากเรื่องความคิด ค่านิยม ทัศนคติ และพฤติกรรม แต่ผลที่ได้นี้สอดคล้องกับแนวคิด

เรื่องการใช้สื่อ เพื่อความพึงพอใจ (ยุบล เบ็ญจรงกิจ , 2528) กล่าวว่า ผู้รับสารเป็นตัวกำหนดว่าตนเองต้องการอะไร จากสื่ออะไร และสารอะไรจะสนองความต้องการของตนได้

6. ความแตกต่างด้านอายุ

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ชมโฆษณาที่มีอายุแตกต่างกันจะมีการรับรู้ประโยชน์และความพึงพอใจที่แตกต่างกัน และพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุระหว่าง 45 ปีขึ้นไป จะได้รับประโยชน์ว่าโฆษณาคือเครื่องมือช่วยในการสนทนาและได้รับความพึงพอใจโดยเห็นว่าโฆษณาคือกิจกรรมนันทนาการที่ดี อาจเนื่องมาจากผู้ที่อยู่ในช่วงอายุนี้มีเวลาว่างมากขึ้น อาจเกิดจากภาระที่ต้องรับผิดชอบมีน้อยลง ลูกหลานต่างเติบโตมีวุฒิภาวะแล้ว จึงเกิดเวลาว่างและมีการรวมกลุ่มกับเพื่อนฝูงวัยเดียวกันอีกครั้งหนึ่ง โดยผ่านการชมโฆษณา สอดคล้องกับแนวคิดหลักนิเทศศาสตร์ (ปรมะ สตะเวทิ, 2533) กล่าวว่า ปัจจัยหนึ่งที่ทำให้คนมีความแตกต่างกันในเรื่องความคิดและพฤติกรรม สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีด้านประชากรศาสตร์ ที่ระบุว่าคนที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์ต่างกันจะมีพฤติกรรมแตกต่างกันไป

7. ความแตกต่างด้านระดับการศึกษา

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ชมโฆษณาที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน จะมีการรับรู้ประโยชน์และความพึงพอใจแตกต่างกัน โดยด้านการรับรู้ประโยชน์ผู้วิจัยพบว่า ผู้ชมที่มีระดับการศึกษาสายอาชีพส่วนใหญ่ มีการรับรู้ประโยชน์ว่าโฆษณาคือเครื่องมือช่วยในการสนทนา และได้รับความพึงพอใจระดับค่อนข้างสูงว่าโฆษณาคือกิจกรรมนันทนาการที่ดี ผลที่ได้สอดคล้องกับหลักนิเทศศาสตร์ (ปรมะ สตะเวทิน, 2533) กล่าวว่า การศึกษาเป็นปัจจัยที่ทำให้คนมีความคิด ค่านิยม ทักษะ และพฤติกรรมแตกต่างกันไป สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีด้านประชากรศาสตร์ที่ระบุว่าคนที่มีลักษณะทางประชากรที่แตกต่างกันจะมีพฤติกรรมแตกต่างกันออกไป

7.1 การอภิปรายผลการทดสอบสมมติฐาน : ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมเปิดรับ การรับรู้ประโยชน์ และความพึงพอใจที่ได้รับจากการชมโฆษณา

ผลจากการทดสอบสมมติฐานพบว่า ความถี่ มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ประโยชน์และความพึงพอใจจากการชมโฆษณา และ ระยะเวลาที่ติดตามชม ไม่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ประโยชน์และความพึงพอใจจากการชมโฆษณา

จากลักษณะพฤติกรรมเปิดรับดังกล่าวของผู้ชม โชน ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ในแต่ละค่าตัวแปร ดังต่อไปนี้

ก. ความแตกต่างด้านความถี่

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ผู้ชมโชนที่มีความถี่ในการชมแตกต่างกัน จะมีการรับรู้ประโยชน์และความพึงพอใจที่แตกต่างกัน สรุปได้ว่า การรับรู้ประโยชน์และความพึงพอใจจากการชมโชนขึ้นอยู่กับความถี่ในการชม กล่าวคือ ผู้ชมที่มีความถี่ในการชมโชนทุกสัปดาห์ จะมีการเกณฑ์การรับรู้ประโยชน์ในระดับสูง และมีเกณฑ์ความพึงพอใจในระดับสูงเช่นเดียวกัน ในขณะที่ผู้ชมที่มีความถี่น้อยกว่านั้นทุกระดับ มีเกณฑ์การรับรู้ประโยชน์ในระดับต่ำกว่า คือ อยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างสูง และมีระดับความพึงพอใจระดับต่ำกว่าผู้ที่มีความถี่ในการชมทุกสัปดาห์คือ อยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างสูงเช่นกัน สอดคล้องกับแนวคิดหลักนิเทศศาสตร์ (ประมะ สตะเวทิน, 2533) ที่กล่าวว่า สถานะทางสังคมตลอดจนภูมิหลังของครอบครัว เป็นปัจจัยที่ทำให้คนมีวัฒนธรรมต่างกัน มีประสบการณ์ที่แตกต่าง และมีทัศนคติ ค่านิยม เป้าหมายและพฤติกรรมที่แตกต่างกันออกไป

เมื่อเปรียบเทียบกับแบบจำลองอธิบายการใช้สื่อเพื่อสนองความพึงพอใจ (ยุบล, 2528) ซึ่งอธิบายไว้ว่า สภาวะทางสังคมและจิตใจที่แตกต่างกันทำให้มนุษย์มีความต้องการแตกต่างกันไป ความต้องการที่แตกต่างกันเหล่านี้ทำให้คนคาดหวังว่าสื่อแต่ละประเภทจะสนองความพอใจได้แตกต่างกันด้วย

และสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าลักษณะการใช้สื่อของบุคคลที่มีความต้องการไม่เหมือนกันก็จะมีพฤติกรรมแตกต่างกันไปด้วย ผลสุดท้ายก็คือความพอใจที่ได้รับจากการใช้สื่อที่แตกต่างกันไป (ยุบล เบญจรงค์กิจ, 2528)

ผู้วิจัยจึงตีความว่า โชน เป็นสื่อชนิดหนึ่งที่สามารถตอบสนองความต้องการทั้ง 4 ประการ เมื่อเปรียบเทียบกับแนวคิดของ แมคเคลล (1983) คือ

(1) ด้านข้อมูลข่าวสาร เนื่องจากการชมโชนนั้นเป็นการแสดงที่มีการรวมเอาผู้ชมจำนวนมากไว้ด้วย และเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นอย่างมีวาระต่อเนื่อง จึงก่อให้เกิดการรับรู้ความเป็นไปในสังคมที่ผู้ชมโชนสังกัดอยู่ผ่านการพูดคุยภายในกลุ่ม

(2) ด้านอัตลักษณ์ส่วนบุคคล คาดว่าการชมโชนนั้นจะทำให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกเชื่อมั่นในคุณค่าที่ตนนับถือเกิดแบบอย่างในการประพฤติปฏิบัติ

(3) การบูรณาการและการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม คือการชมโชนนั้นเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ อีกทั้งทำให้ช่วยสนทนา, เป็นหัวข้อในการสนทนากับเพื่อน ๆ ที่มีรสนิยมคล้ายคลึงกันได้อย่างดี และ

(4) โชนสามารถตอบสนองด้านความบันเทิงให้แก่ผู้ชมทำให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินและถึงความจริงในชีวิตได้ชั่วขณะที่ชม

ข. ความแตกต่างด้านระยะเวลาที่ติดตามชม

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่าผู้ชมที่มีระยะเวลาติดตามชมโชนแตกต่างกันมีการรับรู้ประโยชน์และความพึงพอใจไม่แตกต่างกัน สรุปได้ว่า การรับรู้ประโยชน์ และความพึงพอใจที่ได้รับจากการชมโชนนั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับระยะเวลาที่ติดตาม ผู้วิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่ติดตามชมโชนนาน 1 – 3 ปี มีการรับรู้ประโยชน์เท่ากับผู้ที่เพิ่งติดตามชมโชน และการได้รับความพึงพอใจก็เช่นกัน ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีระดับความพึงพอใจค่อนข้างสูง มีหลายกลุ่มทั้งที่เพิ่งติดตาม และที่ติดตามชมเป็นระยะเวลานานแล้ว สอดคล้องกับแนวคิดหลักนิเทศศาสตร์ (ปรมะ สตะเวทิน, 2533) กล่าวว่าผู้รับสารที่มีลักษณะทางประชากรต่างๆมารวมกันย่อมมีทัศนคติเหมือนกัน แต่ขัดแย้งกับแนวคิดที่ว่าลักษณะการใช้สื่อของบุคคลที่มีความต้องการ ไม่เหมือนกันก็จะมีพฤติกรรมแตกต่างกันไปด้วย ผลสุดท้ายก็คือความพอใจที่ได้รับจากการใช้สื่อที่แตกต่างกันไป (ยุบล เบญจรงค์กิจ, 2528)

นอกจากนี้ผู้วิจัย พบว่าในความสัมพันธ์ระหว่างการชมโชนและการรับรู้ประโยชน์และความพึงพอใจของผู้ชมนั้น โชนมีความสำคัญในแง่ของความบันเทิง และการเป็นสื่อที่ทำให้เกิดการรวมกลุ่มกันของผู้ชม เพื่อเป็นการตอบย้ำความเป็นตัวตนของผู้ชมโชนด้วย เห็นได้จากกลุ่มผู้ชมโชนมีความเหนียวแน่น และมีการติดตามอย่างต่อเนื่องมีระยะเวลาที่ติดตามชมโชนนานกว่า 10 ปี จำนวนถึงร้อยละ 40-45 มีความถี่ในการเปิดรับชมบ่อยครั้ง คือ เดือนละ 2-3 ครั้ง ร้อยละ 33.4 แสดงให้เห็นว่า นอกเหนือจากการรับชมโชน เพื่อความบันเทิงนั้น ผู้ชมโชนรับรู้ประโยชน์ในด้านอื่น ๆ เช่น การบูรณาการทางสังคม, ด้านอัตลักษณ์ส่วนบุคคล, ด้านข่าวสารข้อมูลไม่น้อยทีเดียว

สรุป : การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจที่ได้รับของผู้ชมโชน

เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับทฤษฎีการใช้สื่อเพื่อประโยชน์และความพึงพอใจสามารถสรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างมีการใช้ประโยชน์และได้รับความพึงพอใจตามรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ทฤษฎีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจ เป็นทฤษฎีที่กล่าวถึงความสำคัญของผู้รับสารว่าผู้รับสารเป็นผู้เลือกใช้สื่อประเภทต่าง ๆ เพื่อใช้ประโยชน์ในด้านความพึงพอใจเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตนเอง (Katz et al, 1974) ซึ่งจากทฤษฎีดังกล่าว เมื่อนำมารวมกับแนวความคิดของแมคเคลว (1983) ที่กล่าวว่าพฤติกรรม的开รับสื่อเป็นไปเพื่อตอบสนองความต้องการส่วนบุคคลของ แต่ละบุคคล ซึ่งผู้รับสารนั้นสามารถและมีอำนาจในการเลือกเปิดรับและใช้

สื่อ ตามความพึงพอใจของตนเอง ทำให้แต่ละบุคคลมีการเปิดรับสื่อที่แตกต่างกันไป และไม่ได้เกิดจากภาวะที่ถูกครอบงำโดยผู้มีอิทธิพลต่าง ๆ และบุคคลนั้น ๆ มีอิสระในการเลือกสื่อที่ตนเห็นว่าสามารถตอบสนองความต้องการของตนได้

โดยมีแนวความคิดนี้เสนอว่าผู้รับสารต้องการให้สื่อมวลชนเพื่อตอบสนองความต้องการในประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ความต้องการด้านข่าวสาร สารสนเทศ

ประเด็นนี้เกี่ยวข้องกับการชมเพื่อให้ทราบข่าวสารเกี่ยวกับตนเอง, กลุ่มสังคมที่ผู้ตอบแบบสอบถามสังกัดอยู่ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้เป็นการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง และยังรวมถึงการตอบสนองความอยากรู้อยากเห็นและสนองความสนใจในด้านต่าง ๆ ประเด็นที่พบว่าเกี่ยวข้องกับด้านข่าวสาร คือ การได้รับประโยชน์ด้านวรรณคดี, ศิลปวัฒนธรรม การทำให้ได้คึกคึกสนใจ ซึ่งเมื่อพิจารณาจากปริมาณร้อยละที่แสดงถึงความพึงพอใจแล้วพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีการรับรู้ประโยชน์และความพึงพอใจน้อยมาก ซึ่งแสดงถึงผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดว่าการชมโฆษณาตอบสนองความต้องการด้านข่าวสารได้น้อยมากนั่นเอง

จากผลการวิจัย และเนื่องจากการชมโฆษณานั้นเป็นการแสดงที่มีการรวมเอาผู้ชมจำนวนมากไว้ด้วยกัน และเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นอย่างมีวาระต่อเนื่องจึงก่อให้เกิดการเรียนรู้ความเป็นไปในสังคมที่สมาชิกกลุ่มสังกัดอยู่ จากการพูดคุยภายในกลุ่ม ทั้งนี้เพื่อทราบถึงเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับตนเอง สภาพปัจจุบันรอบตัว เพื่อใช้เป็นเครื่องมือตอบสนองความอยากรู้อยากเห็น เนื้อหา และรูปแบบการแสดงโฆษณามาก่อน การเข้าชมโฆษณาก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในศิลปวัฒนธรรม วรรณคดีมากขึ้น ทำให้รู้จักตัวละครในวรรณคดี

จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยแยกประเด็นเรื่องการใช้สื่อเพื่อสนองความต้องการด้านข่าวสาร สารสนเทศออกมาได้ดังนี้

1. เพื่อให้ได้ความรู้ด้านวรรณคดี
2. ได้คึกคึกสนใจ
3. รู้จักศิลปวัฒนธรรม รูปแบบการแสดงโฆษณา

รายละเอียดมีดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้ได้ความรู้ด้านวรรณคดี

ผู้วิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีการใช้ประโยชน์การชมโขน เพื่อให้ได้ประโยชน์ทางวรรณคดี ในระดับน้อยซึ่งอาจมาจากที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้พื้นฐานด้านวรรณคดีอยู่ก่อนแล้ว และลักษณะของการแสดงโขนเป็นการแสดงเพียงส่วนตอนสั้น ๆ ซึ่งเป็นเพียงส่วนหนึ่งของเรื่องซึ่งมีความยาวมาก อีกทั้งเนื้อหาที่นำมาใช้ในการแสดงมีความซ้ำซากอยู่ไม่ก็ตอน แต่ผู้จัดการแสดงกลับมุ่งเน้นไปที่ ฉาก แสง สี เสียงและรูปแบบของการแสดงมากกว่า ผู้ชมจะได้รับเนื้อหาและรายละเอียดต่าง ๆ ของการแสดงผ่านทางแผ่นพับ ซึ่งมีการบรรยาย เนื้อหาและบทกลอนต่าง ๆ ที่ปรากฏในการแสดงอย่างละเอียด

2. ได้คิดสนใจ

ผู้ตอบแบบสอบถามชี้ว่าประโยชน์ที่ได้รับจากการชมโขนในแง่ของคิดสนใจนั้นมีในระดับปานกลาง ทั้งนี้ผู้วิจัยคาดว่าน่าจะมาจากสาเหตุที่เนื้อเรื่องที่ใช้ในการแสดงเป็นเรื่องเก่าที่คนต่างทราบเนื้อหาเป็นอย่างดีแล้ว ไม่ใช่เรื่องแปลกใหม่ดังนั้นผู้ชมจึงได้แต่คาดหวังและได้รับประโยชน์จากการชมโขนในแต่ละครั้งแต่อย่างใด

3. ได้รู้จักศิลปวัฒนธรรม และรูปแบบของการแสดงโขน

จากแบบสอบถามผู้วิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ประโยชน์ในแง่ของการได้รู้จักศิลปวัฒนธรรมและได้เรียนรู้รูปแบบของการแสดงโขนและสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้ตอบแบบสอบถามมากที่สุด ทั้งนี้เพราะลักษณะของสื่อชนิดนี้เองที่มีวัตถุประสงค์เพื่อถ่ายทอดวัฒนธรรมและรูปแบบศิลปปะนาฏศิลป์เป็นหลักอยู่แล้ว นับว่าเป็นประโยชน์หลักที่ผู้ชมต่างให้ความสำคัญมากที่สุด

กล่าวโดยสรุป การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจที่ผู้ชมได้รับในด้านข่าวสาร ข้อมูลนั้น ประเด็นหลักที่มีความสำคัญมากที่สุดคือ การได้รู้จักศิลปวัฒนธรรมและรูปแบบของการแสดงโขน, ได้คิดสนใจและมีการใช้ประโยชน์จากการชมโขนเพื่อให้ได้ความรู้ด้านวรรณคดี ในระดับน้อยที่สุดตามลำดับ

2. ความต้องการสร้างควมมีเอกลักษณ์หรืออัตลักษณ์ให้แก่บุคคล (Personal Identity)

ในลักษณะของการสร้างเอกลักษณ์ส่วนบุคคลนั้นผู้วิจัยตีความว่าเป็นการค้นหาความเชื่อมั่นในคุณค่าที่ตนยึดถือให้แรงเสริมแก่ค่านิยมส่วนบุคคล เพื่อเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติ เพื่อเปรียบเทียบกับผู้อื่นได้ เพื่อมองให้ทะลุถึงเข้าไปภายในตนเองได้ชัดเจนยิ่งขึ้น เมื่อนำมาวิเคราะห์ห้ร่วมกับการแสดงโขนแล้ว ผู้วิจัยคาดว่าผู้ชมน่าจะได้รับประโยชน์จากความพึงพอใจจาก

การแสดงในลักษณะที่เป็นการสร้างการมองเห็นของตนเองได้ชัดเจนขึ้น ทำให้ทราบว่าตนเองเป็นใครในสังคม ด้วยการใช้โชนเป็นเหมือนภาพสะท้อนของกลุ่มได้ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามใช้โชนเพื่อประโยชน์ในความพึงพอใจเพื่อตอบสนองความต้องการสร้างควมมีเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ให้แก่บุคคล และตนเองในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

1. ช่วยให้หลีกเลี่ยงจากความเป็จริง หรือลืปัญหาในชีวิต
2. เนื้อหาของการแสดง โชน และชีวิตจริงมีความใกล้เคียงกัน
3. เนื้อหาของการแสดง โชนสอดคล้องกับรสนิยม
4. การชมโชนสะท้อนให้เห็นว่าผู้ตอบแบบสอบถามเป็นผู้รักษาวัฒนธรรมไทย

1. ช่วยให้หลีกเลี่ยงจากความเป็จริง หรือลืปัญหาในชีวิต

นอกจากโชนทำให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินแล้ว บางขณะการชมโชนก็ช่วยให้ผู้ชมได้หลีกเลี่ยงจากความเป็จริงหรือลืปัญหาในชีวิตได้ชั่วขณะ ซึ่งกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามให้คะแนนระดับความพึงพอใจที่ระดับปานกลาง นับว่ามีผู้ตอบแบบสอบถามที่เห็นความสำคัญของกิจกรรมโชนในฐานะที่ทำให้หลีกเลี่ยงความเป็จริงเพียงระดับกลางเท่านั้น

2. เนื้อหาของการแสดง โชนและชีวิตจริงมีความใกล้เคียงกัน

เนื้อหาของ โชนก็มีส่วนหนึ่งที่สามารถสะท้อนความเป็ตัวตนของผู้ชมได้ ผู้ชมจะมีแนวโน้มที่จะได้รับความพึงพอใจในเนื้อหาที่มีความใกล้เคียงกับตนเองหรือสะท้อนภาพตนเอง ในการวิจัยครั้งนี้ผู้ตอบแบบสอบถามมีการได้รับประโยชน์และความพึงพอใจต่อประเด็นนี้ในระดับปานกลาง แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามไม่มีความรู้สึกร่วมกับเนื้อหาของ โชนเท่าไรนัก ซึ่งผู้วิจัยคาดว่าน่าจะมาจากรูปแบบของการแสดงและเนื้อหาออกไปในแนวจินตนาการไม่ใช่หลีกเลี่ยงความเป็จริงเท่านั้น

3. เนื้อหาของ โชนมีความสอดคล้องกับรสนิยม

นอกจากเนื้อหาโชนจะสะท้อนความเป็ตัวตนของผู้ชมตามลักษณะที่กล่าวไปในข้างต้นแล้ว เนื้อหาที่สอดคล้องกับรสนิยมยังแสดงให้เห็นอีกว่าผู้ชมนั้นมีการเลือกชมโชนแทนที่จะใช้สื่ออื่น ๆ เนื่องจากโชนสะท้อนความเป็ตัวตนของผู้ชมได้ เช่น การชมโชนเป็นการแสดงให้สังคมเห็นว่าเรามีรสนิยมดี, อนุรักษ์วัฒนธรรมใส่ใจสังคมในรูปแบบของการสร้างเสริมคุณภาพ ซึ่งจากผลในการเก็บข้อมูลพบว่ากลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามมีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดข้างต้น

4. การชมโชนแสดงให้เห็นว่าผู้ตอบแบบสอบถามเป็นผู้รักษาวัฒนธรรมไทย

ผู้ตอบแบบสอบถามมีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจในประเด็นที่กล่าวว่าเป็นผู้รักษาวัฒนธรรมไทย ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่าผู้ชมโชนจำนวนไม่น้อยที่มองเห็นความสำคัญของโชนในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทย ซึ่งมีคุณค่าและควรรักษาไว้ ซึ่งคนกลุ่มนี้ควรค่าอย่างยิ่งที่จะสนับสนุนให้คงอยู่ต่อไปและทำหน้าที่เผยแพร่แนวความคิดดังกล่าวไปสู่คนกลุ่มอื่น ๆ ในสังคมด้วย

ในประเด็นต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วนั้น สามารถสรุปได้ว่า ประชาชนที่ชมโชน ณ โรงละครแห่งชาตินั้น จะมีการรับประโยชน์และความพึงพอใจต่อการชมเพื่อสร้างเสริม ดอกหญ้า ความเป็นตัวตนของตนเองผ่านการชมโชน โดยเฉพาะด้านการเนื้อหาที่สอดคล้องกับรสนิยมของตน และที่วัดได้ในระดับปานกลางคือ การใช้โชนเพื่อหลีกเลี่ยงหนีความเป็นจริง หรือลืมปัญหาในชีวิต เนื้อหาของโชนและชีวิตจริงมีความใกล้เคียงกัน และประเด็นสุดท้ายคือการชมโชนเพื่อแสดงให้เห็นว่าผู้ตอบแบบสอบถามเป็นผู้รักษาวัฒนธรรมไทย

3. ความต้องการด้านการรวมตัว และการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Intergration and Social Interaction)

การใช้โชนเพื่อประโยชน์และความพึงพอใจด้านความต้องการด้านรวมตัว และปฏิสัมพันธ์ทางสังคมนั้น ผู้วิจัยมองว่าผู้ชมโชนมีการใช้โชนเพื่อประโยชน์อื่น ๆ นอกเหนือจากประโยชน์เพื่อความบันเทิง แต่ผู้ใช้ยังใช้การมาชมโชนเป็นกิจกรรมอีกรูปแบบหนึ่งที่ทำให้เกิดการรวมตัวและมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันในกลุ่มเพื่อน ให้เป็นหัวข้อในการสนทนา ช่วยให้สนิทสนมกับเพื่อน ๆ ได้ดี ได้ชื่นชมนักแสดงที่ตนชอบ และที่สำคัญคือการได้ทำกิจกรรมร่วมกันกับกลุ่มเพื่อน

ทฤษฎีการใช้สื่อเพื่อประโยชน์และความพึงพอใจกล่าวว่า สื่อก่อให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์ในสังคม ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม เรียนรู้ถึงวิธีการที่จะปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น การสำรวจและตอบคำถามนิยาม นำเรื่องต่าง ๆ ไปคุยกับเพื่อน การได้รับการยอมรับจากกลุ่มสังคมที่ตนสังกัดอยู่ ซึ่งนำไปสู่พฤติกรรมสื่อสาร ซึ่งมีใช้วัตถุประสงค์เพื่อตอบสนองความต้องการของคนคนเดียวแต่เป็นความต้องการของกลุ่มด้วย ลักษณะของการชมโชน เพื่อประโยชน์ในด้านนี้ มีดังนี้

- เพื่อเชียร์เพื่อน และนักแสดงที่ตนชื่นชอบ
- ช่วยให้สนิทสนมกับเพื่อน ๆ ได้ดี
- เป็นกิจกรรมนันทนาการที่ดี

4. ความต้องการด้านความบันเทิง (Entertainment)

ในการวิจัยการชม โจนครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่อความบันเทิงเป็นหลัก โดยผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นในด้านนี้ ดังต่อไปนี้

- ชมโจนเพื่อเป็นเครื่องแก้เหงา
- เพื่อความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ผ่อนคลายความตึงเครียด
- ช่วยให้มีสติหรือปัญหาในชีวิต

ความบันเทิงนับเป็นวัตถุประสงค์หลักของการชม โจน นอกเหนือจากความบันเทิงแล้ว ผู้ชมมีการใช้สื่อเพื่อวัตถุประสงค์ต่าง ๆ เช่น เพื่อผ่อนคลายความตึงเครียด เพื่อความมีคุณค่าทางวัฒนธรรม และได้รับความสนุกสนานทางสุนทรียะ เพื่อหลีกเลี่ยงหรือหลีกเลี่ยงจากปัญหาต่าง ๆ อีกด้วย

กล่าวโดยสรุป ผู้วิจัยพบว่าสิ่งหนึ่งที่ผู้ตอบแบบสอบถามได้รับแน่นอนภายหลังการชม โจนก็คือ ความบันเทิงจากการชมการแสดง, การได้ร่วมตัวพูดคุยกับเพื่อนในกลุ่มสังคมที่มีความพึงพอใจในสิ่งเดียวกัน และการได้แสดงว่าตนมีเอกลักษณ์และมีรสนิยมชื่นชมวัฒนธรรมไทย

ข้อจำกัดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ พบว่า มีข้อจำกัดหลายประการ คือ

1. การเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ผู้วิจัยพบว่าการวิจัยถึงลักษณะความสัมพันธ์ของการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจนั้น การใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัยอย่างเดียวไม่เพียงพอ ทำให้ขาดข้อมูลในส่วนลึกบางประการ เช่น ด้านเหตุผลของผู้ตอบแบบสอบถาม ความรู้สึกต่าง ๆ ควรมีการใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบต่าง ๆ ด้วย

2. โจน เป็นสื่อสารการแสดงชนิดหนึ่งที่ไม่มีความนิยมมากนัก และมีโดยเฉพาะในประเทศไทย ทำให้หาหนังสืออ้างอิงยาก และยากที่จะหาข้อมูลที่เป็นลายลักษณ์อักษรในการอ้างอิงสำหรับการวิจัยเรื่องนี้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไปไว้ ดังนี้

1. ผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นถึงการรับรู้ประโยชน์และความพึงพอใจจากการชม โจน ดังนั้นน่าจะมีการขยายขอบเขตการวิจัยไปวิเคราะห์เนื้อหาการแสดง โจน

2. ในการวิจัยเรื่อง โจนครั้งต่อไปผู้วิจัยขอแนะนำให้ศึกษาลักษณะวัฒนธรรมไทยที่ปรากฏในการแสดง

3. ควรมีการศึกษารูปแบบองค์การพัฒนาศิลปะนาฏศิลป์ไทย

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กรพินธุ์ จารูวร. “ดนตรีไทยร่วมสมัยกับอัตลักษณ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย”. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต ภาควิชาการสื่อสารมวลชน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.

จิรวรรณ กาญจนานันท์. “เนื้อหาเพลงไทยยอดนิยม การรับรู้ประโยชน์และความพึงพอใจจากการฟังเพลงไทยสากลของวัยรุ่น”. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชา นิเทศศาสตร์ พัฒนาการ ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

ถิรพุทธิ เปรมประยูรวงศา. “รายการไอคิว 180 กับการเปิดรับ การคาดหวังประโยชน์และความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร”. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขานิเทศธุรกิจ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2543.

ธนน อนุมานราชธน. “การวิจัยเชิงปริมาณทางสังคมศาสตร์”. พิมพ์ครั้งที่ 1. หจก.เชียงใหม่พิมพ์สวย. เชียงใหม่, 2544.

นักศึกษาคณะนาฏศิลป์และดุริยางค์(สาขานาฏศิลป์ไทย). “การรำตรวพฉในนาฏกรรมไทย โขนเรื่องรามเกียรติ์ ตอนศึกสามทัพ”. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์บัณฑิต, ภาควิชานาฏดุริยางค์คีตศิลป์ศึกษา, วิทยาลัยนาฏศิลป์, 2540.

ฝ่ายธุรกิจโรงละคร สถาบันนาฏดุริยางคศิลป์ โรงละครแห่งชาติ. “เอกสารการเปิดโรงละครแห่งชาติ”. วันที่ 23 ธันวาคม 2508.

สุรพล วิรุฬักษณ์. “นาฏศิลป์ปริทรรศน์”. พิมพ์ครั้งที่ 1 หสน.ห้องภาพสุวรรณ, กรุงเทพมหานคร, 2543.

ภาษาอังกฤษ

Blumer, H., **“Symbolic Interactionism : Perspective and Method”**. 1st Printing. University of California Press, Berkeley and Los Angeles, California, 1986.

McQuail, D., **“Mass Communication Theory : An Introduction”**. 3rd Edition. SAGE Publications, London, 1994.

Stevenson, N., **“Understanding Media Cultures”**. Pp89, 105 1st Published. SAGE Publications Ltd., London, 1995.

กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ
กระทรวงพาณิชย์

ภาคผนวก ก

แบบสอบถาม

เรื่อง โชนกับการเปิดรับและการคาดหวังประโยชน์และความพึงพอใจที่ได้รับจากระชาชน
ในเขตกรุงเทพมหานคร

โปรดทำเครื่องหมาย ลงหน้าข้อความที่ตรงกับคำตอบของท่านและกรอกข้อความลงในช่องว่างที่กำหนด

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. เพศ

ชาย หญิง

2. อายุ _____ ปี

3. การศึกษา

- ประถมศึกษา
- มัธยมศึกษา
- สายอาชีพ
- ปริญญาตรี
- ปริญญาโท
- มากกว่าปริญญาโท

4. รายได้ต่อเดือน

- ต่ำกว่า 5,000 บาท
- มากกว่า 5,001-10,000 บาท
- 10,001-20,000 บาท
- 20,001-30,000 บาท
- 30,001 บาทขึ้นไป

5. อาชีพ

- บริษัทเอกชน
- หน่วยงานรัฐบาล , งานราชการ , รัฐวิสาหกิจ
- กิจการส่วนตัว / อาชีพอิสระ
- แม่บ้าน / ไม่ประกอบอาชีพ

ตอนที่ 2 การรับชมโฆษณา

1. ในระยะเวลา 1 ปีที่ผ่านมาท่านเคยชมโฆษณา ณ โรงละครแห่งชาติบ้างหรือไม่
  - เคย ไม่เคย
2. ท่านมีพื้นฐานด้านนาฏศิลป์มาก่อนหรือไม่
  - มี ไม่มี
3. ปกติแล้ว ท่านชมโฆษณบ่อยแค่ไหน
  - ทุกสัปดาห์
  - ชมการแสดงมากกว่าเดือนละครั้ง แต่ไม่เกิน 3 ครั้ง
  - ชมการแสดงน้อยกว่าเดือนละครั้ง แต่ปีหนึ่งมากกว่า 2 ครั้ง
  - ชมปีละ 1-2 ครั้ง
  - น้อยกว่า ปีละ 1 ครั้ง
4. ท่านได้ทราบว่าการแสดงโฆษณาจากแหล่งใด
  - จากบุคคล
  - จากการโฆษณาทางวิทยุ กระจายเสียง
  - จากโทรทัศน์
  - จากสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร
  - จากโปสเตอร์หน้าโรงละคร , ป้ายโฆษณา
  - อื่น ๆ โปรดระบุ _____
5. ท่านทราบเรื่องราวในการแสดงโฆษณาครั้งนี้ มาก่อนหรือไม่
  - ทราบ ไม่ทราบ

6. ในแต่ละครั้งที่เข้าชม ท่านชมการแสดงโขนเป็นระยะเวลานานแค่ไหน
- จนจบการแสดง
  - ดูไม่จบการแสดง
  - ดูจบบ้างไม่จบบ้าง
7. ท่านติดตามการแสดงโขน ณ โรงละครแห่งชาติมานานแค่ไหน
- ต่ำกว่า 1 ปี
  - 4-5 ปี
  - 6-9 ปี
  - 10 ปีขึ้นไป
8. ท่านมาชมโขนที่โรงละครแห่งชาตินี้เพราะเหตุใดมากที่สุด (โปรดตอบเพียง 1 ข้อ)
- ความสนุกสนานเพลิดเพลิน
  - เพราะการโฆษณาประชาสัมพันธ์
  - นำไปคุยกับเพื่อน ๆ ได้
  - การแสดง/นักแสดงมีความสนใจ ชวนให้ติดตาม
  - เชื่อถือในสถาบัน
  - เป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์
  - เกิดการรวมกลุ่มกับเพื่อน ญาติมิตรและผู้คนที่มรสนิยมเดียวกัน
  - ครู อาจารย์ หรือเพื่อนแนะนำ

ตอนที่ 3 ประโยชน์ที่ได้รับจากการชมโฆษณา

ท่านคิดว่าเมื่อท่านได้ชมการแสดงโฆษณาแล้ว สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด

การรับรู้ประโยชน์ที่ได้รับจากการชมโฆษณา	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. โฆษณเป็นเครื่องแก้เหงาได้					
2. โฆษณาทำให้ท่านระลึกถึงอดีต					
3. เกิดความสนุกสนาน เพื่อดพิณ ผ่อนคลาย ความตึงเครียด					
4. การชมโฆษณาเป็นการแสดงรสนิยม, ความเป็น ตัวตนของท่านเพียงใด					
5. ได้ความรู้ด้านวรรณคดี					
6. โฆษณาเป็นเอกลักษณ์ของคนไทยรูปแบบหนึ่งที่มี คุณค่าควรรักษาไว้					
7. การชมโฆษณาเป็นการรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิด ประโยชน์					
8. การชมโฆษณาช่วยให้ท่านลิ้มความจริงหรือ ปัญหาในชีวิต					
9. ทำให้ได้คติสอนใจ					
10. ช่วยให้สนทนากับเพื่อนได้ดี					
11. เพื่อเชียร์เพื่อน					
12. ได้ชื่นชมนักแสดง					
13. ท่านคาดหวังจะได้รับประโยชน์การชมโฆษณา มากน้อยแค่ไหน					

ตอนที่ 4 ความพึงพอใจที่ได้รับจากการชมโฆษณา

ท่านคิดว่าเกิดความพึงพอใจมากน้อยเพียงใดจากการชมโฆษณา ณ โรงละครแห่งชาติ

การรับรู้ประโยชน์ที่ได้รับจากการชมโฆษณา	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ท่านรู้สึกว่าการชมโฆษณาเป็นกิจกรรมที่น่าทึ่งมากที่สุด					
2. เป็นกิจกรรมที่ทำให้ได้รับความรู้ด้านวรรณคดี ศิลปวัฒนธรรม					
3. เนื้อเรื่องและนักแสดงน่าสนใจ					
4. มีความสนใจด้านเสื้อผ้า จาก เพลงประกอบ					
5. การต้อนรับดีมาก อาหารและเครื่องดื่มมีคุณภาพ					
6. มีความเหมาะสมในช่วงเวลาการแสดง, สถานที่แสดงสะอาด, การเดินทาง, การจอดรถสะดวก					
7. การจองบัตร, ราคาบัตรเหมาะสม					
8. เนื้อหาของโฆษณาสอดคล้องกับรสนิยม					
9. เนื้อหาของการแสดงโฆษณา และชีวิตจริงมีความใกล้เคียงกัน					
10. การชมโฆษณาสะท้อนให้เห็นว่าท่านเป็นผู้รักหาวัฒนธรรมไทย					
11. ท่านรู้สึกพึงพอใจต่อภาพรวมของการแสดงทั้งหมด					
12. ท่านพึงพอใจในการเลือกชั้นตอนหรือเนื้อหาที่ใช้ในการแสดง					
13. การชมโฆษณา สร้างความพึงพอใจให้ท่านในระดับใด					

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะ

ท่านมีข้อเสนอแนะต่อการชม โจน ฅ โรงละครแห่งชาติอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ไม่มีข้อเสนอแนะ
- อยากให้เพิ่มเวลาในการแสดง
- อยากให้มีการแสดงอื่นด้วย
- อยากให้มีการโฆษณาประชาสัมพันธ์มากกว่านี้
- อยากให้จองบัตรที่อื่น ๆ ได้
- ควรมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบของการแสดงใหม่
- ควรเปิดโอกาสให้มีคณะแสดงจากที่อื่น ๆ เข้าร่วมมากขึ้น
- ข้อเสนอแนะอื่น ๆ คือ _____

กรม
การ
การ

ภาคผนวก ข

ประวัติกรมศิลปากร

ในอดีตงานศิลปวัฒนธรรมที่สำคัญของชาติ อาทิการดูแลรักษาโบราณสถาน โบราณวัตถุ การดนตรี ฟ้อนรำ การช่างประณีตศิลป์ กิจการหอสมุด ฯลฯ ได้กระจายอยู่ตามกระทรวงกรมต่างๆ ไม่มีการรวบรวมหรือจัดไว้ในกระทรวงใดกระทรวงกรมต่างๆ ไม่มีการรวบรวมหรือจัดไว้ในกระทรวงใดกระทรวงหนึ่งเป็นการเฉพาะลักษณะดังกล่าวได้ดำเนินเรื่อยมาจนถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเห็นความสำคัญของงานศิลปวัฒนธรรมจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศจัดตั้งกรมศิลปากรเป็นครั้งแรกในสมัยของพระองค์ โดยทรงมีพระบรมราชโองการให้แยกการช่างประณีตศิลป์จากกระทรวงโยธาธิการ และให้ยกกรมศิลปากร เมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๕๔ พร้อมพระราชทานนามเป็นภาษาอังกฤษว่า “Fine Arts Department” มีตราพระพิณเนศวรเป็นตราประจำกรมประกอบด้วยดวงแก้ว ๗ ดวงรอบองค์พระพิณเนศวร อันหมายถึงศิลปวิทยาการเจ็ดอย่างคือ ช่างปั้น จิตรกรรม ดุริยางคศิลป์ นาฏศิลป์ วาดศิลป์ สถาปัตยกรรม อักษรศาสตร์ และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนเรศวรฤทธิ เสนาบดีกระทรวงมูรธาทร ในขณะนั้นเป็นผู้บัญชาการกรมศิลปากรอีกตำแหน่งหนึ่ง ขึ้นตรงต่อพระเจ้าแผ่นดินและกำหนดให้หน่วยงานต่างๆ รับส่งมอบงานต่อกันในวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๕๔

กรมศิลปากรได้ดำเนินงานในความรับผิดชอบเรื่อยมาจากระทั่งถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเกิดปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก ซึ่งมีผลกระทบต่อประเทศไทยในขณะนั้นด้วยทำให้เงินรายได้ของแผ่นดินไม่พอกับรายจ่าย จึงได้มีประกาศยุบกรมศิลปากร เมื่อวันที่ ๑๕ เมษายน พ.ศ. ๒๔๖๕ เพื่อตัดรายจ่ายเงินแผ่นดินให้เข้าสู่ดุลยภาพ ในวันเดียวกันก็ได้มีพระบรมราชโองการประกาศตั้งราชบัณฑิตยสภาขึ้น และให้โอน “...บรรดาสถานและวัตถุ...ที่กรมศิลปากรพิทักษ์รักษาอยู่แต่ก่อน...” มาอยู่ในอำนาจหน้าที่ของราชบัณฑิตยสภา และให้ราชบัณฑิตยสภาจัดหน้าที่ออกเป็น ๓ แผนก คือ แผนกวรรณคดี แผนกโบราณคดี และแผนกศิลปากร กล่าวได้ว่ากรมศิลปากรถูกยุบลงมาเป็นเพียงแผนกหนึ่งในราชบัณฑิตยสภา ต่อมาพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานที่ทำการกรมศิลปากรเก่า (ที่ตั้งกรมศิลปากรปัจจุบัน) ให้ตั้งเป็นศิลปากรสถาน และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เสวกเอกหม่อมเจ้าอิทธิเทพสรร กฤดากร เป็นผู้อำนวยการศิลปากรสถาน ขึ้นอยู่ในราชบัณฑิตยสภาตั้งแต่วันประกาศ คือ วันที่ ๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๖๕ เป็นต้นไป

ใน พ.ศ. ๒๔๗๖ มีการตราพระราชบัญญัติจัดตั้งกระทรวงและกรม พุทธศักราช ๒๔๗๖ ขึ้น มีกรมศิลปากรเป็นกรมหนึ่งในสังกัดกระทรวงธรรมการ พระราชบัญญัติดังกล่าวมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๑๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๖ เป็นต้นไป จึงถือว่ากรมศิลปากรตั้งขึ้นเป็นครั้งที่สอง

หลังจากกลับมามีฐานะเป็นกรมแล้ว กรมศิลปากรได้ย้ายสังกัดอีกหลายครั้ง ได้แก่ สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี ใน พ.ศ. ๒๔๘๕ สังกัดกระทรวงวัฒนธรรม พ.ศ. ๒๔๙๕ ต่อมาได้โอนกลับมาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. ๒๕๐๑ และ พ.ศ. ๒๕๔๕ ได้ย้ายมาสังกัดกระทรวงวัฒนธรรมตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ นอกจากนี้ ยังมีการปรับปรุงการแบ่งส่วนราชการภายใน เพื่อความเหมาะสมกับสภาพงานและความคล่องตัวยิ่งขึ้น

๕๒ ปี นับแต่แรกสถาปนา ภารกิจของกรมศิลปากรได้ขยายกว้างออกไปทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค มีงานครอบคลุมการอนุรักษ์ ทำนุ บำรุง รักษา และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมทุกด้าน ทั้งงานช่าง ศิลปกรรม นาฏศิลป์ ดุริยางคศิลป์ จดหมายเหตุ หอสมุด วรรณกรรม ประวัติศาสตร์ โบราณคดี และการพิพิธภัณฑ์ ตลอดจนการให้การศึกษาทางด้านศิลปวัฒนธรรมแก่เยาวชนและประชาชนทั่วไป ปัจจุบันการแบ่งส่วนราชการภายในและอำนาจหน้าที่ของกรมศิลปากรเป็นไปตามกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการ กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม พ.ศ. ๒๕๔๕ ดังนี้

สำนักงานเลขานุการกรม

สำนักการสังคีต

สำนักโบราณคดี

สำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์

สำนักสถาปัตยกรรมและหัตถศิลป์

สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ

สำนักหอสมุดแห่งชาติ

ตรวจสอบภายใน

สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

เรื่อง นาฏศิลป์กับวัฒนธรรมของไทย

สวัสดีครับ ท่านทหารหาญของชาติ วันนี้ผมได้รับเกียรติอย่างสูงที่ได้มาเป็นวิทยากร ในฐานะผู้บรรยายของกรมศิลปากร และได้มาอยู่ในท่ามกลางท่านทั้งหลาย ซึ่งล้วนแต่เป็นรัชของชาติทั้งสิ้น เรื่องที่ได้รับมอบให้มาบรรยายในวันนี้คือ “นาฏศิลป์กับวัฒนธรรมของไทย” จึงนับว่าเป็นสุกนิมิตอันดีของตัวผมที่ได้รับเกียรติจากโรงเรียนสงครามจิตวิทยา กรมยุทธการทหารเรือให้มาบรรยายเกี่ยวกับเรื่องรา ๆ เด่น ๆ นาฏศิลป์กับวัฒนธรรมของไทย ทั้งสองข้อนี้ ผมเข้าใจว่าคงจะคุ้น ๆ หูท่านอยู่บ้าง และบางท่านอาจจะได้เคยชมและเข้าใจกันมาบ้างแล้ว แต่ถึงจะเข้าใจกันมาบ้างก็ตาม ผมเชื่อว่าการบรรยายในวันนี้ คงจะไม่เหมือนกับการที่ได้ชมมาแล้ว เพราะเรื่องนาฏศิลป์ก็คือเรื่องวัฒนธรรมของไทยก็คือ มีอะไรหลาย ๆ อย่างหลายประการที่รวมตัวอยู่ด้วยกันและสนับสนุนซึ่งกันอยู่มาพอสมควร การฟังบรรยายในวันนี้ ผมมีอะไร ๆ จะให้ท่านได้ชมเป็นพิเศษอีกด้วย แต่เป็นการชมในด้านทัศนศึกษา ฉะนั้นในฐานะที่ท่านเป็นปัญญาชน ผมขอร้องให้ท่านชมในรูปแบบที่ต้องตั้งใจชมสักหน่อย อย่างคุ้นในลักษณะการบันเทิง คือดูแล้วก็ดับมือกันแล้วก็เลิกกันไป ขอแนะนำให้คุณเพื่อการศึกษา การฟังบรรยายในวันนี้ ขอให้ท่านทำใจให้สบายๆ ฟังผมบรรยายไป ฟังหันไปเพลินๆ คิดเสียว่าเรามาคุยกัน แต่อย่าเพิ่งหลับเสียก่อนที่จะได้ชมสิ่งอันควรแก่การสนใจ บางตอนอาจจะมีสาริตประกอบให้ชมด้วย เพื่อต้องการให้ท่านได้เข้าถึงสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของไทย และการบรรยายในวันนี้รู้สึกว่าจะใช้เวลาสักหน่อยถึง ๓ ชั่วโมง คือทั้งวิทยากรและท่านผู้มึ่เกียรติที่นั่งฟังอยู่ ณ ที่นี้ อาจจะอ่อนระโหยโรยแรงไปตามๆ กัน แต่ขอให้ทุกฝ่ายคิดว่า เราต่างก็มีหน้าที่ที่จะต้องทำ เราต่างก็ทำ เราต่างก็ทำไปตามหน้าที่ที่เรารับผิดชอบอยู่ ล้วนแต่เป็นสิ่งที่ดีทั้งมวลทั้งสิ้น ท่านทั้งหลายคงจะเห็นด้วยกับผม การบรรยายของผมในวันนี้จะได้บรรยายตามหัวเรื่องที่ได้กล่าวมาแล้ว ในช่วงแรกนี้จะได้บรรยายถึง “นาฏศิลป์” อันนับว่าเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทย และเป็นศิลปะชั้นยอดเยี่ยมที่ได้รวมตัวเอาขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมเข้าไว้ในตัวด้วย

สิ่งต่างๆ ที่ได้กล่าวนี้ล้วนแต่ได้สร้างสรรค์นำมารวมอยู่ใน “นาฏศิลป์” เกือบทั้งสิ้น บางท่านอาจจะไม่เชื่อ บางท่านอาจจะเถียงว่า ไม่เห็นมีความสำคัญอะไรเลย นั่นก็เป็นความรู้สึกนึกคิดของแต่ละบุคคล ซึ่งต่างจิตต่างใจกัน ผมจึงขอเรียนว่าวิชานาฏศิลป์นั้นเป็นวิชาที่มีความสลับซับซ้อนเสียจนเรียนกันไม่รู้จบ บางท่านก็อาจจะแย้งได้ เรียนกันอย่างไรไม่รู้จบ ผมจะยกตัวอย่างเช่นผมเป็นต้น เริ่มเรียนโขนมาตั้งแต่อายุ ๑๒ ปี จนกระทั่งเดี๋ยวนี้ ๖๑ ปีแล้ว ยังต้องศึกษาหาความรู้ในวิชานาฏศิลป์อยู่ตลอดไป สิ่งนี้มันขึ้นอยู่กับผู้ใครจะศึกษาค้นคว้า ถ้าคิดว่าจะเรียนรู้ก็ต้องค้นคว้าหาความรู้ตลอดไป จนถึงขั้นที่เรียกว่า “ติมุค โดแตก” คือมองอะไรๆ หรือได้ฟังเพลงอะไรก็สามารถคิดทำรำได้ทันที แต่ต้องเป็นการติดตามหลักวิชานาฏศิลป์ ผมจะยกตัวอย่างที่ใกล้ตัวเองมากที่สุด เช่นผมได้มี

โอกาสชมการแสดงนาฏศิลป์ชุดหนึ่ง ซึ่งแสดงโดยศิลปินคนหนึ่งที่มีความสามารถในการร่ายรำดี แต่ถ้าดูในฐานะที่ผมเป็นศิลปินคนหนึ่ง ซึ่งคร่ำหวอดอยู่ในวงการนี้มากกว่า ๕๐ ปีแล้ว ผมก็สามารถจะวินิจฉัยและบอกให้ท่านทั้งหลายทราบได้ทันทีว่าศิลปินคนนั้นที่กำลังแสดงการร่ายรำอยู่บนเวที ด้วยเครื่องแต่งกายที่สวยงามนั้น ได้รับการฝึกหัดเบื้องต้นทางด้านนาฏศิลป์มาจากครูพระ ครูนาง ครูชัชฌ์ ครูสิง ผมจึงใคร่ขอเรียนชี้แจงให้ท่านได้ทราบเพียงพื้นฐานของคนที่จะเริ่มเรียน โขนและละครเสียก่อนว่า เขาจัดแบ่งประเภทของการฝึกหัด โขนและละครไว้ ดังนี้

ถ้าเป็นชายเลือกเรียนโขนจะแยกเป็น

ตัวพระ (ผู้ชายจะเห็นได้จากผู้ที่แสดงเป็นพระราม พระลักษมณ์ ตัวเทพเจ้าองค์อื่นๆ)

ตัวชัชฌ์ (ผู้ชายจะเห็นได้จากผู้ที่แสดงเป็นทศกัณฐ์ เจ้ากรุงลงกา คิดว่าท่านคงจะรู้จักดี และตัวชัชฌ์ต่างเมือง)

ตัวลิง (ผู้ชายจะได้แก่ตัวหนุมาน ทหารเอกของพระราม และลิงพญาตัวอื่นๆ)

ตัวนาง (ผู้ชายจะเห็นได้จากผู้ที่แสดงเป็นสีกาและนางตัวอื่นๆ)

ถ้าเป็นหญิงเรียนละครแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ พระ และนาง และยังมีเหตุผลอื่น ๆ อีกหลายประการ วิชานาฏศิลป์นี้ผมจึงเรียกว่า เรียนกันไม่รู้จบ คือยิ่งค้นคว้าก็ยิ่งพบว่าพวกเรานี้ ยังโง่กว่าคนโบราณมากนัก ถึงแม้ขณะนี้ผมจะมีอายุมาถึงปูนนี้แล้ว ก็ยังต้องศึกษาหาความรู้อยู่ตลอดเวลา

ผมได้พูดมาเสียยืดยาว หวังว่าท่านทั้งหลายคงพอจะเข้าใจตามที่ผมได้พยายามเรียนชี้แจงให้ทราบถึงเบื้องต้นของวิชาการทางด้านนาฏศิลป์ ที่นี้ผมจะวกเข้าเรื่องที่จะคุยกันในวันนี้เสียเลยนะครับ

บุคลากรการแสดงนาฏศิลป์ไทย (โขน)

ครูอาคม สายาคม

ศิลปินผู้มีความสามารถในการแสดงโขน ละคร และมีผลงานด้านอื่นๆ ทำหน้าที่ครูครอบโขนละครให้แก่ศิลปินทั้งหลายในปัจจุบัน รวมทั้งเป็นผู้จัดรายการเพลงพื้นเมืองทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นที่รู้จักของบุคคลทั่วไปก็คือ ครูอาคม สายาคม ผู้เชี่ยวชาญทางนาฏศิลป์ของกรมศิลปากร

ครูอาคม สายาคม มีนามเดิมว่า บุญสม (พลตรี หลวงวิจิตรวาทการ อดีตอธิบดีกรมศิลปากรเปลี่ยนให้สมัขที่มีกรพื้นฟูวัฒนธรรม เพื่อให้มีความหมายเข้มแข็งสมชาย) เกิดเมื่อวันที่ ๒๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๖๐ เป็นบุตรนาเจือ ศรียาภัย และนางผาด (สกุลเดิม อิศรางกูร ณ อยุธยา) ณ บ้านที่สี่แยกหลานหลวงแก่นายสายและนางเพ็ญ สายาคม ผู้เป็นลุงและป้าอุปการะมาตั้งแต่เกิด จึงใช้นามสกุล สายาคม ซึ่งเป็นนามสกุลพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

ด้านการศึกษาของครูอาคมนั้น เริ่มต้นเรียนวิชาสามัญที่โรงเรียนพร้อมมูลวิทยา ตรงที่ตั้งสนามมวยราชดำเนิน ในปัจจุบัน เรียนถึงชั้นประถมปีที่ ๒ จึงลาออกไปสมัครเรียนโขนที่บ้านพระยาวรวงศ์พัฒน (หม่อมราชวงศ์เย็น อิศรเสนา) เสนาบดีกระทรวงวัง ในพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๗ ที่ถนนพระอาทิตย์ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๒ และได้เรียนหนังสือที่โรงเรียนศรีอยุธยาควบคู่กันไปกับการฝึกหัดโขน จนจบชั้นมัธยมปีที่ ๓ ได้เป็นโขนหลวงในพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ขึ้นตรงต่อพระยานัฏกานูรักษ์ (ทองดี สุวรรณภารต) อดีตเจ้ากรมโขนหลวง ในรัชกาลที่ ๖ ผู้กำกับกรมปีพาทย์และโขนหลวงในรัชกาลที่ ๗ กับคุณหญิงเทศ นัฏกานูรักษ์

เมื่อเริ่มฝึกหัดโขนนั้นครูอาคม อายุ ๑๒ ปี ตั้งต้นจากการคบหาเพื่อให้รู้จักหะ ถอง สะเอวเพื่อให้ช่วยหะมีการสัมพันธ์กับการชักไหล่ ชักเอวและลักคอ นานประมาณ ๒-๓ สัปดาห์จึงเริ่มหัดรำเพลงช้า เพลงเร็ว เซ็ดและเสมอ เพื่อให้ได้พื้นฐานทางนาฏศิลป์ หลังจากนั้นจึงคัดเลือกว่าจะเหมาะกับการหัดเป็นตัวใด ครูอาคมนั้นพระยานัฏกานูรักษ์และคุณหญิงให้หัดเป็นตัวพระ ต่อมามอบให้ครูลินจี จารุจรณ คูแควควบคุมการฝึกหัดขั้นต้น อยู่กับพวกละครหลวง ในสมัยนั้นตัวพระตัวนางผู้ชายฝึกหัดกันที่วังสวนกุหลาบ (บริเวณสโมสรทหารบก) ส่วนยักษ์และลิงฝึกหัดกันที่บ้านเจ้าพระยาวรวงศ์พัฒน

ครูอาคมออกแสดงครั้งแรกเมื่ออายุประมาณ ๑๔ ปี เป็นตัวพระรามในเรื่องรามเกียรติ์ ตอนขาดเศียรขาดกร โดยสวมหน้าเล่นโขนนั่งราว แสดงหน้าพระที่นั่งถวายพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ณ บริเวณสนามหญ้าหน้าพระที่นั่งอนันตสมาคม ในงานต้อนรับแขกเมืองคือ นายคักลาส

แฟร์แบงก์ นักแสดงภาพยนตร์ชาวอเมริกัน ต่อมาได้แสดงหน้าพระที่นั่งอีกหลายครั้ง ที่โรงโขนหลวงสวนมิสกวัน ครุอาคมเริ่มเปิดหน้าเล่นโขนเมื่ออายุประมาณ ๑๕-๑๖ ปี เพราะพระยานัฏกานูรักษ์เห็นว่าครุอาคมหน้าสวยขนาดผู้หญิงเทียบไม่ผิด

ในขณะที่เดียวกันครุอาคมก็ยังสอนนักเรียนที่โรงเรียนนาฏศิลป์ (วิทยาลัยนาฏศิลป์) ตลอดมา บางโอกาสครุอาคมได้แสดงโขนและละครนอกราชการกับโขนบรรดาศักดิ์และโขนรุ่นครู เช่น เจ้าพระยารามราฆพ (หม่อมหลวงเพ็ญ พึ่งบุญ) พระยานิรุทธเทวา (หม่อมหลวงฟื้น พึ่งบุญ) นารنگักดี (เจียร จารุจรณ) จำเริญงานรัศรุต (เฉลิม รุทธวมิช) หลวงวิลาศวงงาม พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมพลทิฆัมพร พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอนุสรรมงคลการ หม่อมราชวงศ์ศักดิ์กฤทธิปราโมช พลโท หม่อมหลวงขาบกุญชร หลวงทรงนัจวิสัย นายพานัส โรหิตาจล นายถน โพธิเวส ครุลมุต ยมะคุปต์ คุรุมนต์ลี คงประภัสร์ ฯลฯ และยังได้แสดงโขนและละครอยู่ในคณะบรรพตสินธุ์ของพระยานิรุทธเทवादด้วย

หน้าที่สำคัญที่ครุอาคมได้รับสืบทอดมาจากครูผู้ใหญ่ฝ่ายโขนละครก็คือ ทำพิธีไหว้ครูและครอบโขนละครของกรมศิลปากร การไหว้ครูและครอบโขนละครนั้น มีความสำคัญมาก เพราะถือว่าเป็นสิริมงคลแก่ผู้รับและนับว่าผู้รับครอบได้มาร่วมอยู่ในเครื่องของศิลปเสมือนการแสดงตนเป็นพุทธมามกะในพุทธศาสนา การครอบมี ๓ ชั้น คือ

๑. รับครอบเข้าเป็นเครื่องของนักศิลป์และรับพรเพื่อเป็นสิริมงคลแก่ตัว
๒. ครอบเพื่อประสิทธิ์ประสาทเป็นครูแก่ผู้จะนำวิชาการไปสั่งสอนศิษย์ได้
๓. รับครอบให้เป็นผู้ทำพิธีครอบสืบต่อไป

การครอบสำหรับผู้ทำพิธีต่อไปนี้ มีประเพณีนิยมกันมาแต่โบราณว่าศิลปินผู้จะเป็นครูครอบศิลปทางโขนละครให้แก่ศิลปินทั้งหลาย ต้องประกอบด้วยคุณสมบัติหลายประการคือ ตนเองต้องเป็นศิลปินผู้ใหญ่อายุ ๕๐ ปีขึ้นไป ต้องเป็นศิลปินชายผู้มีความรู้ที่วงการนาฏศิลป์ยอมรับนับถือ ต้องรำเพลงหน้าพาทย์ได้ทุกเพลง มีจิตใจซื่อมั่นในตำราที่ได้รับมอบมาไม่เป็นผู้เสพสุราเป็นประจำ มีวาจาสุภาพเรียบร้อย มีสัจจะ มีความกตัญญูต่อครูอาจารย์ และได้รับมอบตำราไหว้ครูและทำครอบนาฏศิลป์จากครูผู้ใหญ่ ซึ่งคุณสมบัติดังกล่าวนี้ครุอาคมมีพร้อมทุกประการ และครุอาคมได้รับมอบตำราไหว้ครูสมุคข่อยไม้เท้าหน้าเนื้อ คู่พร้อมเทวรูปพระประกรรม หน้าพระภรดฤาณี หน้าพระพิราพ หน้าเทริด ของครูเกษ ซึ่งครูเกษได้มอบให้พระยานัฏกานูรักษ์ และได้ถ่ายทอดมาถึงครุอาคมในปัจจุบันนี้

หลวงวิลาสวงงามครูผู้ใหญ่ฝ่ายโขนผู้ทำพิธีไหว้ครู และทำพิธีครอบของกรมศิลปากรมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๘ จึงได้มอบให้ครุอาคมเป็นครูทำพิธีครอบตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. ๒๕๐๔ แต่มีประเพณีที่ถือกันมาว่าผู้ที่ได้รับมอบจะไม่ทำพิธีไหว้ครูและพิธีครอบในขณะที่ครูผู้มอบยังมีชีวิตอยู่

เพราะเคารพต่อครูบาอาจารย์และถือว่าเป็นเสนียดจัญไร จะทำสิ่งใดไม่เกิดความเจริญ เท่ากับว่าไปตีคนเสมอครู จนกระทั่งปี พ.ศ. ๒๕๐๕ หลวงวิลาศวงมถึงแก่กรรม ครูอาคมจึงได้ทำหน้าที่แทน โดยเริ่มทำพิธีไหว้ครูและทำครอบเป็นทางราชการครั้งแรกที่วิทยาลัยนาฏศิลป์ เมื่อปลายปี พ.ศ. ๒๕๐๕

ในระบอบเวลานั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลปัจจุบัน ทรงทราบว่ามีการรื้อหน้าพาทย์องค์พระพิราพอันเป็นหน้าพาทย์ที่สูงที่สุดและศักดิ์สิทธิ์ในวิชานาฏศิลป์ไทยกำลังจะสูญ และทรงทราบว่าผู้ต่อทำรื้อหน้าพาทย์นี้จากพระยานัฏกานูรักษ์ เหลืออยู่เพียงคนเดียว คือนายรงภักดี (เจียร จารุจรณ) ซึ่งรับราชการเป็นตำรวจ สังกัดสำนักพระราชวัง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นายรงภักดีทำพิธีมอบทำรื้อหน้าพาทย์องค์พระพิราพให้แก่ศิลปินของกรมศิลปากร ๔ คน คือ

ครูอาคม สายาคม ครูพระ
ครูอร่าม อินทรนัฏ ครูยัณฑ์
ครูหยัค ช้างทอง ครูยัณฑ์
ครูยอดแสง ภักดีเทวา ครูยัณฑ์

ณ โรงละครพระที่นั่งอัมพรสถาน พระราชวังดุสิต เมื่อวันที่พฤหัสบดีที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๐๖ และ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระบรมวงศานุวงศ์ องคมนตรี ข้าราชการ ศิลปิน และนักเรียนนาฏศิลป์ของกรมศิลปากรเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทด้วย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินประทับในพิธี และพระราชทานด้ายมงคลสวมศรีษะแก่นายรงภักดีและครูอาคม ขณะที่ทรงสวมด้ายมงคลพระราชทานครูอาคมนั้น ครูอาคมเล่าว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไว้ให้ดีแล้วถ่ายทอดแก่นุชนรุ่นหลังต่อไป เสร็จแล้วครูอาคมได้ไปประกอบพิธีสังเวचनाขององค์พระพิราพ ต่อจากนั้นนายรงภักดีนำศิษย์ทั้งสิ้นออกกราบเพลงหน้าพาทย์องค์พระพิราพ ถ่ายทอดให้ศิษย์จนครบ แล้วนายรงภักดีจึงนำศิษย์ทั้งสิ้นเข้าเฝ้าฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รับพระราชทานน้ำพระสุหร่ายเป็นเสร็จพิธี

การทำพิธีไหว้ครูและครอบครูโขนละครของครูอาคม นอกจากในกรมศิลปากรแล้วยังได้รับเชิญจากโรงเรียน มหาวิทยาลัย สถาบัน และบุคคลในวงการศิลปินต่างๆ ไป ให้ไปทำพิธีไหว้ครูและทำครอบตลอดมา และที่นำความปลาบปลื้มให้แก่ครูอาคมอย่างยิ่งก็คือพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ครูอาคมครอบถวาย สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และ

ผลงานด้านวิทยุกระจายเสียง

๑. ตั้งคณะสายเมธีขึ้น แสดงนิยายและบรรเลงในแบบดนตรีสากลและดนตรีไทย
๒. ตั้งคณะสายาคมขึ้น แสดงเพลงพื้นเมืองในแบบต่างๆ
๓. เขียนบทความออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ในรายการ “ศิลปะและเพลงพื้นเมืองของไทย” โดยแนะนำการสอนนาฏศิลป์ประกอบเพลงต่างๆ เช่น
  - เพลงร่ำวงในแบบมาตรฐานของกรมศิลปากร ๑๐ เพลง ทำร่ำ ๑๗ ทำ
  - เขียนอธิบายการรำในชุดระบำหญิงไทย
  - เขียนอธิบายการรำในชุดสีนวล
  - เขียนอธิบายการรำในชุดระบำไก่
  - เขียนอธิบายการรำในชุดพลาญชุมพลแปลง
  - เขียนบทความเรื่องพระประจำวันพร้อมทั้งบรรจเพลงหน้าพาทย์ประกอบประจำพระทุกๆ องค์
    - เขียนและโฆษณาชักชวนให้มาชม โขนและละคร
    - บรรยายการถ่ายทอดทางวิทยุกระจายเสียงที่โรงละครของกรมศิลปากรเดิม (ที่ไฟไหม้ไปแล้ว) และ โรงละครแห่งชาติในการแสดง โขนและละคร

ผลงานด้านภาพยนตร์และโทรทัศน์

๑. แสดงภาพยนตร์ เรื่องอมตาทวี ของบริษัทละโว้ภาพยนตร์ แสดงเป็นพระเอก
๒. แสดงภาพยนตร์ เรื่องไซอิ๋ว ของคณะปัญญาพล แสดงเป็นพระถึงช้าง
๓. แสดงภาพยนตร์ เรื่องรามเกียรติ์ ชุดลงทรง เป็นตัวพระราม และเป็นผู้กำกับการแสดง
  ๔. กำกับเวทีและควบคุมการแสดง พร้อมทั้งเป็นผู้บรรยาย ผู้เขียนบทโทรทัศน์ในรายการนาฏศิลป์ของกรมศิลปากร จัดแสดงเป็นครั้งแรกทางไทยทีวี ช่อง ๔ บางขุนพรหม ออกอากาศเมื่อวันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๕๘ และได้รับความสำเร็จมาจนถึงปัจจุบันนี้
  ๕. จัดรายการโฆษณาจำหน่ายแผ่นเสียง เขียนคำบรรยาย และเป็นผู้บรรยายของกรมศิลปากรทางไทยทีวี ช่อง ๔ และช่อง ๗
  ๖. บรรยายการถ่ายทอดทางโทรทัศน์ที่โรงละครของกรมศิลปากร (ที่ไฟไหม้ไปแล้ว) ในการแสดง โขนและละครของกรมศิลปากร

ผลงานด้านกำกับเวที กำกับการแสดงและการสอน

๑. กำกับการแสดง กำกับเวทีและฝึกสอนชุดรีวิว ในงานฉลองรัฐธรรมนูญของกรมศิลปากร

๒. กำกับการแสดง กำกับเวทีและฝึกสอนการแสดง โขน ละคร ณ โรงละครแห่งชาติ และงานทั่วไปของกรมศิลปากร

๓. กำกับเวที กำกับการแสดง

ก. กำกับเวที กำกับการแสดงละครเรื่องมโนห์รา ณ โรงละครกรมศิลปากรซึ่งแสดงอยู่นานถึง ๑๐๒ รอบ

ข. กำกับเวที ละครเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอนพลายเพชร พลายบัวออกศึก เรื่องอิเหนา ตอนลมหอบ เรื่องแก้วหน้าม้า ตอนถวายนก เรื่องสุวรรณหงส์ ตอนกุมภัณฑ์ถวายนก

ค. สอน กำกับเวที โขนเรื่องรมเกียรติ ชุดศึกสุริยาภาพ

ครุอาคมรับราชการในกรมศิลปากรมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๘๘จนครบเกษียณอายุเมื่อวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๒๑ เป็นศิลปินพิเศษ ตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญทางนาฏศิลป์ กองการสังคีต และเนื่องจากครุอาคม เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในศิลปด้านโขนละคร กรมศิลปากรจึงได้จ้างไว้ในตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญทางนาฏศิลป์

ในขณะรับราชการครุอาคมได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ดังนี้

๑. ทวีติยาภรณ์มงกุฎไทย
๒. ตริตราภรณ์ช้างเผือก
๓. เหรียญบรมราชาภิเษก รัชกาลปัจจุบัน
๔. เหรียญจักรพรรดิมาลา

ส่วนชีวิตครอบครัวนั้น ครุอาคมได้สมรสกับ นางสาวเรณู วิเชียรน้อย เมื่อวันที่ ๒๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๘๘ มีบุตร ๓ คน คือ นางสาวเรวดี สายาคม พันเอกพิเศษ อนิรุช สายาคม และ นายอัคนีวัต สายาคม

ตำแหน่งหน้าที่สุดท้ายในกรมศิลปากร ครุอาคมดำรงตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญ (โขน) ประจำกองการสังคีต มีหน้าที่ให้คำปรึกษาตลอดจนแนะนำเกี่ยวกับทำรำทั้ง โขนและละครแก่บรรดาศิลปินของกองการสังคีตและมีหน้าที่โดยตรงจะต้องเป็นผู้ทำพิธีไหว้ครูและครอบครว้นักศึกษาวิทยาลัยนาฏศิลปสาขาภูมิภาคพร้อมทั้งทำพิธีให้แก่บรรดาศิลปินต่างๆ ไป ทั้งในพระนครและต่างจังหวัด เป็นอาจารย์พิเศษสอนวิชานาฏยศัพท์และการละเล่นของไทยแก่นักศึกษาคณะนาฏดุริยางค์

สถาบันเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา บางโอกาสได้รับเชิญไปบรรยายเกี่ยวกับวิชานาฏศิลป์และเพลงพื้นเมืองตามสถาบันต่างๆ เช่น มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วิทยาลัยครูสงขลา วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา ดังนั้น นิสิตนักศึกษาตลอดจนผู้ที่สนใจอยากได้ความรู้ทางนาฏศิลป์ โดยเฉพาะ โขน ละคร และเพลงพื้นเมือง จะไปพบ และขอคำแนะนำจากครูอาคมผู้ซึ่งนักเรียนในวิทยาลัยนาฏศิลป์ และศิลปินในกรมศิลปากรเรียกท่านกันติดปากว่า “พ่อ” เสมอขณะเมื่อยังมีชีวิตอยู่ ได้ะทำงานประจำอยู่ที่ชั้น ๒ ปีกซ้ายของโรงละครแห่งชาติ ครูอาคมยินดีให้ความช่วยเหลือและให้คำแนะนำแก่ลูกศิษย์ลูกหาทุกคนเป็นวิทยาทานได้ตลอดเวลา

วันที่ ๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๒๕ ครูอาคม สายาคม เดินทางไปราชการที่จังหวัดเชียงใหม่พร้อมกับภรรยา เพื่อประกอบพิธีไหว้ครูและครอบนักศึกษาวิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ ในวันที่ ๑๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๒๕ และได้ถึงแก่กรรม ณ โรงแรมโนคาตเมื่อวันที่ ๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๒๕ รวมอายุได้ ๖๕ ปี

ครูอาคมเข้ารับราชการในกรมมหรสพเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๒ ในแผนกโขนหลวง ตำแหน่งเด็กชา เงินเดือน ๔ บาท จนกระทั่งเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๕ แล้ว คณะกรรมการปรับปรุงกระทรวงวังเสนอรัฐบาลให้ออนงานการช่างกองวังนอกและกองมหรสพไปอยู่ในสังกัดของกรมศิลปากรใน พ.ศ. ๒๔๗๘ การโอนเริ่มจากการส่งจำนวนและรายชื่อข้าราชการที่จะโอนมาก่อนแล้วส่งตัวมาในอีก ๒ ปีต่อมา ขณะนั้นครูอาคมบวชอยู่ที่วัดสุนทรธรรมทาน (วัดแค นางเลิ้ง) และยังคงใจอยู่ว่าจะมาหรือไม่ เพราะอัตราเงินเดือนสูงสุดที่ได้รับคือ ๑๕ บาท มี ๓ คน คือ ครูอาคม (พระราม) ครูอร่าม อินทรรัฐ (ทศกัณฐ์) และครูกรี วรสระริน (หนุมาน) แต่ในที่สุดก็ตกลงใจสีกมารับราชการในกรมศิลปากร แผนกโขนเป็นครูฝึกหัดพวกตัวพระ โรงเรียนศิลปากรแผนกนาฏดุริยางค์ ระยะนั้นการแสดงโขน ละคร และดนตรีไทยกำลังทรุดโทรมมาก ครูอาคมจึงไปหัดไวโอลิน

ต่อมาหลวงวิจิตรวาทการ อธิบดีกรมศิลปากร ได้ทำละครปลุกใจ แต่ใช้ผู้หญิงแสดงนำ พวกครูฝ่ายคนเป็นแต่เพียงพวกอำมาตย์และตัวประกอบ แต่ครูอาคมได้มีโอกาสเป็นตัวแสดงนำในเรื่องมหาเทวี เป็นตัวโรง เพราะหลวงวิจิตรวาทการเห็นว่าครูอาคมมีหน่วยก้านคมคายดี พุดจาดี แสดงได้คล่องและยังหาตัวโง่งผู้หญิงไม่ได้

ละครปลุกใจที่ครูอาคมแสดง คือ

๑. เรื่องมหาเทวี แสดงเป็น แสงดาว
๒. เรื่องแสนหวี แสดงเป็น อำมาตย์
๓. เรื่องเบญจเพศ แสดงเป็น อำมาตย์

๔. เรื่องราชนมู แสดงเป็น อำมาตย์

๕. เรื่องน่านเจ้า แสดงเป็น อำมาตย์

ครั้นถึงสมัย นายชนิด อยู่โพธิ์ เป็นอธิบดีกรมศิลปากร ได้ร่วมกับหลวงวิลาศวงงาม (หรร่า อินทรนัญ) ฟื้นฟูและปรับปรุงการแสดงโขนละคร ครุอาคมจึงมีโอกาสดำเนินการแสดงโขนและละครเป็นประจำสำหรับโขนนั้นครุอาคมเป็นตัวพระรามเพียงคนเดียว แสดงประจำที่โรงละครของกรมศิลปากร (ตั้งอยู่ข้างพระที่นั่งศิวโมกษพิมาร ในบริเวณพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ซึ่งถูกไฟไหม้ไปแล้วเมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๐๕) คือ

โขนเรื่องรามเกียรติ์ ชุด สีดาลุยไฟและปราบรถลี้ภัย

โขนเรื่องรามเกียรติ์ ชุด ปราบกานาสูร

โขนเรื่องรามเกียรติ์ ชุด ไมยราพณ์สะกดทัพ

โขนเรื่องรามเกียรติ์ ชุด หนุมานอาสา

โขนเรื่องรามเกียรติ์ ชุด ปล่อยม้าอุปการ

โขนเรื่องรามเกียรติ์ ชุด ดั้นเรื่องรามเกียรติ์

โขนเรื่องรามเกียรติ์ ชุด พรหมาสูตร

สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ขณะยังทรงพระเยาว์ ณ พระอุโบสถ วัดบวรสถานสุทธารวาส (วัดพระแก้ววังหน้าในบริเวณวิทยาลัยนาฏศิลป์) เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๖ และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถมีพระราชเสาวนีย์ โปรดเกล้าฯ ให้ตั้งการพิธีบวงสรวงสังเวยเพื่อการแสดงละครเรื่องสมเด็จพระสุริโยทัย ให้อำมาตย์โขนละคร และพิธีครอบนาฏศิลป์ ณ ศาลาภากริมย์ สวนจิตรลดา เมื่อวันที่ ๒๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๑ ในพิธีครั้งนี้ครุอาคมได้ครอบถวายสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และครอบศิลป์ในสมักรเล่น

เมื่อครั้งครุอาคมมีอายุครบ ๕ รอบ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เข้าเฝ้าฯ รับพระราชทานพร ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน จึงนับว่าครุอาคมเป็นบุคคลที่มีโชคดีมากเพราะน้อยคนนักที่จะมีโอกาสอย่างนี้

ครุอาคมนอกจากจะมีความสามารถในการแสดงแล้ว ครุอาคมยังได้ค้นคว้าคิดประดิษฐ์ทำรำและเพลงหน้าพาทย์ เพื่อเพิ่มพูนศิลปการแสดงและดนตรีไทยให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น ดังนี้

ผลงานด้านประดิษฐ์ทำรำ

๑. ประดิษฐ์ทำรำ คือ ทำตระนาอูราช นำออกแสดงครั้งแรกในงานฉลองพระชนมายุครบ ๕ รอบ ของพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมพลทิฆัมพร
๒. ประดิษฐ์ทำลีลาประกอบท่าเชื่อมภาพลายเส้นในตำราฟ้อนรำ โดยใส่สร้อยทำรำต่อให้สามารถรำติดต่อกันจนตลอดไปจนจบ
๓. ประดิษฐ์ทำรำในเพลงหน้าพาทย์โปรยข้าวตอก ให้แก่ศิลปินรุ่นครูใช้รำในงานวันเกิดครบ ๕ รอบ ของนายธนิต อยู่โพธิ์ อธิบดีอธิบดีกรมศิลปากร
๔. ประดิษฐ์ทำรำในเพลงเชิดจีนตัว ๓ ตอนขุนแผนนางวันทองหนี ในลีลาของขุนแผนนางวันทองและม้าสีหมอก ให้ประสานกลมกลืนกันด้านทำรำ เช่น ทำสรรเสริญครู ทำโคมสามใบทำยันต์สี่ทิศ ในรายการศรีสุขนาฏกรรม ซึ่งแสดง ณ โรงละครแห่งชาติและในรายการอื่นอีกหลายครั้ง

ผลงานด้านการเขียน

๑. แต่งหนังสือทำรำเทพนมเล็ก โดยใช้คำนาฏศัพท์ตามลำดับอักษร (ที่ใช้ในทำรำชุดนี้ให้สามารถรำได้ในหนังสืองานศพ นางผาด อิศรางกูร ณ อยุธยา
๒. เขียนอธิบายทำรำต่างๆ ของพระ นาง ยักษ์ และลิง ในหนังสืองานพระราชทานเพลิงศพ นางมัลลิกา คงประภัสร์
๓. เขียนเรื่องศิลปต่างๆ และการใช้เพลงหน้าพาทย์ประจำ พระประจำวันทุกๆ องค์ที่ใช้ในการสะเดาะนพเคราะห์ ในหนังสือ ๕ รอบ นายอาคม สายาคม
๔. เขียนอธิบายภาพลายเส้นตำราฟ้อนรำ โดยใส่สร้อยทำให้เชื่อทำรำติดต่อกันเมื่ออ่านแล้วสามารถทำได้ ในหนังสืองานศพ นางเล็ก พันธุ์ภักดี
๕. เขียนอธิบายทำรำวงให้อ่านแล้วสามารถรำได้ ในหนังสือชัชพฤกษ์

ปกรณั พรพิสุทธิ “พระเอกกรมศิลปากร”

ในแวดวงนาฏศิลป์ไทย ชื่อ “ปกรณั พรพิสุทธิ” ถือว่าอยู่ในขั้นแนวหน้า คนรุ่นเก่ารุ่นใหม่ได้ยินนามมานานเพราะเขาชื่อพระเอกกรมศิลปากร ผู้โด่งดังจาก “จะเด็ด หรือ บูเรนนอง” ละครพันทางเรื่องผู้ชนะสิบทิศ ของอาจารย์ เสรี หวังในธรรม ศิลปินแห่งชาติ

ปกรณั พรพิสุทธิ เกิดเมื่อวันศุกร์ที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๔๙๙ (ปีวอก) ที่กรุงเทพมหานคร เป็นบุตรคนแรกในจำนวน ๔ คน ของนายจางง พรพิสุทธิ อดีตนาฏศิลป์ กรมศิลปากร และนางสมศรี พรพิสุทธิ อดีตนักเรียนนาฏศิลป์ และนักแสดงของคณะพลายมงคล (ของพลโทหม่อมหลวงขาบ กุญชร ณ อยุธยา) มีน้องสาว ๒ คน แลห่น้องชาย ๑ คน ปัจจุบันอายุ ๔๖ ปี

การศึกษา

เมื่ออายุ ๔ ขวบ ปกรณัเริ่มเข้าเรียนในชั้นอนุบาลจากโรงเรียนอนุบาลจากรุณี จากนั้นได้เข้าเรียนต่อระดับประถมศึกษาปีที่ ๑ และ ๒ ที่โรงเรียนประชาราษฎร์พิทยา ประถมปีที่ ๓ และ ๔ ที่โรงเรียนวัดใหม่อมตรส และศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาที่โรงเรียนนาฏศิลป์ (วิทยาลัยนาฏศิลป์ปัจจุบัน) โดยเลือกเรียนในสาขานาฏศิลป์โขน (พระ) ฝึกหัดวิชานาฏศิลป์พื้นฐานกับคุณครูอุดม อังศุธร และคุณแม่ลมุล ชมะคุปต์ ซึ่งท่านได้ถ่ายทอดวิชาความรู้และฝึกฝนให้เป็นอย่างดี จนได้รับเลือกให้แสดงเป็นพระรามตอนเด็ก แสดงเผยแพร่ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง ๕ เป็นครั้งแรกด้วยฝีมือหลายมือในลีลาท่ารำ กอปรกับมีความจำดีของปกรณั ทำให้เป็นที่พอใจของบรรดาครูบาอาจารย์ จึงได้เลือกให้แสดงเป็นตัวเด่นในงานต่างๆ อีกหลายครั้ง จนกระทั่งสำเร็จการศึกษาชั้นกลางปีที่ ๒ ซึ่งกำลังเป็นช่วงวัยรุ่น ปกรณัเล่าว่า “ชีวิตในช่วงนี้ผมเป็นเด็กที่ซนและเกรพอสสมควร ผมมักจะโดดเรียนบ่อยๆ แต่ไม่มีกิตติศัพท์โด่งดังนัก เหตุที่ผมเป็นคนคือเจ็บ ส่วนใหญ่ชอบโดดไปเขาดิน เพราะที่นั่นมันเจ็บดี เวลาเข้าไปก็ไม่ค่อยเสียเงิน ไปขอเค้าเข้า ซึ่งเค้าก็ให้เพราะเห็นว่าผมไปบ่อยผมมัดแต่ชุกจนเกรจึงไม่ได้ใส่ใจในการเรียนเท่าที่ควร อีกอย่างเพราะผมไม่ชอบเรียนทางด้านนี้ แต่ก็ต้องยอมตามใจคุณแม่ซึ่งท่านทั้ง ๒ ก็เป็นศิลปิน ท่านต้องการให้ผมเป็นลูกไม้ที่หล่นไม่ไกลต้น การเรียนรำในระยะแรกๆ นั้น ก็มีปัญหบ้าง เนื่องจากไม่เคยผ่านการฝึกทางด้านนี้มาก่อน เมื่อมาเรียนหลักเบื้องต้นมีการคัดแขน คัดมือ ยืนยกขากระดกเท้า มันเจ็บและทรมานมาก ผมร้องให้ทุกวัน และคิดอยากจะเปลี่ยนไปเรียนอย่างอื่นแทน แต่ไม่กล้าขัดใจพ่อแม่ ก็เลยทนเรียนเรื่อยมา จนทั้งถึงชั้นกลางปีที่ ๒ เมื่อปี ๒๕๑๕ ผมมีความรู้สึกเบื่อ จึงลาออกไปศึกษาต่อที่วิทยาลัยกรุงเทพการบัญชี

การทำงาน

ชีวิตของปรกรณ์เริ่มต้นเหวออกจากวงการนาฏศิลป์อยู่ได้ไม่นาน ระหว่างที่ศึกษาอยู่ที่วิทยาลัยกรุงเทพการบัญชีนั้น คุณครูพนิดา สิริธรรม อธิบดีศิลป์ของกรมศิลปากร ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งหัวหน้าแผนกนาฏศิลป์กองการสังคีต กรมศิลปากร ได้เป็นผู้ชวนให้ปรกรณ์มาสอบบรรจุเข้ารับราชการในแผนกนาฏศิลป์ ปรกรณ์สอบบรรจุได้ และได้เริ่มทดลองปฏิบัติราชการในตำแหน่งนาฏศิลป์ประจำตัวตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ อัตราเงินเดือน ๘๐๐ บาท โดยมีหน้าที่ความรับผิดชอบเป็นผู้แสดง โขน ละครฟ้อนรำ การละเล่นพื้นเมือง ตลอดจนการแสดงเบ็ดเตล็ดต่างๆ โดยได้รับถ่ายทอดความรู้ ความสามารถ ลีลาท่าร่า จากคุณครูหลายท่าน อาทิ ท่านผู้หญิงแก้ว สนิทวงศ์เสนี คุณครูสุวรรณีย์ ชลาบุรณะ คุณครูธงไชย โพธิ์ยามรย์ คุณครูศิริวัฒน์ ดิษยนันทน์ คุณครูอิสระ โพธิ์เวส จากนั้นก็ได้เลื่อนระดับชั้นตรี ชั้นโท ตามลำดับ จนปัจจุบันดำรงตำแหน่งนาฏศิลป์ ระดับ ๗ ว. กลุ่มนาฏศิลป์ ส่วนการแสดง สถาบันนาฏดุริยางคศิลป์ กรมศิลปากร

นอกจากปรกรณ์จะเป็นผู้แสดงแล้วยังต้องทำหน้าที่และปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายอื่นๆ เช่น เป็นผู้กำกับ ผู้ช่วยกำกับการแสดง เป็นครูฝึกซ้อม เป็นผู้ถ่ายทอดบทบาทที่ตนเคยแสดงให้กับศิลปินรุ่นหลังๆ ได้แสดงในงานสำคัญๆ หลายงาน อีกทั้งยังต้องทำหน้าที่ให้คำปรึกษา แนะนำ แก่ผู้ที่สนใจทั้งในสถานศึกษา หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ส่วนตัวของปรกรณ์เองนั้นถ้าได้รับบทให้แสดงเป็นตัวใดก็ตาม ก็ยังต้องไปขอวิชาความรู้จากคุณครูบางท่าน ดังที่กล่าวนามข้างต้น ให้ต่อท่าร่าหรือแนะนำ ก่อนออกแสดงทุกครั้ง ปรกรณ์ยังได้รับความเมตตาจากอาจารย์เสรี หวังในธรรม และอาจารย์ราชมพ โพธิ์เวส เป็นผู้สอน ฝึกฝน แนะนำเกี่ยวกับการแสดงหลายๆ ด้าน เช่น การใช้อารมณ์ในบทบาท ท่าทางการแสดง จนเกิดความชำนาญและได้ประสบการณ์อย่างดียิ่ง

งานการแสดงของทางราชการดังกล่าวข้างต้นนั้น บางครั้งจัดแสดงในงานพระราชพิธีงานรัฐพิธี และงานทั่วไป ซึ่งบางงานก็จัดแสดงประจำปี อาทิ

งานสโมสรสันนิบาต ณ ทำเนียบรัฐบาล

งานต้อนรับพระราชอาคันตุกะแห่งประเทศต่างๆ ณ พระที่นั่งจักรีฯ ในพระบรมมหาราชวัง

งานบวงสรวงพระสยามเทวาริราช

งานถุคกาลดนตรีสำหรับประชาชน ณ สังคีตศาลา

งานการแสดงสำหรับประชาชน ณ โรงละครแห่งชาติ

งานแสดงเพื่อการกุศลต่างๆ ณ โรงละครแห่งชาติ หอวิชาวุฒานุสรณ์ เวทีสวนอัมพร ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย

งานตามโครงการต่างๆ เช่น โครงการ โขน ละคร จรกรุงเก่า โครงการงานประจำปีของ จังหวัดต่างๆ หรือโครงการนาฏศิลป์สัญจร

งานมหกรรมรามายณะนานาชาติ ณ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย

นอกจากการแสดงโขน ละครแล้ว ยังได้รับเลือกให้แสดงชุดเบ็ดเตล็ดอื่นๆ เช่น ราชัดชาตรี ราชื่อนแพน ราชูฉายไกรทอง ราชูฉายบุเรงนอง ราชูฉายมานพ ราชูฉายยมนา ราชัดเทิง ราชูกระทบไม้ ราชูเหย่ย ราชูบาชาวนา เต็นกำราชูเคียว เซ็งโปงกลาง เซ็งสวิง เซ็งอีสาน ราชูตรวจพล เซ็งกระหยัง ฟันดาบ ซึ่งการแสดงดังกล่าวนี้ กรมศิลปากรได้จัดแสดงเพื่อเผยแพร่ส่งเสริมและอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรมของไทย ไปยังส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ไม่ว่าจะเป็นสถานศึกษา หน่วยงานทั้งภาค รัฐและเอกชน อีกทั้งเผยแพร่ในต่างประเทศ ตามโครงการแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม การเชื่อมสัมพันธ์ไมตรีระหว่างประเทศ

ผลงานการแสดงที่ได้รับการยอมรับจากผู้ชมมากที่สุดเห็นจะได้บทบาท จะเด็ด ใน ละครพันทางเรื่อง ผู้ชนะสิบทิศ โดยท่านผู้เชียวชาญเสรี หวังในธรรม เป็นผู้ทำบทและกำกับการแสดง ซึ่งมีถึง ๖๐ กว่าตอนด้วยกัน จัดแสดงตั้งแต่ปี ๒๕๒๕ ที่โรงละครแห่งชาติทุกวันเสาร์และวันอาทิตย์ วันละ ๒ รอบ จนครบทุกตอน ซึ่งใช้เวลาอยู่หลายปี จนเป็นที่ติดใจท่านผู้ชม ถึงกับเรียกร้องให้นำมาจัดแสดงในรายการศรีสุภนาฏกรรม ทุกวันศุกร์และวันเสาร์สุดท้ายของแต่ละเดือน ณ โรงละครแห่งชาติ จนครบทุกตอนอีกครั้งหนึ่ง ปัจจุบันก็ยังขอให้แสดงในรายการกุศลเพื่อนำรายได้ไปบำรุงการศึกษา ซื้อเครื่องมือในการรักษาพยาบาลช่วยเหลือคนพิการ-คนยากจน ช่วยเหลือเด็กนักเรียนที่ขาดแคลนอุปกรณ์ ซึ่งเป็นการช่วยเหลือและทำประโยชน์แก่สังคมอีกหลายครั้งด้วยกัน

ประวัติผู้เขียน

ว่าที่ ร.ต. เจตนิพัทธ์ สาสิงห์ เกิดเมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน พ.ศ. 2518 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี วิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร ภาคสมทบ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ศึกษาศาสตร์บัณฑิต สาขา นาฏศิลป์ไทย (โขน) จาก สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล เมื่อปีการศึกษา 2541 และเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาโท สาขาวิชานิเทศศาสตร์ธุรกิจ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ในปีการศึกษา 2541

ปัจจุบัน ทำงานที่บริษัท คาราวิดีโอ โปรดักชั่น

ตำแหน่ง ผู้ช่วยผู้กำกับการแสดงละครโทรทัศน์